

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJAS EKONOMIKAS INSTITŪTS

Bezpeļņas organizācija sabiedrība ar ierobežotu atbildību, reģ.nr. 40003324342

Akadēmijas laukums 1, LV-1050, Rīga, Latvija; tel.7222830, fax/tel 7820608, e-pasts: raimara@lza.lv

Valsts pārvaldes institūcijas pasūtītais pētījums

Izglītības finansēšana Latvijā

Projekta vadītāja :

Dr.ekon. Raita Karnīte

Izpildītāji:

Inta Paeglīte
Ilze Bērziņa
Sandra Žilko

Rīga 2001

Saturs

Ievads.....	3
1. Izglītības finansējuma vispārīgie jautājumi	4
2. Izglītības finansējuma teritoriālā sadalījuma analīze.....	14
3. Izglītības finansēšana Latvijā izglītības pakāpēs un veidos (valsts, pašvaldību un privātais).....	55
Pirmsskolas izglītības iestāžu finansēšana	55
Pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības finansēšana.....	63
Profesionālās izglītības finansēšana	73
<i>Sākotnējās profesionālās izglītības finansējums.....</i>	<i>73</i>
<i>Profesionālās tālākizglītības un pieaugušo izglītības finansējums.....</i>	<i>81</i>
Augstākās izglītības finansēšana	83
4. Izglītības finansēšanas piemēri ārvalstīs	90
Pirmsskolas izglītības finansēšana	91
Pamatizglītības finansēšana	92
Vidējās izglītības finansēšana.....	94
Profesionālās izglītības finansēšana	96
Pieaugušo izglītības finansēšana	99
Augstākās izglītības finansēšana	100
Privātās izglītības finansēšana	105
5. Priekšlikumi izglītības finansēšanas uzlabošanai	109
6. Priekšlikumi par iegūto pētījuma rezultātu praktisko pielietojumu.....	111
Informācijas avoti.....	112
Pielikumi	115

Ievads

Latvijas Nacionālā attīstības plāna prioritāšu formulējumos teikts, ka “Latvijas attīstības pamatā ir jābūt sabiedrības spējai radīt jaunas zināšanas un tās izmantot tautsaimniecības attīstībai un vispārējā dzīves līmeņa celšanai. Zināšanu sasaiste ar kapitālu, tehnoloģijām un darbaspēku, to arvien pieaugošais īpatsvars ikvienā produktā un darbībā ved pie “jaunās ekonomikas” nostabilizēšanās Latvijā”. (6)

Jaunās ekonomikas nostabilizēšanās mūsdienu globalizētajā tautsaimniecības sistēmā ir būtisks valsts konkurētspējas paaugstināšanas faktors. Jaunās ekonomikas pamatnosacījums ir augstas kvalitātes izglītība visās izglītības pakāpēs un veidos.

Šī pētījuma mērķis bija noskaidrot izglītības finansēšanas kārtību, pietiekamību un efektivitāti Latvijā dažādās izglītības pakāpēs un veidos.

Pētījuma pamatā bija izglītības iestāžu finanšu un darbības oficiālās statistikas analīze, līdz šim paveikto pētījumu, komentāru un priekšlikumu apkopojums, intervijas ar izglītības darbiniekiem un ārvalstu pieredzes izpēte.

Pētījums tika veikts sadarbībā ar Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijas, Latvijas Pašvaldību savienības, Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes, Akadēmiskās Informācijas centra - Latvijas Nacionālās observatorijas un citu ministriju un iestāžu darbiniekiem.

Pētījuma rezultāti izklāstīti sešās nodaļās, kas sniedz atbildes uz galvenajiem jautājumiem. Nozīmīga vieta pētījumā ir izglītības finansējuma teritoriālā sadalījuma izpētei, kas bija nepieciešams, lai varētu izvērtēt finansējumu pirmsskolas, pamatskolas, vispārējai vidējai un interešu izglītībai.

Pētījuma nodaļas ir:

- Izglītības finansējuma vispārīgie jautājumi.
- Izglītības finansējuma teritoriālā sadalījuma analīze.
- Izglītības finansēšana Latvijā izglītības pakāpēs un veidos (valsts, pašvaldību un privātais).
- Izglītības finansēšanas piemēri ārzemēs.
- Priekšlikumi izglītības finansēšanas uzlabošanai.
- Priekšlikumi par iegūto pētījuma rezultātu praktisko pielietojumu.

Pielikumos pievienotas shēmas un tabulas.

Pētījumā sniegtas atbildes uz visiem jautājumiem, uz kuriem pasūtītājs vēlējās saņemt atbildi.

Pētījumu veica LZA Ekonomikas institūta zinātnieku grupa, kuru vadīja Dr.ekon. Raita Karnīte. Grupā strādāja Inta Paeglīte, Ilze Bērziņa un Sandra Žilko.

1. Izglītības finansējuma vispārīgie jautājumi

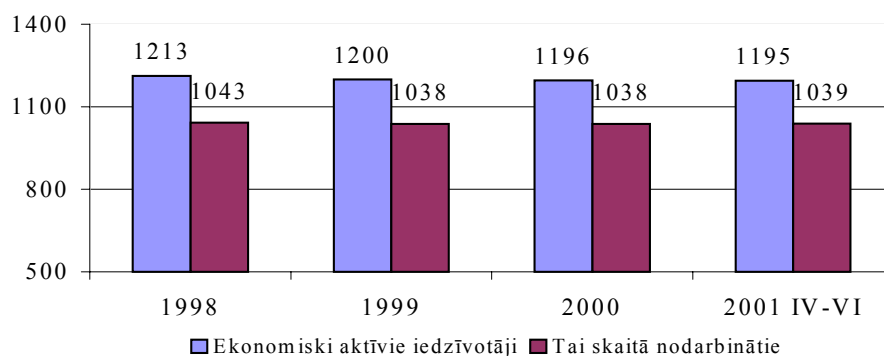
Izglītības nozare ir cieši saistīta ar demogrāfiskajiem procesiem valstī, iedzīvotāju nodarbinātību un reģionālās attīstības tendencēm.

Iedzīvotāju skaits Latvijā uz 2001. gada 30. jūniju bija 2 358 752; salīdzinot ar 2001. gada 1. janvāri, kad Latvijā dzīvoja 2 366 131 iedzīvotājs, tas ir samazinājies.(30)

Arī ekonomiski aktīvo un nodarbināto iedzīvotāju skaits pēdējos gados ir samazinājies. Par to liecina statistikas dati. (sk. 1. grafiku)

1. grafiks

Ekonomiski aktīvo un nodarbināto iedzīvotāju skaits (tūkst. cilvēku)

Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(88)/2001. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2001. (30)

Līdz ar iedzīvotāju skaita un nodarbināto skaita samazināšanos samazinās arī bērnu skaits, kas tuvākajos gados ietekmēs izglītības sistēmu.

1. tabulā sniegti dati par iedzīvotāju skaita prognozēm līdz 2009. gadam dažādās vecuma grupās.

Iedzīvotāju skaita prognoze varbūtējās pamatnodarbošanās vecuma grupās no 1999. - 2009. gadam.

Vecums		1999		2004		2009	
		Kopā	% no kopā	Kopā	% no kopā	Kopā	% no kopā
Bērni	0-2	56071	2.30	65884	2.78	81772	3.52
	3-6	100680	4.13	74585	3.15	93707	4.03
	7-14	295226	12.10	221471	9.35	158603	6.82
	0-14	451977	18.53	361940	15.28	334082	14.36
Jaunieši	15	38436	1.58	37834	1.60	25814	1.11
	16	35778	1.47	38713	1.63	29785	1.28
	17	34052	1.40	38999	1.65	31972	1.37
	18	33828	1.39	38188	1.61	34341	1.48
	19	32550	1.33	38291	1.62	35513	1.53
	20	32133	1.32	38221	1.61	37662	1.62
	21	32023	1.31	35535	1.50	38493	1.65
	22	32990	1.35	33791	1.43	38746	1.67
	23	32922	1.35	33549	1.42	37918	1.63
	24	32800	1.34	32229	1.36	37980	1.63
Sievietes	20-34	248986	10.21	249786	10.54	258959	11.13
	15-49	606460	24.86	611272	25.80	594317	25.55
Darba spējīgie	15-59	1493127	61.21	1497851	63.22	1494798	64.26
	15-64	1633856	66.98	1635720	69.04	1609244	69.18
Pensijas vecuma	60>	494341	20.26	509611	21.51	497203	21.38
	65>	353612	14.50	371742	15.69	382757	16.46
KOPĀ		2439445	100.00	2369402	100.00	2326083	100.00

pēc 1999. gada sākuma datiem,

pēc 1998. gada izdzīvošanas varbūtības, speciālie dzimstības koeficienti izlīdzināti no 1998. gada līmeņa uz 1989. gada līmeni 2019. gadā.

“Latvijas darba potenciāls un tā atjaunošanās iespējas XX-XXI gs. mijā” apcerējumi par Latvijas iedzīvotājiem Nr.5., LZA Ekonomikas institūts, Rīga, 1999. (39)

Kā redzams no 1. tabulas datiem paredzamais iedzīvotāju skaita samazinājums (no 2439445 1999. gadā līdz 2326083 2009.gadā) ietver arī skolas vecuma bērnu (7-14 gadi) skaita samazinājumu no 295226 1999. gadā līdz 158603 2009. gadā. Procentos no kopējā iedzīvotāju skaita bērnu skaits samazināsies no 12,10 % 1999. gadā līdz 6,82% 2009. gadā. (39)

Viens no svarīgākajiem valsts ekonomiskās izaugsmes rādītājiem ir iekšzemes kopprodukts. Tas norāda valsts teritorijā saražoto gala produktu (jaunradīto vērtību) noteiktā laika periodā. Izglītības īpatsvars iekšzemes kopproduktā laika posmā no 1990. līdz 2001. gada jūnijam parādīts 2. tabulā. Kā redzams tabulā, izglītības īpatsvars absolūtajos skaitļos pieaug, bet izglītības procents no iekšzemes kopprodukta, sākot ar 1999.gadu, sācis samazināties. Arī dati par 2001. gada pirmajiem sešiem mēnešiem liecina par tā samazinājumu līdz 5.1%.

Iekšzemes kopprodukts un izglītības īpatsvars

	1990	1995	1998	1999	2000	2001 I-VI
Iekšzemes kopprodukts, Faktiskajās cenās, milj.Ls	62.4	2349.2	3589.5	3896.9	4333.0	2272.0
Tai skaitā: izglītība, milj.Ls	1.6	107.5	169.8	183,3	207.5	117.4
Iekšzemes kopprodukts, 1995.g.vidējās cenās, milj.Ls	4736.6	2349.2	2739.1	2768.6	2950.7	1569.4
Tai skaitā: izglītība,milj.Ls	108.9	107.5	113.8	114.0	114,8	57.2
Izglītība % no IKP	2.6	5.3	5.5	5.4	5.4	5.1
Iekšzemes kopprodukta pieaugums, 1995.g. vidējās cenās, % pret iepriekšējo gadu	102.9	99.2	103.9	101.1	106.6	110.2*
Tai skaitā: izglītība %		103.9	102.6	100.2	100.7	101.1*

* Aprēķināts attiecinot 2001. gada pirmos sešus mēnešus pret 2000. gada pirmajiem sešiem mēnešiem.

Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(88)/ 2001.LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2001. (30)

Latvijas statistikas gadagrāmata 2000. LR Centrālā statistikas pārvalde: Rīga, 2000, 61.lpp. (26)

Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(76)/2000. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2000. 30.lpp. (29)

Galvenie likumdošanas akti, kas regulē izglītības sistēmas darbību un tās finansējumu ir 1998. gada 29.oktobrī pieņemtais Izglītības likums(1), 1999. gada 10.jūnijā pieņemtais Vispārējās izglītības likums(2), 1999. gada 10. jūnijā pieņemtais Profesionālās izglītības likums(3) un 1995. gada 2. novembrī pieņemtais Augstskolu likums(5). Atbilstoši šiem likumiem ir pieņemta virkne Ministru kabineta Noteikumu.

Minot atsauces uz dokumentiem, tika ņemti vērā arī grozījumi, kas tajos izdarīti.

Izglītības pakāpes un veidi ir noteikti Izglītības likumā(1). Saskaņā ar šī likuma 5. pantu Latvijā noteiktas šādas izglītības pakāpes:

1. pirmsskolas izglītība;
2. pamatizglītība;
3. vidējā izglītība;
4. augstākā izglītība.

Izglītības likuma 6. pants nosaka izglītības veidus. Tie ir šādi:

1. vispārējā izglītība;
2. profesionālā izglītība;
3. akadēmiskā izglītība.

Samazinoties ekonomiski aktīvo un nodarbināto iedzīvotāju skaitam valstī iedzīvotāju izglītības līmenis iegūst aizvien lielāku nozīmi. Par tendencēm nodarbināto iedzīvotāju izglītības līmeņa izmaiņās liecina statistikas dati, kas sniegti 3. tabulā.

Nodarbināto iedzīvotāju sadalījums pēc izglītības līmeņa

(pēc darbaspēka izlasesveida apsekojuma datiem novembrī; procentos no kopskaita)*

	1996	1999	2000
Pavisam	100	100	100
Tai skaitā ar izglītību:			
augstāko	18.9	20.6	21.8
vidējo	63.1	62.8	62.0
No tās ar:			
vispārējo vidējo	20.8	24.0	24.2
vidējo profesionālo	42.3	38.8	37.8
pamatizglītību	15.4	14.8	14.6
No tās ar:			
pamatizglītību (7-9 mācību gadi)	11.7	10.6	11.0
arodizglītību ar pamatizglītību	3.7	4.2	3.7
zemāku par pamatskolas izglītību	2.6	1.8	1.6
bez skolas izglītības	0.0	0.0	0.0

Latvijas statistikas gadagrāmata 2000. LR Centrālā statistikas pārvalde: Rīga, 2000, 61.lpp. (26)

Latvijas Statistikas gadagrāmata 2001, Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde, 2001, 56. Lpp (27)

Kā redzams 3. tabulā, laika posmā no 1996. līdz 2000. gadam palielinājies nodarbināto iedzīvotāju ar augstāko izglītību īpatsvars: no 18,9% 1996. līdz 21,8% 2000. gadā. Palielinājies arī nodarbināto iedzīvotāju ar vispārējo vidējo izglītību īpatsvars: no 20,8% 1996. līdz 24,2 % 2000. gadā. Samazinājies nodarbināto iedzīvotāju ar vidējo profesionālo izglītību īpatsvars: no 42,3% 1996. līdz 37,8% 2000. gadā. Tāpat samazinājies nodarbināto iedzīvotāju ar pamatizglītību īpatsvars: no 15,4% līdz 14,6% un zemāku par pamatskolas izglītību īpatsvars: no 2,6% līdz 1,6%.

Kvalitatīvas izglītības pieejamības nozīmību ir atzinušas visas Latvijas Republikas valdības, izglītības jomā iecerēto deklarējot valdības Deklarācijās. Arī pašreizējās valdības Deklarācijas saturs un plānotie pasākumi atspoguļo valdības plānus galveno izglītības sistēmas problēmu risināšanai. Izstrādātajā dokumentā izglītība nosaukta par vienu no valsts prioritātēm. (5)

Deklarācijā par Ministru kabineta iecerēto darbību izklāstīti galvenie pasākumi, kurus Ministru kabinets plānojis veikt izglītības jomā. Deklarācijā atzīmēti šādi pasākumi izglītības sistēmas finansēšanas uzlabošanai dažādos izglītības veidos :

Vispārējā izglītībā “11.1.3. garantēsim bezmaksas vispārējās izglītības apguvi nacionālā izglītības standarta apjomā, ieviešot principu - nauda seko skolēnam, gan pedagoģu algu, gan izglītības iestāžu uzturēšanas jomā, reformējot pašvaldību savstarpējo norēķinu sistēmu;

11.1.8. turpināsim izglītības darbinieku samaksas paaugstināšanu, līdz tā sasniegs valsts sektorā strādājošo atalgojuma līmeni, vienlaicīgi to saistot ar izglītības sistēmas iekšēju optimizāciju;

11.1.9. nodrošināsim nepieciešamās sociālās un pedagoģiskās korekcijas izglītības iestāžu finansēšanā.”

Profesionālajā izglītībā un tālākizglītībā “nodrošināsim racionālu līdzekļu izmantošanu, novēršot profesionālās izglītības tīkla sadrumstalotību, profesionālās izglītības sistēmai paredzētos VIP resursus koncentrēsim spēcīgu daudzprofila izglītības iestāžu attīstībai.”

Augstākajā izglītībā un zinātnē “11.3.1. sākot ar 2000./2001. akadēmisko gadu, pakāpeniski pāriesim uz studiju un studējošo kreditēšanu no kredītiestāžu līdzekļiem, nosakot valsts galvojuma izsniegšanas kārtību studējošo kredītiem sociālo vajadzību un studiju maksas segšanai.”

Rīcības plānā par Ministru kabineta Deklarācijas izpildi minēti pasākumi, kas jāveic, un likumdošanas akti, kas jāpieņem, lai realizētu Deklarācijā noteikto. Plānā ir virkne pasākumu un dokumentu, kas nosaka un regulē dažādus izglītības finansēšanas aspektus. Konkrēti dokumenti un to nozīme izglītības finansēšanā tiks aprakstīti turpmāk, analizējot atsevišķu izglītības veidu finansējumu.

Izglītības finansējuma avoti Latvijā ir:

- valsts finansējums (budžets un mērķdotācijas)
- pašvaldību finansējums,
- audzēkņu un studentu maksa par studijām,
- sponsoru un donoru nauda (t.sk. darba devēju) piešķirtie līdzekļi,
- izglītības iestāžu nopelnītie līdzekļi,
- starptautisko organizāciju līdzekļi par piedalīšanos dažāda veida un līmeņa projektu realizācijā.

Vispārīgo izglītības finansēšanas kārtību nosaka jau iepriekš minētie LR likumi, Ministru kabineta noteikumi un atbilstošo ministriju izdotie dokumenti. Saskaņā ar Izglītības likuma (1) 12.pantu. “Maksa par izglītības ieguvu”,

“(1)Maksu par pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības ieguvu valsts vai pašvaldību dibinātā izglītības iestādē sedz no valsts budžeta vai pašvaldību budžetiem Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Privātā izglītības iestāde var noteikt maksu par izglītības ieguvu.

2) Augstākās izglītības programmās valsts sedz maksu par izglītības ieguvu noteiktam studiju vietu skaitam atbilstoši attiecīgajā gadā noteiktajam valsts pasūtījumam; pārējām studiju vietām katra augstākās izglītības iestāde var noteikt maksu par izglītības ieguvu.

(3)Studijām augstākās izglītības programmās studējošais var saņemt valsts kredītu. Saņemtais kredīts atmaksājams vai dzēšams Ministru kabineta noteiktajā kārtībā”.

“Izglītības likumā” noteikta arī dažāda līmeņa iestāžu un institūciju kompetence izglītības finansēšanā. Finansēšanas mehānismus, savukārt, nosaka Ministru kabineta Noteikumi un atbilstošo ministriju un pašvaldību izdotie dokumenti.

Izglītojamo skaitu dažādās izglītības pakāpēs 1999./2000. un 2000./2001. mācību gadā raksturo 4. tabulā apkopotie dati.

Izglītojamo skaits pa izglītības pakāpēm Latvijā

	2000./2001.m.g.		1999./2000.m.g.	
	Skaitis	%	Skaitis	%
Pirmsskolas izglītības pakāpe (pirmsskolas izglītības iestādēs)	61 759	10,8	65 097	11,5
Pamatizglītības pakāpe (skolēnu skaits 1.-9.klasēs)	296 587	51,9	299 021	53,0
Vidējās izglītības pakāpe (skolēnu skaits 10.-12.klasēs)	63 231	11,1	62 411	11,1
Profesionālās izglītības pakāpe (profesionālās izglītības iestādēs)	48 625	8,5	47 703	8,5
Augstākās izglītības pakāpe (studentu skaits augstskolās)	101 270	17,7	89 509	15,9

Izglītības un zinātnes ministrijas gada publiskais pārskats, 2000.gads 30.lpp.
<http://www.izm.gov.lv> (31)

Kā redzams 4. tabulā, 2000./2001. mācību gadā samazinājies izglītojamo skaits pirmsskolas izglītības iestādēs un skolēnu skaits pamatizglītības iestādēs gan absolūtajos skaitļos, gan to īpatsvara izteiksmē. Palielinājies izglītojamo skaits vidējās izglītības pakāpē un profesionālās izglītības pakāpē, taču to īpatsvars nav mainījies. Vislielākās izmaiņas notikušas augstākajā izglītībā. Palielinājies gan studentu skaits augstskolās, gan to īpatsvars.

Izglītības un zinātnes ministrijā ir izveidots izglītības iestāžu reģistrs, kurā iekļautas visas Latvijas izglītības iestādes. Tā kā izglītības iestādes finansējuma veidu nosaka tās dibinātājs, nozīmīgs rādītājs ir izglītības iestāžu skaits dažādās izglītības pakāpēs pēc to piederības. Šie dati sniegti nākamajā tabulā.

Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001.m.g.

Izglītības iestādes	Latvijā kopā	Tajā skaitā valsts dibinātās	Pašvaldību dibinātās	Privāto/juridisko personu dibinātās
1. Pirmsskolas izglītības iestādes	561		549	12
2. Vispārējās izglītības iestādes	1010	4	961	45
sākumskolas	68		64	4
pamatskolas	516		494	22
vidusskolas (t.sk. ģimnāzijas)	386	1	366	19
vakara (maiņu) vidusskolas	37		37	
sociālās korekcijas iestādes	3	3		
3. Speciālās izglītības iestādes	64	1	63	
4. Profesionālās izglītības iestādes	121	106	7	8
5. Augstākās izglītības iestādes	33	20		13

Izglītības un zinātnes ministrijas gada publiskais pārskats, 2000.gads 31.lpp.
<http://www.izm.gov.lv> (31)

Kā redzams 5. tabulā, Latvijā pašreiz darbojas galvenokārt valsts un pašvaldību dibinātas izglītības iestādes. No 561 pirmsskolas izglītības iestādēm tikai 12 dibinājušas privātpersonas vai juridiskās personas, bet no 1010 vispārējās izglītības iestādēm - tikai 45. Vislielākais privāto izglītības iestāžu īpatsvars ir augstākajā izglītībā, kur no 33 augstākās izglītības iestādēm 13

dibinājušas privātpersonas vai juridiskās personas.

Izglītības iestāžu un audzēkņu skaita dinamika pēdējo desmit gadu laikā pa dažādiem izglītības veidiem apkopota 6. tabulā.

6. tabula

Izglītības iestādes un audzēkņu skaits tajās mācību gada sākumā

	1990	1995	1998	1999	2000
Pirmsskolas iestādes					
-Iestāžu skaits	1 123	608	586	573	561
-Audzēkņu skaits	111 471	72 847	66 143	65 097	61 759
Visu veidu vispārīzglītojošās skolas					
-Iestāžu skaits	962	1 094	1 111	1 095	1 074
-Audzēkņu skaits	352 450	347 541	361 722	361 432	359 818
Profesionālās izglītības iestādes					
-Iestāžu skaits	143	133	120	121	120
-Audzēkņu skaits	67 409	42 377	46 196	47 703	48 625
Augstskolas					
-Iestāžu skaits	10	28	33	33	33
-Studentu skaits	45 953	46 696	76 653	89 509	101 270

Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001. mācību gada sākumā. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga 2001.14.lpp. (28)

Kā redzams 6. tabulā, laika posmā no 1990. līdz 2000. gadam samazinājies gan pirmsskolas iestāžu skaits, gan audzēkņu skaits tajās. Visu veidu vispārīzglītojošo skolu skaits palielinājās laika posmā no 1990. līdz 1998. gadam, bet 1999. un 2000. gadā samazinās gan audzēkņu, gan iestāžu skaits. Profesionālās izglītības iestāžu skaits samazinājies nedaudz (no 143 1990. gadā līdz 120 2000. gadā). No 1998. līdz 2000. gadam profesionālās izglītības iestāžu skaits stabilizējies, un kopš 1998. gada pieaug arī audzēkņu skaits (46 196 - 1998. gadā, 47 703-1999. gadā un 48 625 - 2000. gadā). No 1990. līdz 1995. gadam strauji pieaudzis augstākās izglītības iestāžu skaits (no 10 līdz 28), pēdējos trijos gados augstskolu skaits stabilizējies – 33. Joprojām turpina palielināties studentu skaits augstākās izglītības iestādēs: ja 1990. gadā augstākās izglītības iestādēs studēja 45 953 personas, 2000. gadā - jau 101 270.

Nozīmīgs rādītājs ir pedagoģisko darbinieku skaits un viņu izglītības līmenis. Tabulā sniegta informācija par pirmsskolas, vispārējās, speciālās un profesionālās izglītības iestādēs strādājošajiem pedagogiem 2000./2001. mācību gadā.

Pedagoģisko darbinieku skaits Latvijas izglītības iestādēs

2000./2001. mācību gada sākumā

Izglītības iestādes	Pedagogu skaits	Ar augstāko pedagoģisko izglītību %	Ar citu augstāko izglītību %	Ar vidējo izglītību %
Pirmsskolas izglītības iestādes	8245	34,1	3,4	62,4
Vispārējās izglītības iestādes	31475	79,0	5,1	15,9
Speciālās izglītības iestādes	2567	65,4	5,5	29,1
Profesionālās izglītības iestādes	5439	43,8	33,6	22,5

Izglītības un zinātnes ministrijas gada publiskais pārskats, 2000.gads 31.lpp.
<http://www.izm.gov.lv> (31)

Kā redzams 7. tabulā, visvairāk pedagogu ar augstāko pedagoģisko izglītību šobrīd nodarbināti vispārējās izglītības iestādēs, bet vismazāk – pirmsskolas izglītības iestādēs (atbilstoši 79,0% un 34,1%). Visvairāk pedagoģisko darbinieku ar citu augstāko izglītību strādā profesionālās izglītības iestādēs (33,6%), bet vismazāk – pirmsskolas izglītības iestādēs – 3,4%. Visvairāk pedagoģisko darbinieku ar vidējo izglītību strādā pirmsskolas izglītības iestādēs (62,4%), bet vismazāk – vispārējās izglītības iestādēs (15,9%).

Viens no galvenajiem izglītības iestāžu finansējuma avotiem ir valsts budžets. 8. tabulā apkopoti dati par valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumiem pēc valdības funkcijām, tai skaitā izdevumiem izglītībai, un to dinamiku laika posmā no 1998. līdz 2001. gadam

Valsts budžeta izdevumi izglītībai

	1998	1999	2000	2001 I-IX
Valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi pēc valdības funkcijām, milj. Ls	1572.2	1745.1	1743.3	1509.5
Tai skaitā izdevumi izglītībai, milj. Ls	246.5	262.7	294.2	229.7
Kopbudžeta izdevumu pieaugums, % pret iepriekšējo gadu	124.1	111.0	-100.1	102.2*
Izdevumu izglītībai pieaugums, % pret iepriekšējo gadu	133.3	106.6	112.0	109.9*

*Aprēķināts attiecinoši 2001. gada pirmos deviņus mēnešus pret 2000. gada pirmajiem deviņiem mēnešiem.

Latvijas statistikas gadagrāmata 2000. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, 2000, 61.lpp (26)

Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(88)/2001.LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2001. 37.lpp. (30)

Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(76)/2000.LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2000. 3.lpp. (29)

Kā redzams 8. tabulā, valsts konsolidētā kopbudžeta izdevumi izglītībai ik gadus pieaug: tie palielinājušies no 246,5 miljoniem Ls 1998. gadā līdz 294,2 miljoniem Ls 2000. gadā. Kā rāda statistikas dati, 2001. gada deviņos mēnešos izdevumi izglītībai sasnieguši jau 229,7 miljonus Ls.

9. tabulā (nākamajā lapaspusē) sniegti dati par izglītības iestādēs strādājošo vidējo neto darba samaksu pa dažādiem darbības veidiem. Tabulā tiek salīdzināta atbilstošajās nozarēs strādājošo vidējā mēneša neto darba samaksa. Dati par 1999. un 2000. gadu salīdzina arī sabiedriskajā sektorā un privātajā sektorā nodarbināto personu vidējo mēneša neto darba samaksu.

Kā redzams tabulā, izglītībā strādājošo vidējā mēneša neto darba samaksa tikai nedaudz atšķiras

no veselības un sociālajā aprūpē strādājošo darba samaksas. 1999. gadā izglītībā strādājošajiem tā vidēji bija 88 Ls, bet veselības un sociālajā aprūpē strādājošajiem 87 Ls. Savukārt 2000. gadā izglītībā strādājošie saņēma vidēji 99 Ls, bet veselības un sociālajā aprūpē strādājošie – 92 Ls. Izglītībā strādājošo mēneša neto vidējā darba samaksa ir augstākā nekā lauksaimniecībā, medicīnā un mežsaimniecībā strādājošajiem (1999. gadā – 74 Ls un 2000. gadā – 85 Ls) un zvejniecībā strādājošajiem (1999. gadā – 78 Ls un 2000. gadā 65 Ls). Tajā pašā laikā izglītībā strādājošo vidējā mēneša neto darba samaksa ievērojami atpaliek no transporta un sakaru sfērā strādājošo vidējās darba samaksas, kur 1999. gadā tā bija vidēji 134 Ls, bet 2000. gadā – vidēji 138 Ls. Būtiskas atšķirības vērojamas arī, salīdzinot sabiedriskajā un privātajā sektorā strādājošo darba samaksu.

Esam salīdzinājuši arī skolotāju algas valsts pamatskolās citās pasaules valstīs. Šie dati sniegti 4. nodaļā “Izglītības finansēšanas piemēri ārzemēs”.

Strādājošo mēneša vidējā neto* darba samaksa pa darbības veidiem (Ls)

	1995	1999		2000			
	Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa	Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa	Tai skaitā		Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa	Tai skaitā	
			sabiedriskajā sektorā	privātajā sektorā		sabiedriskajā sektorā	privātajā sektorā
Pavisam	73	103	114	95	109	122	99
Izglītība	61	88	88	88	99	98	115
Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība	55	74	109	65	85	138	73
Zvejniecība	94	78	63	81	65	79	61
Rūpniecība	77	107	139	102	110	159	104
Būvniecība	71	100	127	99	97	144	96
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; automobiļu un motociklu, individuālās lietošanas priekšmetu un sadzīves aparatūras un iekārtu remonts	57	76	93	76	80	108	80
Viesnīcas un restorāni	56	62	117	57	64	134	59
Transports, glabāšana un sakari	107	134	145	115	138	153	117
Finansu starpniecība	128	236	293	220	268	453	247
Operācijas ar nekustamo īpašumu; noma un cita komercdarbība	69	114	109	119	123	121	124
Valsts pārvalde un aizsardzība; obligātā sociālā apdrošināšana	88	135	135	329	142	142	317
Veselība un sociālā aprūpe	61	87	88	79	92	93	83
Pārējie komunālie, sociālie un individuālie pakalpojumi	61	92	97	81	94	101	80

* Neto darba samaksa ir samaksa, kura nesatur nodokļus. Avots: Latvijas Statistikas Gadagrāmata 2001, Rīga: LRCSP, 2001, 62., 63. Lpp (27) Latvijas Statistikas Gadagrāmata 2000, Rīga: LRCSP, 2000, 67. Lpp (26)

2. Izglītības finansējuma teritoriālā sadalījuma analīze

Pirmsskolas izglītības iestāžu, pamatizglītības un vidējās izglītības iestādes vairumā gadījumu ir pašvaldību dibinātas, atrodas to pārziņā un pašvaldības ir atbildīgas par to uzturēšanu. Pašvaldības sedz arī daļu no interešu izglītības izdevumiem, iespēju robežās atbalsta pieaugušo izglītību un piedalās profesionālās izglītības iestāžu finansēšanā.

Ņemot vērā pašvaldību nozīmi izglītības iestāžu darbības nodrošināšanā un finansēšanā, vispirms analizēti tieši pašvaldību budžeti un tajos paredzētie izdevumi izglītības finansēšanai.

Tālākai analīzei un aprēķiniem par izglītības finansējumu teritorijās, izdevumiem izglītībai pa izdevumu posteņiem un dažādiem izglītības veidiem tika izmantoti Latvijas Pašvaldību savienības dati (uz 2001. gada augustu), un Izglītības un zinātnes ministrijas un LR Centrālās statistikas pārvaldes dati.

Par pamatu aprēķiniem tika izmantoti Latvijas Pašvaldību savienības sniegtie dati par pašvaldību budžetu. Aprēķinot izdevumus izglītībai teritorijas iedzīvotājiem, ņemti vērā norēķini par citu pašvaldību izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem un norēķini ar citām pašvaldībām par izglītības iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem.

Tā kā iegūtie statistikas dati par 2000. gadu bija vispilnīgākie, tie ņemti par pamatu, un, kur iespējams, veikti salīdzinājumi ar 2001. gadu.

10. tabulā sniegti dati par izdevumiem izglītībai republikas pilsētās kopā un rajonu pagastos kopā ar pilsētām. Aprēķināts izdevumu izglītībai īpatsvars procentos un izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju.

Izdevumi izglītības vajadzībām teritorijās 2000. gadā (republikas pilsētās kopā un rajonu pagastos kopā ar pilsētām)

Teritorijas	Izglītība teritorijas iedzīvotājiem Ls	Izglītība teritorijas iedzīvotājiem, % no izdevumiem	Iedzīvotāju skaits (gada sākumā)	Izglītībai uz 1 iedz. Ls
Republikas pilsētās kopā	90070377	45.2	1214029	74.2
Aizkraukles rajonā kopā	4429702	60.9	41841	105.9
Alūksnes rajonā kopā	2827944	60.7	26860	105.3
Balvu rajonā kopā	2965826	56.3	30629	96.8
Bauskas rajonā kopā	5315403	60.5	51264	103.7
Cēsu rajonā kopā	6541724	55.6	61195	106.9
Daugavpils rajonā kopā	3065814	42.3	43791	70.0
Dobeles rajonā kopā	3517207	55.3	40652	86.5
Gulbenes rajonā kopā	2438254	57.6	28867	84.5
Jelgavas rajonā kopā	3182911	57.6	34640	91.9
Jēkabpils rajonā kopā	4365507	48.8	56843	76.8
Krāslavas rajonā kopā	2768260	54.7	37205	74.4
Kuldīgas rajonā kopā	4044671	49.8	37841	106.9
Liepājas rajonā kopā	4167977	52.4	49264	84.6
Limbažu rajonā kopā	3936167	53.9	40344	97.6
Ludzas rajonā kopā	3169211	60.1	36126	87.7
Madonas rajonā kopā	4442976	57.0	47108	94.3
Ogres rajonā kopā	5949689	60.5	63880	93.1
Preiļu rajonā kopā	3972832	53.5	40903	97.1
Rēzeknes rajonā kopā	4265172	62.1	42984	99.2
Rīgas rajonā kopā	13736118	51.6	147297	93.3
Saldus rajonā kopā	3881017	53.3	38451	100.9
Talsu rajonā kopā	4413652	48.1	49107	89.9
Tukuma rajonā kopā	5989796	55.8	54772	109.4
Valkas rajonā kopā	2843869	52.4	34503	82.4
Valmieras rajonā kopā	5995802	43.3	59835	100.2
Ventspils rajonā kopā	1351043	50.4	13919	97.1
KOPĀ VALSTĪ	203648921	49.6	2424150	84.0

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati.

LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams 10. tabulā vidēji valstī izglītības vajadzībām tiek tērēti 49,6 % pašvaldību budžeta līdzekļu. Visaugstākais īpatsvars izdevumiem izglītības vajadzībām ir Rēzeknes rajonā (62,1%), bet viszemākais - Daugavpils rajonā (42,3 %). Vidēji uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā valstī tika iztērēti 84.0 Ls. Visvairāk izglītības vajadzībām uz vienu iedzīvotāju izlietoja Tukuma rajonā (109,4 Ls), bet vismazāk - Daugavpils rajonā 70 Ls.

Atsevišķi tika analizēti republikas pilsētu pašvaldību budžetu izdevumi izglītībai. Šie dati apkopoti 11. tabulā.

Izdevumi izglītības vajadzībām republikas pilsētās 2000. gadā

Republikas pilsētas	Izglītība teritorijas iedzīvotājiem Ls	Izglītība teritorijas iedzīvotājiem, % no izdevumiem	Iedzīvotāju skaits (gada sākumā)	Izglītībai uz 1 iedz. Ls
Rīga	58815151	43.1	788283	74.6
Daugavpils	8460013	57.3	114510	73.9
Jelgava	5087239	55.2	70918	71.7
Jūrmala	3970522	39.4	58993	67.3
Liepāja	6458044	48.0	94807	68.1
Rēzekne	3127803	60.7	40095	78.0
Ventspils	4151605	42.2	46423	89.4
Republikas pilsētās kopā	90070377	45.2	1214029	74.2

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati, LZA Ekonomikas institūta aprēķini

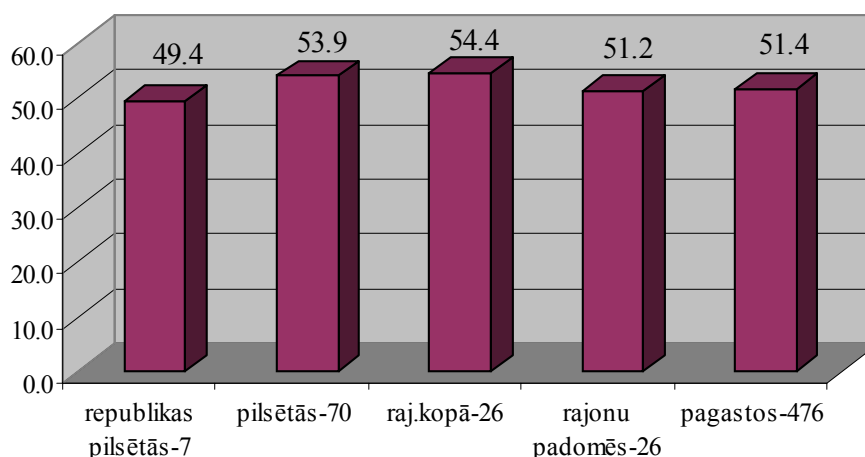
Kā redzams 11. tabulā, republikas pilsētās vidēji izglītības vajadzībām tērēti 45,2% no kopējā budžeta. Visvairāk Daugavpilī 57,3%, bet vismazāk Jūrmalā 39,4%.

Uz vienu iedzīvotāju izglītībai 2000. gadā vidēji republikas pilsētās iztērēti 74,2Ls, un tas ir mazāk nekā vidēji valstī (84,0 Ls). Visvairāk iztērēts izglītības vajadzībām Ventspilī 89,4 Ls, bet vismazāk - Jūrmalā (67,3 Ls).

Dažādu teritoriju izdevumu izglītībai īpatsvaru 2000. un 2001. gadā raksturo divi nākamie grafiki. Grafikos 2. un 3. ietverti arī izdevumi izglītībai rajonu padomēs un novados.

2. grafiks

Dažādu teritoriju izdevumi izglītībai procentos no kopējiem izdevumiem 2000. gadā

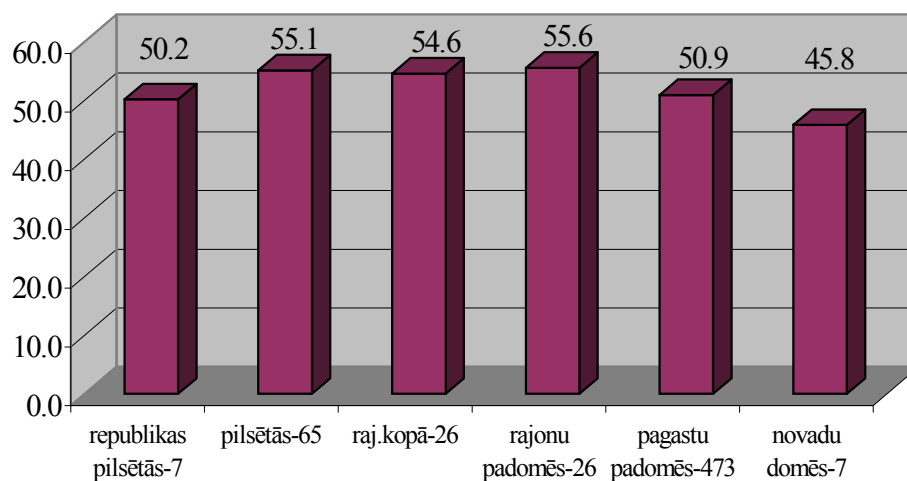

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.

LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

3. grafiks

Dažādu teritoriju izdevumi izglītībai procentos no kopējiem izdevumiem 2001. gadā

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001. gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams divos iepriekšējos grafikos, 2000. gadā vismazākais vidējais izdevumu īpatsvars izglītībai bijis republikas pilsētās (49,4%). Savukārt vislielākais īpatsvars izdevumiem izglītībai bijis rajonos (kopā ar pilsētām) (54,4%). Pilsētās vismazākais finansējuma īpatsvars izglītībai 2000. gadā bija Jūrmalā (39,4%), Ventspilī (42,2%), Rīgā (43,1%), bet Rēzeknē tas sasniedzis 60,7%.

2001. gadā vislielākais vidējais izdevumu īpatsvars izglītībai plānots rajonu padomēs (55,6%), bet vismazākais novadu domēs (45,8%).

12. un 13. tabulā sniegti dati par izdevumu izglītībai īpatsvaru procentos no kopējiem budžeta izdevumiem rajonos kopā ar pilsētām. Tabulās rajoni sakārtoti pieaugošā secībā, sākot no vismazākā izdevumu īpatsvara procenta līdz vislielākajam.

Tā kā 2000. un 2001. gadā kārtība atšķiras, tad atsevišķi sniegti abu gadu dati salīdzināmajam lielumam.

Izdevumi izglītībai rajonos % no kopējiem izdevumiem 2000. gadā

Rajonā kopā	Izdevumi izglītībai % no budžeta
Daugavpils rajonā kopā	42.3
Valmieras rajonā kopā	43.3
Talsu rajonā kopā	48.1
Jēkabpils rajonā kopā	48.8
Kuldīgas rajonā kopā	49.8
Ventspils rajonā kopā	50.4
Rīgas rajonā kopā	51.6
Valkas rajonā kopā	52.4
Liepājas rajonā kopā	52.4
Saldus rajonā kopā	53.3
Preiļu rajonā kopā	53.5
Limbažu rajonā kopā	53.9
Krāslavas rajonā kopā	54.7
Dobeles rajonā kopā	55.3
Cēsu rajonā kopā	55.6
Tukuma rajonā kopā	55.8
Balvu rajonā kopā	56.3
Madonas rajonā kopā	57.0
Jelgavas rajonā kopā	57.6
Gulbenes rajonā kopā	57.6
Ludzas rajonā kopā	60.1
Ogres rajonā kopā	60.5
Bauskas rajonā kopā	60.5
Alūksnes rajonā kopā	60.7
Aizkraukles rajonā kopā	60.9
Rēzeknes rajonā kopā	62.1

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams tabulā, 2000. gadā vismazākais izdevumu izglītībai īpatsvars bijis Daugavpils (42,3%), Valmieras (43,3%), Talsu (48,1%) un Jēkabpils (48,8%) rajonos kopā ar pilsētām. Savukārt vislielākais izdevumu izglītībai īpatsvars bijis Rēzeknes rajonā (62,1%) un Aizkraukles rajonā (60,9%).

Izdevumi izglītībai rajonos % no kopējiem izdevumiem 2001. gadā

Rajonā kopā	Izdevumi izglītībai % no budžeta
Daugavpils rajonā kopā	44.8
Rīgas rajonā kopā	46.4
Valmieras rajonā kopā	48.7
Saldus rajonā kopā	49.8
Jēkabpils rajonā kopā	51.1
Krāslavas rajonā kopā	52.0
Balvu rajonā kopā	52.3
Tukuma rajonā kopā	52.4
Kuldīgas rajonā kopā	52.6
Limbažu rajonā kopā	53.5
Ventspils rajonā kopā	53.6
Preiļu rajonā kopā	54.2
Dobeles rajonā kopā	54.3
Talsu rajonā kopā	54.3
Cēsu rajonā kopā	55.3
Jelgavas rajonā kopā	55.5
Liepājas rajonā kopā	55.6
Gulbenes rajonā kopā	55.9
Valkas rajonā kopā	56.7
Aizkraukles rajonā kopā	57.9
Ogres rajonā kopā	58.1
Madonas rajonā kopā	58.1
Alūksnes rajonā kopā	59.8
Bauskas rajonā kopā	60.8
Ludzas rajonā kopā	61.2
Rēzeknes rajonā kopā	63.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

2001. gadā joprojām vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai ir Daugavpils rajonā 44,8%, lai gan salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (42,3%) tas ir pieaudzis. Otrais vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai 2001. gadā ir Rīgas rajonā kopā ar pilsētām 46,4%, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājies (51,6%).

Vislielākais izdevumu īpatsvars izglītībai 2001. gadā joprojām ir Rēzeknes rajonā (63,8%), kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nav īpaši mainījies (62,1%). Ludzas rajonā ir otrs lielākais izdevumu īpatsvars izglītībai (61,2%), kas ir tikai nedaudz vairāk kā iepriekšējā gadā (60,1).

14. un 15. tabulā salīdzināts izdevumu īpatsvars izglītībai rajonu pagastos % no pagastu budžeta. Arī šeit rajoni sarindoti atkarībā no īpatsvara pieaugošā secībā.

Izdevumi izglītībai rajonu pagastos % no kopējiem izdevumiem 2000.gadā

Rajonos (tikai rajonu pagasti)	Izglītība, % - vid
Liepājas	31.5
Valkas	32.6
Ventspils	33.1
Talsu	36.3
Daugavpils	40.4
Gulbenes	42.1
Alūksnes	45.9
Cēsu	47.3
Preiļu	50.8
Kuldīgas	50.9
Balvu	51.1
Rīgas	51.2
Krāslavas	52.5
Jēkabpils	54.7
Tukuma	55.1
Valmieras	56.3
Dobeles	57.3
Jelgavas	57.7
Rēzeknes	58.1
Saldus	59.9
Madonas	60.5
Ludzas	61.1
Bauskas	61.2
Aizkraukles	61.3
Limbažu	63.1
Ogres	65.7

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams tabulā, 2000. gadā vismazākais vidējais īpatsvars izdevumiem izglītībai procentos no budžeta bijis Liepājas rajona pagastos (31,5%), Valkas rajona pagastos (32,6%), Ventspils rajona pagastos (33,1%) un Talsu rajona pagastos (36,3 %).

Vislielākais vidējais īpatsvars bija Ogres rajona pagastos (65,7 %), Limbažu rajona pagastos (63,1 %), Aizkraukles rajona pagastos (61,3%), Bauskas rajona pagastos (61,2%) un Ludzas rajona pagastos (61,1%).

Izdevumi izglītībai rajonu pagastos % no kopējiem izdevumiem 2001. gadā

Rajoni (tikai raj. pagasti)	Izglītība, % - vid
Liepājas	32.3
Ventspils	33.2
Valkas	34.1
Talsu	39.4
Gulbenes	43.4
Daugavpils	44.5
Cēsu	44.7
Rīgas	46.2
Preiļu	46.5
Limbažu	40.5
Krāslavas	49.9
Balvu	50.2
Kuldīgas	51.6
Jēkabpils	52.8
Tukuma	52.9
Alūksnes	54.9
Dobeles	55.2
Valmieras	56.4
Madonas	58.1
Jelgavas	58.2
Saldus	58.6
Aizkraukles	58.8
Bauskas	58.8
Ludzas	59.5
Rēzeknes	60.7
Ogres	61.4

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

2001. gadā vismazākais vidējo izdevumu īpatsvars izglītībai budžetos atkal paredzēts Liepājas rajona pagastos (32,3%), bet tas ir vairāk nekā iepriekšējā gadā (31,5%). Nākamajās vietās ierindojušies Ventspils rajona pagasti ar (33,2 %), kas ir praktiski tik pat cik iepriekšējā gadā (33,1%) un Valkas rajona pagasti (34,1 %, iepriekšējā gadā 32,6 %).

Vislielākais vidējais izdevumu īpatsvars ir Ogres rajona pagastos(61,4%), kas tāpat kā 2000. gadā ir vislielākais (65,7%). Kaut gan īpatsvars 2000. gadā bijis lielāks. Otrais lielākais izdevumu īpatsvars ir Rēzeknes rajona pagastos 60,7 %, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir ievērojami lielāks (2000. gadā 58,1%).

16. un 17. tabulās apkopoti dati par izdevumu īpatsvaru procentos izglītībai rajonu padomēs 2000. un 2001. gadā.

Izdevumi izglītībai rajonu padomēs % no kopējiem izdevumiem 2000. gadā

Rajona padomes	Izglītībai % no kopējiem izdevumiem
Valmieras rajona padome	5.5
Krāslavas rajona padome	20.7
Dobeles rajona padome	22.4
Madonas rajona padome	26.7
Bauskas rajona padome	28.5
Ludzas rajona padome	35.9
Ogres rajona padome	36.9
Daugavpils rajona padome	37.6
Jēkabpils rajona padome	43.0
Tukuma rajona padome	43.4
Limbažu rajona padome	46.1
Jelgavas rajona padome	46.2
Saldus rajona padome	46.6
Balvu rajona padome	48.2
Rīgas rajona padome	53.7
Aizkraukles rajona padome	55.7
Kuldīgas rajona padome	57.2
Rēzeknes rajona padome	60.2
Alūksnes rajona padome	67.3
Cēsu rajona padome	69.8
Preiļu rajona padome	75.0
Talsu rajona padome	76.1
Valkas rajona padome	78.6
Gulbenes rajona padome	82.6
Liepājas rajona padome	83.5
Ventspils rajona padome	83.5

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai 2000. gadā bija Valmieras rajona padomē (tikai 5,5%), Krāslavas rajona padomē (20,7%) un Dobeles rajona padomē (22,4%).

Savukārt vislielākais izdevumu īpatsvars izglītībai bijis Ventspils rajona padomē (83,5%), Liepājas rajona padomē (83,5%), Gulbenes rajona padomē (82,6%) un Valkas rajona padomē (78,6%).

Izdevumu izglītībai rajonu padomēs % no kopējiem izdevumiem 2001. gadā

Rajona padomes	Izglītībai % no kopējiem izdevumiem
Valmieras rajona padome	21.3
Dobeles rajona padome	23.3
Madonas rajona padome	36.6
Saldus rajona padome	36.8
Ludzas rajona padome	39.9
Ogres rajona padome	40.1
Limbažu rajona padome	42.1
Daugavpils rajona padome	42.6
Jelgavas rajona padome	42.9
Krāslavas rajona padome	46.7
Balvu rajona padome	47.9
Kuldīgas rajona padome	53.4
Tukuma rajona padome	53.8
Jēkabpils rajona padome	54.6
Alūksnes rajona padome	57.8
Bauskas rajona padome	59.1
Aizkraukles rajona padome	60.2
Rīgas rajona padome	60.4
Rēzeknes rajona padome	64.5
Cēsu rajona padome	68.0
Talsu rajona padome	76.9
Gulbenes rajona padome	80.3
Valkas rajona padome	81.9
Preiļu rajona padome	83.1
Ventspils rajona padome	84.2

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Tāpat kā 2000. gadā, 2001. gadā vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai ir Valmieras rajona padomē (21,3 %), lai gan vērojams pieaugums, Dobeles rajona padomē (23,3 %), kur izdevumu īpatsvars salīdzinot ar iepriekšējo gadu nedaudz palielināts (22,4%), un Madonas rajona padomē (36,6%), kur ievērojami palielināts izdevumu īpatsvars izglītībai, salīdzinot ar iepriekšējo gadu (2000. gadā 26,7%).

Vislielākais izdevumu izglītībai īpatsvars tāpat kā 2000. gadā ir paredzēts Ventspils domei 84,2 %, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu (83,5%) ir pat nedaudz pieaudzis.

Nākamajā vietā ir ierindojusies Preiļu rajona padome ar 83,1 %, kas ir ievērojami vairāk nekā iepriekšējā gadā (75%) un Valkas rajona padome ar 81,9%, kas arī ir nedaudz vairāk kā iepriekšējā gadā (78,6%). Gulbenes rajona padomē izglītības izdevumu īpatsvars 2001. gadā paredzēts 80,3%, kas ir nedaudz mazāk kā iepriekšējā gadā (82,6%).

Aprēķini par vidējiem izdevumiem izglītībai latos uz vienu teritorijas iedzīvotāju 2000. un 2001.gadā veikti dažādās teritorijās. 2000. gada aprēķinos jau ņemti vērā pašvaldību savstarpējie

norēķini.

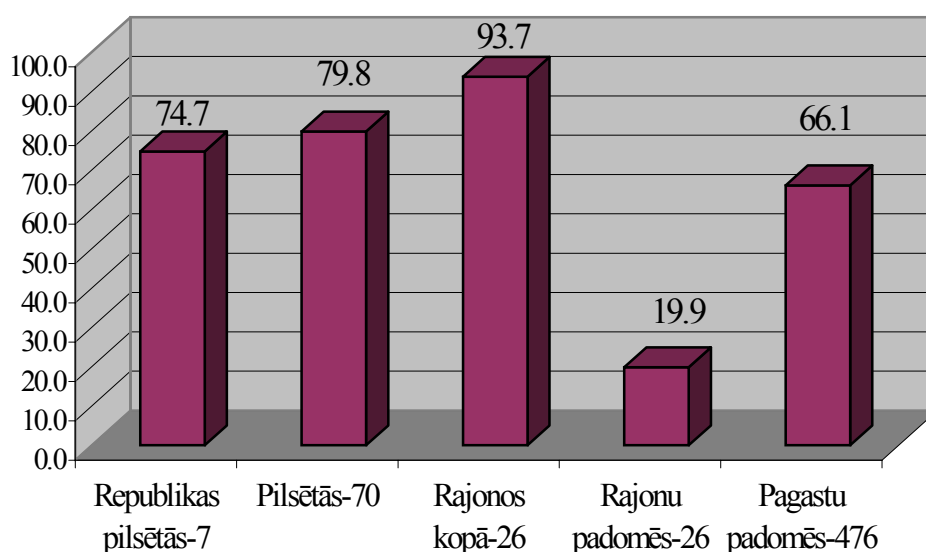
4. un 5. grafikā redzams, ka 2000. gadā vislielākie izdevumi uz 1 teritorijas iedzīvotāju bijuši rajonos (vidēji 93,7 Ls), bet vismazākie - rajonu padomēs (19,9 Ls).

Arī 2001. gadā vislielākie izdevumi plānoti rajonos (vidēji 95,6 Ls), turklāt tas ir vairāk nekā 2000. gadā (93,7 Ls).

Vismazākie izdevumi plānoti rajonu padomēs (vidēji 23 Ls), taču arī tas ir vairāk nekā iepriekšējā gadā (19,9 Ls).

4. grafiks

Izdevumi izglītībai teritorijās uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā (Ls)

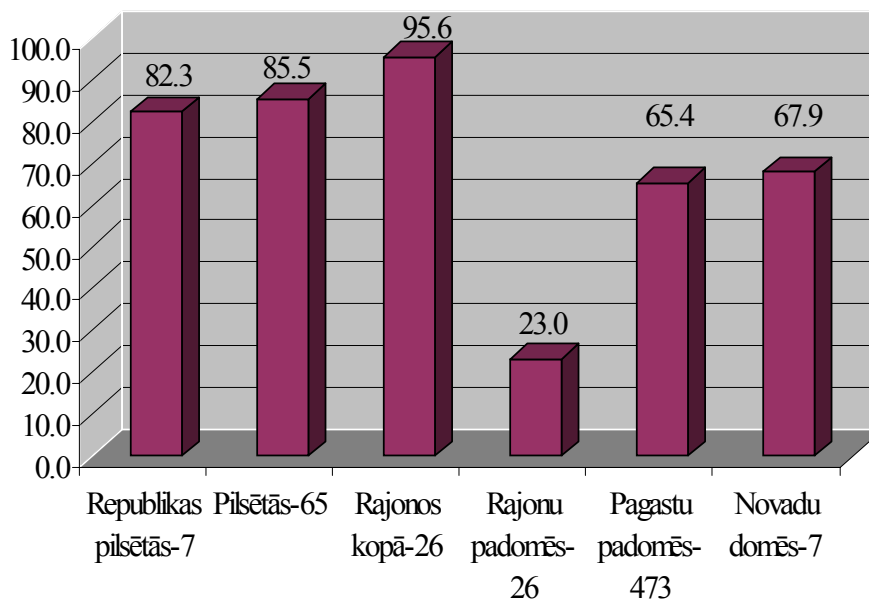

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Analizējot situāciju pilsētās, 2000. gadā vislielākie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju bijuši Ventspilī (89,4 Ls), Rēzeknē (78 Ls), Rīgā (74,6 Ls), bet vismazākie - Jūrmalā (67,3 Ls) un Liepājā (68,1 Ls).

5. grafiks

Izdevumi izglītībai teritorijās uz 1 iedzīvotāju 2001. gadā (Ls)

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001. gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Analizējot republikas pilsētās plānotos, vislielākie izdevumi uz vienu iedzīvotāju izglītībai paredzētie Ventspilī (97,1 Ls), Rīgā (92,3 Ls), Rēzeknē (82,3 Ls), Jelgavā (82,0 Ls), bet vismazākie - Jūrmalā (69,8 Ls).

18. un 19. tabulā sniegti aprēķini par vidējiem izdevumiem izglītībai 2000. un 2001. gadā uz vienu iedzīvotāju rajonos kopā ar pilsētām. Tabulās rajoni sarindoti atkarībā no izdevumu lieluma pieaugošā secībā, sākot no mazākā uz lielāko.

Izdevumi izglītībai rajonos (kopā ar pilsētām) uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā

Rajonā (kopā ar pilsētām)	Izglītībai uz 1 iedz., Ls
Daugavpils rajonā kopā	70.0
Krāslavas rajonā kopā	74.4
Jēkabpils rajonā kopā	76.8
Valkas rajonā kopā	82.4
Gulbenes rajonā kopā	84.5
Liepājas rajonā kopā	84.6
Dobeles rajonā kopā	86.5
Ludzas rajonā kopā	87.7
Talsu rajonā kopā	89.9
Jelgavas rajonā kopā	91.9
Ogres rajonā kopā	93.1
Rīgas rajonā kopā	93.3
Madonas rajonā kopā	94.3
Balvu rajonā kopā	96.8
Ventspils rajonā kopā	97.1
Preiļu rajonā kopā	97.1
Limbažu rajonā kopā	97.6
Rēzeknes rajonā kopā	99.2
Valmieras rajonā kopā	100.2
Saldus rajonā kopā	100.9
Bauskas rajonā kopā	103.7
Alūksnes rajonā kopā	105.3
Aizkraukles rajonā kopā	105.9
Kuldīgas rajonā kopā	106.9
Cēsu rajonā kopā	106.9
Tukuma rajonā kopā	109.4

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Izdevumi izglītībai rajonos (kopā ar pilsētām)uz 1 iedzīvotāju 2001. gadā

Rajonā (kopā ar pilsētām)	Izglītībai uz 1 iedz., Ls
Krāslavas rajonā kopā	75.1
Daugavpils rajonā kopā	78.7
Jēkabpils rajonā kopā	82.1
Preiļu rajonā kopā	88.7
Rīgas rajonā kopā	89.4
Valkas rajonā kopā	90.0
Jelgavas rajonā kopā	90.8
Liepājas rajonā kopā	91.1
Talsu rajonā kopā	91.2
Balvu rajonā kopā	91.7
Dobeles rajonā kopā	91.8
Gulbenes rajonā kopā	93.3
Limbažu rajonā kopā	93.7
Ogres rajonā kopā	94.0
Ludzas rajonā kopā	95.3
Ventspils rajonā kopā	98.3
Bauskas rajonā kopā	101.3
Rēzeknes rajonā kopā	102.1
Madonas rajonā kopā	103.1
Saldus rajonā kopā	103.3
Aizkraukles rajonā kopā	103.5
Alūksnes rajonā kopā	103.5
Tukuma rajonā kopā	103.9
Valmieras rajonā kopā	105.7
Cēsu rajonā kopā	107.4
Kuldīgas rajonā kopā	115.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads. LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams divās iepriekšējās tabulās, 2001. gadā pieauguši vidējie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju rajonos kopā ar pilsētām. Ja 2000. gadā mazākie vidējie izdevumi uz 1 iedzīvotāju bija 70 Ls (Daugavpils rajonā) un 74,4 Ls (Krāslavas rajonā), tad 2001. gadā vismazākie izdevumi izglītībai ir 75,1 Ls(Krāslavas rajonā), un 78,7 Ls (Daugavpils rajonā).

Vislielākie vidējie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju 2000. gadā bija Tukuma rajonā (109,4 Ls), tam sekoja Cēsu un Kuldīgas rajoni (106,9 Ls).

2001. gadā vislielākie izdevumi uz vienu cilvēku paredzēti Kuldīgas rajonā (115,8 Ls), Cēsu rajonā (107,4 Ls) un Valmieras rajonā (105,7 Ls).

Nākamajās divās tabulās analizēti vidējie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju tikai rajonu pagastos 2000. un 2001. gadā. Dati sniegti divās tabulās, un rajoni sarindoti kārtībā no mazākā uz lielāko.

Ja salīdzinām divas iepriekšējās tabulas, kur sniegti dati par izdevumiem izglītībai rajonos kopā ar pilsētām, un divas nākamās tabulas, kur sniegti dati par pagastiem, redzams, ka izdevumi izglītībai uz vienu cilvēku ievērojami atšķiras. Ja 2000. gadā vidējie zemākie izdevumi rajonos

kopā ar pilsētām uz iedzīvotāju bija 70 Ls un 2001. gadā - 75,1 Ls, tad tikai rajonu pagastos 2000. gadā zemākie izdevumi uz 1 iedzīvotāju bija 28,5 Ls Liepājas rajona pagastos un Valkas rajona pagastos 31,7 Ls, bet 2001. gadā Liepājas rajona pagastos 30,8 Ls, Valkas rajona pagastos 33,3 Ls un Ventspils rajona pagastos 38,5 Ls.

Vislielākie vidējie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju rajonu pagastos 2000. gadā bija Saldus rajona pagastos (87,6 Ls), Ogres rajona pagastos (86,6 Ls) un Limbažu rajona pagastos (84,2 Ls). Arī 2001. gadā vislielākie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju ir Saldus rajona pagastos (87,6 Ls), Ogres rajona pagastos (82,2 Ls) un Tukuma rajona pagastos (81,7Ls).

20. tabula

Izdevumi izglītībai rajonu pagastos vidēji uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā

Rajoni (tikai raj. pagasti)	Izglītībai uz 1 iedz., Ls
Liepājas	28.5
Valkas	31.7
Talsu	38.3
Ventspils	41.8
Gulbenes	46.3
Alūksnes	55.3
Daugavpils	57.3
Preiļu	59.8
Balvu	63.5
Krāslavas	65.6
Kuldīgas	66.0
Jēkabpils	67.5
Rēzeknes	71.2
Dobeles	71.5
Cēsu	71.6
Valmieras	74.7
Madonas	75.5
Ludzas	75.8
Aizkraukles	76.8
Jelgavas	77.4
Rīgas	81.1
Bauskas	82.8
Tukuma	83.2
Limbažu	84.2
Ogres	86.6
Saldus	87.6

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Izdevumi izglītībai rajonu pagastos vidēji uz 1 iedzīvotāju 2001.gadā

Rajoni (tikai raj. pagasti)	Izglītībai uz 1 iedz., Ls - vid
Liepājas	30.8
Valkas	33.3
Ventspils	38.5
Talsu	39.3
Gulbenes	49.9
Preiļu	52.4
Krāslavas	59.0
Cēsu	60.1
Daugavpils	61.2
Balvu	61.6
Jēkabpils	62.8
Limbažu	70.3
Kuldīgas	70.4
Madonas	71.7
Bauskas	72.6
Dobeles	73.0
Aizkraukles	73.7
Rīgas	73.8
Alūksnes	74.7
Jelgavas	76.4
Rēzeknes	76.7
Valmieras	79.5
Ludzas	80.2
Tukuma	81.7
Ogres	82.2
Saldus	87.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

22. un 23. tabulā apkopoti dati par vidējiem izdevumiem izglītībai uz vienu iedzīvotāju rajonu padomēs 2000. un 2001. gadā. Rajoni sarindoti noteiktā secībā, ņemot vērā izdevumu apjomu, sākot no mazākā līdz lielākajam.

Izdevumi izglītībai rajonu padomēs uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā

Rajona padomes	Izglītībai uz 1 iedz., Ls
Valmieras rajona padome	0.9
Krāslavas rajona padome	2.5
Bauskas rajona padome	4.7
Dobeles rajona padome	4.7
Ludzas rajona padome	5.4
Ogres rajona padome	6.4
Madonas rajona padome	8.7
Rīgas rajona padome	8.9
Daugavpils rajona padome	10.9
Limbažu rajona padome	13.2
Jēkabpils rajona padome	13.8
Saldus rajona padome	15.0
Aizkraukles rajona padome	15.1
Jelgavas rajona padome	15.2
Tukuma rajona padome	18.2
Rēzeknes rajona padome	18.3
Balvu rajona padome	19.0
Gulbenes rajona padome	24.1
Preiļu rajona padome	25.9
Kuldīgas rajona padome	27.5
Cēsu rajona padome	32.9
Alūksnes rajona padome	
Talsu rajona padome	43.6
Valkas rajona padome	45.2
Liepājas rajona padome	48.3
Ventspils rajona padome	52.9

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams tabulā, vislielākie izdevumi izglītībai uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā bijuši Ventspils rajona padomē (52,9 Ls), Liepājas rajona padomē (48,3 Ls) un Valkas rajona padomē (45,2 Ls), savukārt vismazākie – Valmieras rajona padomei (0,9 Ls).

Izdevumi izglītībai rajonu padomēs uz 1 iedzīvotāju 2001. gadā

Rajona padomes pēc ranga	Izglītībai uz 1 iedz., Ls
Valmieras rajona padome	3.0
Dobeles rajona padome	5.1
Ludzas rajona padome	7.2
Ogres rajona padome	7.8
Krāslavas rajona padome	9.1
Rīgas rajona padome	10.1
Limbažu rajona padome	10.8
Daugavpils rajona padome	12.9
Madonas rajona padome	13.6
Jelgavas rajona padome	14.8
Saldus rajona padome	15.1
Bauskas rajona padome	17.7
Aizkraukles rajona padome	18.6
Balvu rajona padome	19.8
Rēzeknes rajona padome	22.0
Tukuma rajona padome	22.5
Alūksnes rajona padome	22.6
Jēkabpils rajona padome	22.8
Gulbenes rajona padome	26.1
Kuldīgas rajona padome	28.5
Cēsu rajona padome	35.2
Preiļu rajona padome	45.4
Talsu rajona padome	46.0
Valkas rajona padome	49.8
Ventspils rajona padome	56.1
Liepājas rajona padome	56.6

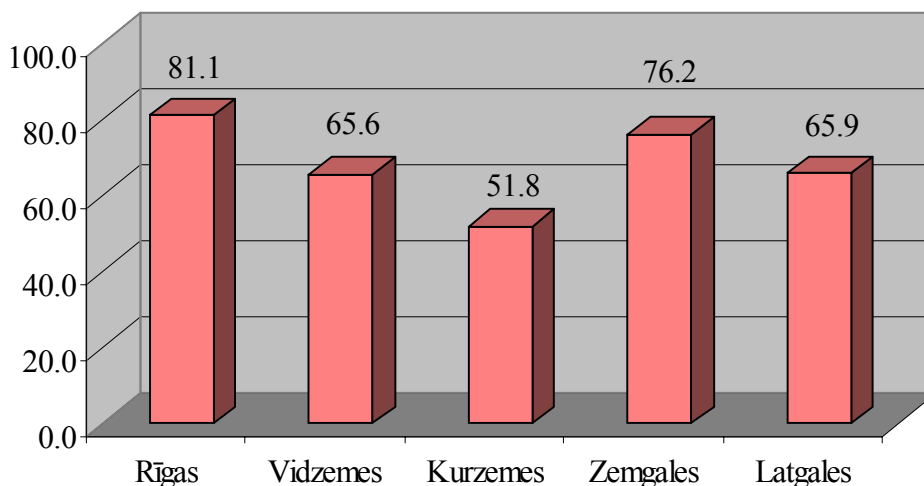
Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

2001. gadā pieauguši izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju. Vismazākie izdevumi, tāpat kā 2000. gadā, ir Valmieras rajona padomei (3,0 Ls), bet vislielākie - Liepājas rajona padomei (56,6 Ls), Ventspils rajona padomei (56,1 Ls) un Valkas rajona padomei (49,8 Ls).

Veikti arī aprēķini par finansējumu tikai Latvijas reģionu pagastos izglītībai uz vienu iedzīvotāju 2000. un 2001. gadā. Iegūtie rezultāti attēloti 6. un 7. grafikā.

6. grafiks

Reģionu (tikai pagastu) izdevumi izglītībai uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā (Ls)

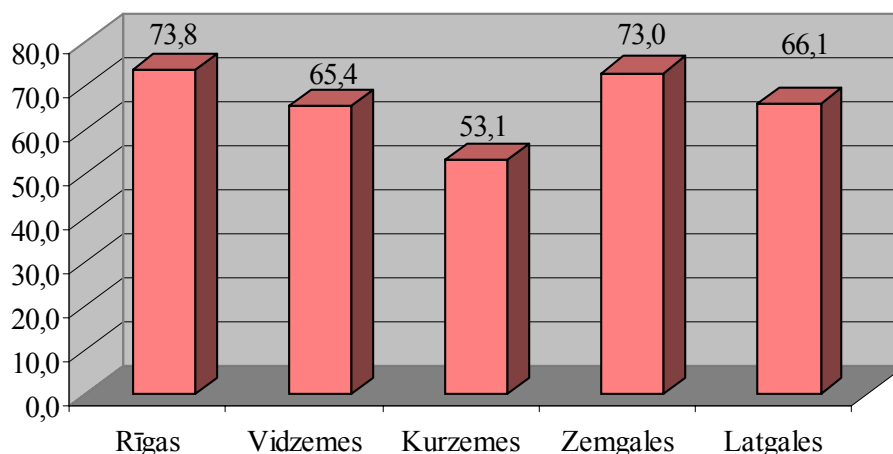

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001. gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams 6. grafikā, vismazākais finansējums izglītībai pagastos 2000. gadā uz 1 iedzīvotāju ir Kurzemē – vidēji tikai 51,8 Ls. Nedaudz lielāks finansējums ir Vidzemes pagastos - vidēji 65,6 Ls uz vienu iedzīvotāju un Latgalē - 65,9 Ls. Vislielākais finansējums ir Rīgas reģiona pagastos – 81,6 Ls.

7. grafiks

Reģionu (tikai pagastu) izdevumi izglītībai uz 1 iedzīvotāju 2001. gadā Ls

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001. gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams 7. grafikā, 2001. gadā, salīdzinot ar 2000. gadu, pieaudzis plānotais finansējums izglītībai reģionu pagastos uz 1 iedzīvotāju. 2000. gadā vismazākais plānotais finansējums ir Kurzemes pagastos - vidēji tikai 53,1 Ls, vairāk Vidzemes pagastos – 65,4 Ls, bet visvairāk Rīgas reģiona pagastos- vidēji 73,8 Ls un Zemgales pagastos vidēji 73,0 Ls.

24. un 25. tabulās apkopoti dati par izdevumu izglītībai īpatsvaru republikas pilsētu budžetos un izdevumiem uz vienu iedzīvotāju latos 2000. un 2001.gadā.

24. tabula

Izdevumi izglītībai republikas pilsētās uz 1 iedzīvotāju 2000. gadā (procentos un Ls)

Republikas pilsētas pēc iedzīvotāju skaita	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem	Izglītībai uz 1 iedz.
Rēzekne	60.7	78.0
Ventspils	42.2	89.4
Jūrmala	39.4	67.3
Jelgava	55.2	71.7
Liepāja	48.0	68.1
Daugavpils	57.3	73.9
Rīga	43.1	74.6

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

25. tabula

Izdevumi izglītībai republikas pilsētās % un Ls uz 1 iedzīvotāju 2001. gadā

Republikas pilsētas pēc iedzīvotāju skaita	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem	Izglītībai uz 1 iedz.
Rēzeknes pilsēta	61.2	82.3
Ventspils pilsēta	37.6	97.1
Jūrmalas pilsēta	43.2	69.8
Jelgavas pilsēta	54.5	82.0
Liepājas pilsēta	48.0	75.4
Daugavpils pilsēta	59.9	77.5
Rīgas pilsēta	46.7	92.3

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams no tabulām, vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai 2000. gadā ir bijis Jūrmalā (39,4 %), bet 2001. gadā - Ventspilī (37,6 %).

2000. gadā vislielākais izdevumu izglītībai īpatsvars bijis Rēzeknē (60,7 %) un Daugavpilī (57,3 %). 2001.gadā situācija ir līdzīga vislielākais izdevumu izglītībai īpatsvars atkal ir Rēzeknē (61,7%) un Daugavpilī (59,9%).

Vismazākie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju 2000. gadā bijuši Jūrmalā (67,3 Ls) un Liepājā (68,1 Ls). Arī 2001. gadā vismazākie izdevumi paredzēti Jūrmalā (69,8 Ls) un Liepājā (75,4 Ls).

Vislielākie izdevumi izglītībai 2000. gadā bijuši Ventspilī (89,4 Ls) un Rēzeknē (78,0 Ls). Arī 2001. gadā vislielākie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju paredzēti Ventspilī (97,1 Ls), otrie lielākie - Rīgā (92,3 Ls).

Salīdzinot 2000. un 2001. gadu, izdevumi izglītībai republikas pilsētās uz vienu iedzīvotāju pieauguši.

Tāpat veikti aprēķini par teritoriju ar dažādu iedzīvotāju skaitu izdevumiem izglītībai procentos no budžeta un uz 1 iedzīvotāju latos 2000. un 2001. gadā; tie apkopoti 26. un 27. tabulā.

26. tabula

Izdevumi izglītībai pilsētās vidēji % un Ls uz 1 iedzīvotāju 2000.gadā, ņemot vērā iedzīvotāju skaitu pilsētā

Intervāls - iedz. skaits pilsētā	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem, % - vid	Izglītībai uz 1 iedz. LsL – vid
līdz 2999	53.1	68.2
3000 - 4999	53.5	85.1
5000 - 9999	57.8	86.5
10000-19999	53.4	88.3
20000 un vairāk	47.7	77.5

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzam no tabulas 2000. gadā vismazākais īpatsvars izdevumiem izglītībai bijis pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir 20 000 un lielāks. Tas vidēji bijis 47,7%, bet vislielākais īpatsvars 57,8% pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir no 5 000 – 9 999. Vismazākie izdevumi izglītībai uz 1 iedzīvotāju bijuši 2000. gadā pilsētās, kur iedzīvotāju skaits ir līdz 2 999 vidēji 68,2 Ls, bet vislielākie 88,3 Ls pilsētās, kur iedzīvotāju skaits no 10 000 - 19 999.

27. tabula

Vidējie izdevumi izglītībai pilsētās procentos no kopējiem izdevumiem un uz 1 iedzīvotāju (Ls) 2001. gadā, ņemot vērā iedzīvotāju skaitu pilsētā

Intervāls - iedz. skaits pilsētā	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem, % - vid	Izglītībai uz 1 iedz. Ls- vid
līdz 2999	56.6	80.5
3000 - 4999	58.8	92.6
5000 - 9999	54.3	84.9
10000-19999	51.1	89.9
20000 un vairāk	46.8	79.6

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Tabulā redzams, ka 2001. gadā, tāpat kā 2000. gadā, vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai bijis pilsētās ar iedzīvotāju skaitu virs 20 000 un vairāk (46,8%), bet vislielākais - pilsētās ar iedzīvotāju skaitu 3000 - 4999.

Arī izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju vismazākie 2001. gadā bijuši pilsētās ar iedzīvotāju skaitu 20 000 un vairāk (79,6 Ls), bet vislielākie - pilsētās ar iedzīvotāju skaitu 3 000-4999, kur tie sasnieguši 92,6 Ls uz vienu iedzīvotāju.

28. un 29. tabulā salīdzināts vidējais izdevumu īpatsvars izglītībai pagastos 2000. un 2001. gadā un vidējie izdevumi izglītībai uz vienu pagasta iedzīvotāju saistībā ar iedzīvotāju skaitu pagastos.

Vidējie izdevumi izglītībai pagastos procentos no kopējiem izdevumiem un uz 1 iedzīvotāju (Ls) 2000. gadā, ņemot vērā iedzīvotāju skaitu pagastā

Intervāls - iedz. skaits pagastā	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem, % - vid	Izglītībai uz 1 iedz. –Ls vid
līdz 499	42.6	52.9
500 - 599	44.7	51.6
600 - 699	47.9	56.7
700 - 799	51.6	69.1
800 - 899	48.5	61.1
900 - 999	52.4	62.4
1000 - 1099	51.5	66.3
1100 - 1199	51.6	68.8
1200 - 1299	50.9	58.0
1300 - 1399	52.2	62.4
1400 - 1499	52.3	75.4
1500 - 1599	53.7	70.3
1600 - 1699	51.9	63.3
1700 - 1799	54.2	71.6
1800 - 1899	52.1	71.3
1900 - 1999	56.6	86.4
2000 - 2499	58.5	74.2
2500 - 2999	52.3	68.4
3000 - 3999	54.1	70.7
4000 - 4999	53.5	79.9
5000 un vairāk	52.9	89.5

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams 28. tabulā 2000. gadā vismazākais vidējais izdevumu īpatsvars izglītībai bijis pagastos ar iedzīvotāju skaitu līdz 499 cilvēkiem (42,6% no pašvaldības budžeta) un pagastos ar iedzīvotāju skaitu 500 - 599 (44,7%). Savukārt vislielākais izdevumu īpatsvars izglītībai bijis pagastos ar iedzīvotāju skaitu no 2000 –2499, kur tas sasniedza 58,5%.

2001. gadā vērojama līdzīga aina: vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai bijis pagastos ar iedzīvotāju skaitu līdz 499 personām, kur tas sasniedza 43,4%.

Vidējie izdevumi izglītībai pagastos procentos no kopējiem izdevumiem un uz 1 iedzīvotāju (Ls) 2001. gadā, ņemot vērā pagasta iedzīvotāju skaitu

Intervāls - iedz. skaits pagastā	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem, % - vid	Izglītībai uz 1 iedz. – Ls vid.
līdz 499	43.4	56.9
500 - 599	47.7	61.0
600 - 699	46.5	60.0
700 - 799	49.7	67.0
800 - 899	48.9	58.4
900 - 999	51.6	65.3
1000 - 1099	49.7	61.7
1100 - 1199	51.8	70.0
1200 - 1299	53.6	68.3
1300 - 1399	49.8	63.1
1400 - 1499	53.6	72.1
1500 - 1599	52.7	63.4
1600 - 1699	52.2	64.7
1700 - 1799	53.0	68.2
1800 - 1899	58.3	83.0
1900 - 1999	53.0	60.6
2000 - 2499	54.8	67.0
2500 - 2999	53.0	71.6
3000 - 3999	50.5	65.2
4000 - 4999	53.9	69.3
5000 un vairāk	46.3	71.2

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

2000. gadā vismazākie vidējie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju bijuši pagastos ar iedzīvotāju skaitu no 500-599, kur tie sasnieguši vidēji 51,6 Ls uz iedzīvotāju, savukārt vislielākie izdevumi uz vienu iedzīvotāju gadā bijuši pagastos, kur iedzīvotāju skaits ir 5000 un vairāk (89,5 Ls).

2001. gadā vismazākie vidējie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju bijuši pagastos, kur iedzīvotāju skaits ir līdz 499 (56,9 Ls).

2001. gadā vislielākie izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju ir pagastos, kur iedzīvotāju skaits ir no 1800 - 1899 personām (83,0Ls).

30. tabulā sniegti dati par izdevumiem izglītībai absolūtajos skaitļos un aprēķini par izdevumu īpatsvaru izglītībai novadu budžetos 2001. gadā un izdevumiem izglītībai uz vienu novada iedzīvotāju 2001. gadā.

Izdevumi izglītībai novados procentos no kopējiem izdevumiem un uz vienu iedzīvotāju (Ls) 2001.gadā

Novada dome	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem Ls	Izglītībai teritorijas iedzīvotājiem, %	Izglītībai uz 1 iedz. Ls
Ciblas novada dome	126613	68.9	76.5
Durbes novada dome	52069	21.8	21.3
Amatas novada dome	695000	72.8	197.5
Sabiles novada dome	136555	35.0	38.2
Kandavas novada dome	577127	55.2	68.5
Preiļu novada dome	407276	29.5	37.6
Līvānu novada dome	458112	37.5	35.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Vismazākais izdevumu īpatsvars izglītībai novados 2000. gadā paredzēts Durbes novadā (21,8 %), tikai nedaudz vairāk paredzēts Preiļu novadā (29,5%). Savukārt vislielākais izdevumu īpatsvars izglītībai paredzēts Amatas novadā (72,8%).

Vismazākie izdevumi izglītībai novados uz vienu iedzīvotāju 2001. gadā paredzēti Durbes novadā (21,3 Ls) un Līvānu novadā (35,8 Ls), bet vislielākie - Amatas novadā (197,5 Ls).

Izglītības finansējuma dinamika 2000. un 2001. gadā attēlota nākamajās tabulās.

Izdevumu izglītībai pieauguma dinamika republikas pilsētu pašvaldību budžetos 2000. un 2001. gadā (absolūtajos skaitļos un procentos no kopējiem izdevumiem)

Republikas pilsētas	Izdevumi izglītībai kopā, Ls		Izdevumi izglītībai kopā - pieaugums, 2001./2000.	
	2000.gads	2001.gads	Ls	%
Rīga	58815151	70048773	11233622	19.1
Daugavpils	8460013	8850358	390345	4.6
Jelgava	5087239	5201240	114001	2.2
Jūrmala	3970522	3895002	-75520	-1.9
Liepāja	6458044	6723799	265755	4.1
Rēzekne	3127803	3216763	88960	2.8
Ventspils	4151605	4252023	100418	2.4
Republikas pilsētās kopā	90070377	102187958	12117581	13.5

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, izglītības finansējuma pieaugums republikas pilsētās ir vidēji 13,5 %. Vislielākais pieaugums 2000. gadā paredzēts Rīgā (19,1 %), bet Jūrmalā paredzēts finansējuma samazinājums par 1,9 %.

32. tabulā sniegti dati par izdevumu izglītībai īpatsvara pieaugumu izglītībai republikas pilsētās 2001. gadā salīdzinājumā ar 2000.gadu.

Izdevumu izglītībai īpatsvara dinamika republikas pilsētās 2000. un 2001. gadā

Republikas pilsētas	Izdevumi izglītībai, %		Izdevumu izglītībai īpatsvara pieaugums %
	2000.gads	2001.gads	
Rīga	43.1	46.7	3.6
Daugavpils	57.3	59.9	2.7
Jelgava	55.2	54.5	-0.7
Jūrmala	39.4	43.2	3.8
Liepāja	48.0	48.0	0.0
Rēzekne	60.7	61.2	0.5
Ventspils	42.2	37.6	-4.6
Republikas pilsētās kopā	45.2	47.8	2.5

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, izdevumu īpatsvars izglītībai republikas pilsētās vidēji pieaudzis par 2,5%. Visvairāk tas palielinājies Jūrmalā par 3,8%, bet samazinājies Ventspilī (par 4,6%) un Jelgavā (par 0,7%).

Dati par izdevumu izglītībai pieaugumu uz vienu iedzīvotāju republikas pilsētās 2001. gadā, salīdzinot ar 2000. gadu, sniegti 33. tabulā.

Izdevumu izglītībai dinamika republikas pilsētās uz 1 iedzīvotāju (Ls) 2000. un 2001.gadā

Republikas pilsētas	Izdevumi izglītībai uz 1 iedz., Ls		Izdevumi izglītībai uz 1 iedzīvotāju - pieaugums,	
	2000.gads	2001.gads	Ls	%
Rīga	74.6	92.3	17.7	23.7
Daugavpils	73.9	77.5	3.7	5.0
Jelgava	71.7	82.0	10.2	14.3
Jūrmala	67.3	69.8	2.4	3.6
Liepāja	68.1	75.4	7.3	10.7
Rēzekne	78.0	82.3	4.3	5.5
Ventspils	89.4	97.1	7.7	8.6
Republikas pilsētās kopā	74.2	87.7	13.6	18.3

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Tabulā sniegtie dati liecina, ka izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju republikas pilsētās kopumā 2001. gadā pieauguši par 13,6 Ls jeb par 18 % salīdzinājumā ar 2000. gadu. Vismazākais pieaugums gan absolūtajos skaitļos uz vienu iedzīvotāju, gan procentuāli 2001. gadā paredzams Jūrmalā (attiecīgi 2,4 Ls un 3,6 %). Savukārt vislielākais pieaugums izdevumiem uz vienu iedzīvotāju paredzēts Rīgā 17,7 Ls, kas attiecīgi ir vislielākais arī procentos 23,7 %.

Izdevumu izglītībai dinamiku 2000. un 2001. gadā rajonos kopā ar pilsētām absolūtajos skaitļos

un procentos attēlo nākamā tabula.

Kā redzams tabulā, vislielākais pieaugums izdevumiem izglītībai paredzams Daugavpils rajonā (par 9,3 %), tad seko Kuldīgas rajons, kur paredzamais pieaugums ir 9,1%.

Savukārt vislielākais kopējo izdevumu samazinājums paredzams Preiļu rajonā (par 7,4%) un Tukuma rajonā (par 6,8%).

34. tabula

Izdevumu izglītībai dinamika rajonos kopā ar pilsētām 2000. un 2001.gadā

Rajoni	Izdevumi izglītībai kopā, Ls		Izdevumi izglītībai kopā – pieaugums	
	2000.gads	2001.gads	Ls	%
Aizkraukles rajonā kopā	4429702	4307475	-122227	-2.8
Alūksnes rajonā kopā	2827944	2726519	-101425	-3.6
Balvu rajonā kopā	2965826	2781464	-184362	-6.2
Bauskas rajonā kopā	5315403	5362837	47434	0.9
Cēsu rajonā kopā	6541724	6486686	-55038	-0.8
Daugavpils rajonā kopā	3065814	3351384	285570	9.3
Dobeles rajonā kopā	3517207	3693854	176647	5.0
Gulbenes rajonā kopā	2438254	2637261	199007	8.2
Jelgavas rajonā kopā	3182911	3372044	189133	5.9
Jēkabpils rajonā kopā	4365507	4612444	246937	5.7
Krāslavas rajonā kopā	2768260	2750555	-17705	-0.6
Kuldīgas rajonā kopā	4044671	4411703	367032	9.1
Liepājas rajonā kopā	4167977	4245266	77289	1.9
Limbažu rajonā kopā	3936167	3757763	-178404	-4.5
Ludzas rajonā kopā	3169211	3314256	145045	4.6
Madonas rajonā kopā	4442976	4773888	330912	7.4
Ogres rajonā kopā	5949689	5925316	-24373	-0.4
Preiļu rajonā kopā	3972832	3679425	-293407	-7.4
Rēzeknes rajonā kopā	4265172	4381723	116551	2.7
Rīgas rajonā kopā	13736118	12919557	-816561	-5.9
Saldus rajonā kopā	3881017	4008290	127273	3.3
Talsu rajonā kopā	4413652	4527135	113483	2.6
Tukuma rajonā kopā	5989796	5584865	-404931	-6.8
Valkas rajonā kopā	2843869	3075654	231785	8.2
Valmieras rajonā kopā	5995802	6353312	357510	6.0
Ventspils rajonā kopā	1351043	1427604	76561	5.7

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Izdevumu izglītībai īpatsvara dinamika rajonos (kopā ar pilsētām) 2000. un 2001. gadā sniegta nākamajā tabulā. Aprēķināts izglītības izdevumu īpatsvara pieaugums (procentos).

Izdevumu izglītībai īpatsvara dinamika rajonos (kopā ar pilsētām) 2000. un 2001.gadā

Rajoni (kopā ar pilsētām)	Izdevumi izglītībai % no kopējiem izdevumiem		Izdevumu izglītībai - pieaugums %
	2000.gads	2001.gads	
Aizkraukles rajonā kopā	60.9	57.9	-3.0
Alūksnes rajonā kopā	60.7	59.8	-0.9
Balvu rajonā kopā	56.3	52.3	-4.0
Bauskas rajonā kopā	60.5	60.8	0.3
Cēsu rajonā kopā	55.6	55.3	-0.4
Daugavpils rajonā kopā	42.3	44.8	2.5
Dobeles rajonā kopā	55.3	54.3	-1.0
Gulbenes rajonā kopā	57.6	55.9	-1.8
Jelgavas rajonā kopā	57.6	55.5	-2.1
Jēkabpils rajonā kopā	48.8	51.1	2.3
Krāslavas rajonā kopā	54.7	52.0	-2.7
Kuldīgas rajonā kopā	49.8	52.6	2.8
Liepājas rajonā kopā	52.4	55.6	3.2
Limbažu rajonā kopā	53.9	53.5	-0.4
Ludzas rajonā kopā	60.1	61.2	1.1
Madonas rajonā kopā	57.0	58.1	1.1
Ogres rajonā kopā	60.5	58.1	-2.4
Preiļu rajonā kopā	53.5	54.2	0.6
Rēzeknes rajonā kopā	62.1	63.8	1.7
Rīgas rajonā kopā	51.6	46.4	-5.2
Saldus rajonā kopā	53.3	49.8	-3.5
Talsu rajonā kopā	48.1	54.3	6.2
Tukuma rajonā kopā	55.8	52.4	-3.4
Valkas rajonā kopā	52.4	56.7	4.2
Valmieras rajonā kopā	43.3	48.7	5.4
Ventspils rajonā kopā	50.4	53.6	3.2

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, vislielākais izglītības finansējuma īpatsvara pieaugums ir Talsu rajonā 6,2 % un Valmieras rajonā 5,4%.

Izglītības finansējuma īpatsvara samazinājums paredzēts Rīgas rajonā (par 5,2%) un Saldus rajonā par (3,5%).

Izglītībai novirzīto izdevumu uz vienu iedzīvotāju dinamika rajonos (kopā ar pilsētām) 2000. un 2001. gadā redzama nākamajā tabulā.

Izdevumu izglītībai dinamika rajonos (kopā ar pilsētām) uz 1 iedzīvotāju

2000. un 2001.gadā.

Rajoni (kopā ar pilsētām)	Izdevumi izglītībai uz 1 iedz., Ls		Izdevumu izglītībai uz 1 iedzīvotāju - pieaugums,	
	2000.gads	2001.gads	Ls	%
Aizkraukles rajonā kopā	105.9	103.5	-2.4	-2.2
Alūksnes rajonā kopā	105.3	103.5	-1.8	-1.7
Balvu rajonā kopā	96.8	91.7	-5.1	-5.3
Bauskas rajonā kopā	103.7	101.3	-2.4	-2.3
Cēsu rajonā kopā	106.9	107.4	0.5	0.5
Daugavpils rajonā kopā	70.0	78.7	8.7	12.5
Dobeles rajonā kopā	86.5	91.8	5.3	6.1
Gulbenes rajonā kopā	84.5	93.3	8.8	10.4
Jelgavas rajonā kopā	91.9	90.8	-1.1	-1.2
Jēkabpils rajonā kopā	76.8	82.1	5.3	6.9
Krāslavas rajonā kopā	74.4	75.1	0.7	0.9
Kuldīgas rajonā kopā	106.9	115.8	9.0	8.4
Liepājas rajonā kopā	84.6	91.1	6.5	7.7
Limbažu rajonā kopā	97.6	93.7	-3.8	-3.9
Ludzas rajonā kopā	87.7	95.3	7.6	8.6
Madonas rajonā kopā	94.3	103.1	8.8	9.3
Ogres rajonā kopā	93.1	94.0	0.9	0.9
Preiļu rajonā kopā	97.1	88.7	-8.4	-8.7
Rēzeknes rajonā kopā	99.2	102.1	2.9	2.9
Rīgas rajonā kopā	93.3	89.4	-3.9	-4.2
Saldus rajonā kopā	100.9	103.3	2.4	2.4
Talsu rajonā kopā	89.9	91.2	1.3	1.4
Tukuma rajonā kopā	109.4	103.9	-5.4	-5.0
Valkas rajonā kopā	82.4	90.0	7.6	9.2
Valmieras rajonā kopā	100.2	105.7	5.5	5.5
Ventspils rajonā kopā	97.1	98.3	1.2	1.2

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Izdevumi izglītībai uz vienu iedzīvotāju absolūtajos skaitļos visvairāk pieaug Kuldīgas rajonā - par 9,0 Ls jeb par 8,4%, Gulbenes rajonā - par 8,8 Ls jeb par 10,4% un Madonas rajonā - par 8,8 Ls jeb par 9,3%.

Izdevumu izglītībai samazinājums vērojams Preiļu rajonā - par 8,4 Ls jeb par 8,7% un Tukuma rajonā par 5,4 Ls, kas ir par 5,0%.

Izdevumu izglītībai dinamika absolūtajos skaitļos rajonu padomēs 2000. un 2001. gadā redzama 37. tabulā.

Izdevumu izglītībai dinamika rajonu padomēs 2000. un 2001.gadā

Rajona nosaukums	Izdevumi izglītībai kopā, Ls		Izdevumu izglītībai kopā pieaugums	
	2000.gads	2001.gads	Ls	%
Aizkraukles rajons	631764	775155	143391	22.7
Alūksnes rajons	944130	594376	-349754	-37.0
Balvu rajons	581680	601622	19942	3.4
Bauskas rajons	241237	939735	698498	289.5
Cēsu rajons	2010616	2122704	112088	5.6
Daugavpils rajons	476792	547766	70974	14.9
Dobeles rajons	192369	205725	13356	6.9
Gulbenes rajons	695475	737491	42016	6.0
Jelgavas rajons	527702	551225	23523	4.5
Jēkabpils rajons	781801	1281364	499563	63.9
Krāslavas rajons	93016	334184	241168	259.3
Kuldīgas rajons	1042241	1083504	41263	4.0
Liepājas rajons	2378344	2636867	258523	10.9
Limbažu rajons	531052	433914	-97138	-18.3
Ludzas rajons	194609	248986	54377	27.9
Madonas rajons	409661	630540	220879	53.9
Ogres rajons	411299	491038	79739	19.4
Preiļu rajons	1059156	1881515	822359	77.6
Rēzeknes rajons	785221	944326	159105	20.3
Rīgas rajons	1310836	1453505	142669	10.9
Saldus rajons	576426	584485	8059	1.4
Talsu rajons	2142624	2286550	143926	6.7
Tukuma rajons	997626	1206915	209289	21.0
Valkas rajons	1560694	1701662	140968	9.0
Valmieras rajons	53934	180624	126690	234.9
Ventspils rajons	736100	815410	79310	10.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Tabulā redzams, ka izdevumu izglītībai palielinājums rajonu padomēs 2001. gadā, salīdzinot ar 2000. gadu, vislielākais ir Bauskas rajona padomē - par 289,5%, Krāslavas rajona padomē - par 259 % un Valmieras rajona padomē - par 234 %.

Savukārt izdevumi samazināti Alūksnes rajona padomē - par 37% un Limbažu rajona padomē par 18,3%.

Izglītībai novirzīto izdevumu īpatsvara dinamika rajonu padomēs 2000. un 2001. gadā attēlota 38. tabulā.

Izdevumu izglītībai īpatsvara dinamika rajonu padomēs procentos 2000. un 2001.gadā

Rajona nosaukums	Izdevumi izglītībai, %		Izdevumu izglītībai pieaugums %
	2000.gads	2001.gads	
Aizkraukles rajons	55.7	60.2	4.5
Alūksnes rajons	67.3	57.8	-9.6
Balvu rajons	48.2	47.9	-0.2
Bauskas rajons	28.5	59.1	30.6
Cēsu rajons	69.8	68.0	-1.7
Daugavpils rajons	37.6	42.6	5.0
Dobeles rajons	22.4	23.3	0.8
Gulbenes rajons	82.6	80.3	-2.3
Jelgavas rajons	46.2	42.9	-3.3
Jēkabpils rajons	43.0	54.6	11.6
Krāslavas rajons	20.7	46.7	26.0
Kuldīgas rajons	57.2	53.4	-3.8
Liepājas rajons	83.5	86.4	2.9
Limbažu rajons	46.1	42.1	-4.0
Ludzas rajons	35.9	39.9	4.0
Madonas rajons	26.7	36.6	9.9
Ogres rajons	36.9	40.1	3.3
Preiļu rajons	75.0	83.1	8.1
Rēzeknes rajons	60.2	64.5	4.3
Rīgas rajons	53.7	60.4	6.7
Saldus rajons	46.6	36.8	-9.9
Talsu rajons	76.1	76.9	0.8
Tukuma rajons	43.4	53.8	10.4
Valkas rajons	78.6	81.9	3.3
Valmieras rajons	5.5	21.3	15.8
Ventspils rajons	83.5	84.2	0.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, vislielākais izglītībai novirzīto izdevumu īpatsvara pieaugums procentos budžetā paredzēts Bauskas rajona padomē – par 30,6% un Krāslavas rajona padomē – par 26,0%. Savukārt izdevumu izglītībai īpatsvara lielākais samazinājums procentos paredzēts Saldus rajona padomē - par 9,9% un Alūksnes rajona padomē – par 9,6%.

Izdevumu izglītībai uz vienu iedzīvotāju dinamika rajonu padomēs dota 39. tabulā.

Izdevumu izglītībai dinamika rajonu padomēs uz 1 iedzīvotāju (Ls) 2000. un 2001.gadā

Rajonu padomes	Izdevumi izglītībai uz 1 iedz., Ls		Izdevumi izglītībai uz 1 iedzīvotāju pieaugums	
	2000.gads	2001.gads	Ls	%
Aizkraukles rajons	15.1	18.6	3.5	23.4
Alūksnes rajons	35.2	22.6	-12.6	-35.8
Balvu rajons	19.0	19.8	0.8	4.4
Bauskas rajons	4.7	17.7	13.0	277.0
Cēsu rajons	32.9	35.2	2.3	7.0
Daugavpils rajons	10.9	12.9	2.0	18.2
Dobeles rajons	4.7	5.1	0.4	8.1
Gulbenes rajons	24.1	26.1	2.0	8.3
Jelgavas rajons	15.2	14.8	-0.4	-2.6
Jēkabpils rajons	13.8	22.8	9.0	65.8
Krāslavas rajons	2.5	9.1	6.6	264.8
Kuldīgas rajons	27.5	28.5	0.9	3.3
Liepājas rajons	48.3	56.6	8.3	17.2
Limbažu rajons	13.2	10.8	-2.3	-17.8
Ludzas rajons	5.4	7.2	1.8	32.9
Madonas rajons	8.7	13.6	4.9	56.6
Ogres rajons	6.4	7.8	1.4	21.0
Preiļu rajons	25.9	45.4	19.5	75.2
Rēzeknes rajons	18.3	22.0	3.7	20.5
Rīgas rajons	8.9	10.1	1.2	13.0
Saldus rajons	15.0	15.1	0.1	0.5
Talsu rajons	43.6	46.0	2.4	5.5
Tukuma rajons	18.2	22.5	4.2	23.3
Valkas rajons	45.2	49.8	4.6	10.1
Valmieras rajons	0.9	3.0	2.1	233.4
Ventspils rajons	52.9	56.1	3.2	6.1

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, vislielākais pieaugums izdevumiem izglītībai uz vienu iedzīvotāju paredzēts Preiļu rajona padomē - par 19,5 Ls jeb 75,2% un Bauskas rajona padomē – par 13.0 Ls jeb 277%.

Visievērojamākais samazinājums paredzēts Alūksnes rajona padomē 12,6 Ls, kas atbilst 35,8% un Limbažu rajona padomē par 2,3 Ls, kas atbilst 17,8 %.

Turpmāk tiks sīkāk analizēti izdevumi izglītībai pašvaldībās gan pa izglītības veidiem, gan izdevumu pozīcijām.

Saskaņā ar “Izglītības likumu“ (1) un “Vispārējās izglītības likumu“ (2) pašvaldības sedz pirmsskolas izglītības iestāžu izdevumus.

Vispārīzglītojošo skolu pedagogu algas un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas tiek segtas no valsts dotācijām, bet pašvaldības ir atbildīgas par pārējiem izdevumiem, kas nepieciešami vispārīzglītojošo skolu uzturēšanai.

Mērķdotācijas tiek piešķirtas rajonu un republikas pilsētu pašvaldībām un novirzītas pašvaldības teritorijā esošajām speciālajām pirmsskolas iestādēm, internātskolām, sanatorijas tipa internātskolām un speciālajām internātskolām bērniem ar fiziskas un garīgas attīstības traucējumiem.

Mērķdotācijas rajonu un republikas pilsētu pašvaldībām tiek piešķirtas arī interešu izglītības programmu pedagogu daļējai darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

Nākamajās tabulās ir atšifrēti pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai 2000. gadā pa izglītības veidiem. Vispirms sniegtas tabulas ar izdevumu atšifrējumu absolūtajos skaitļos, bet pēc tam aprēķināts katra izdevumu veida īpatsvars procentos. Sniegti dati par republikas pilsētām, bet pēc tam par rajoniem.

Kā redzams 41. tabulā, vislielākā izdevumu daļa vidēji 56,5% no republikas pilsētu pašvaldību izglītības budžeta tiek tērēta vispārīzglītojošo skolu (sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas) darbības nodrošināšanai. Otra lielākā izdevumu daļa ir pirmsskolas izglītības iestāžu finansēšana. Republikas pilsētās tas sastāda vidēji 20,4 % no visiem izdevumiem izglītībai. Pārējā izdevumu daļa sadalās interešu izglītības finansēšanai, speciālo internātskolu finansēšanai (vidēji 3,3 %), specializēto pirmsskolas bērnu iestāžu finansēšanai (vidēji 2%), internātskolu un sanatoriju - internātskolu finansēšanai (vidēji 2,1%), izglītības iestāžu pārvaldei (1,2%), sporta skolām (vidēji 2,5%) un citiem izdevumiem.

43. tabulā sniegti aprēķini par dažādu izglītības veidu finansējuma īpatsvaru dažādās teritorijās. Kā redzams tabulā, visa veida teritorijās vispārīzglītojošo skolu finansējumam ir vislielākais īpatsvars izglītības finansējumā. Taču tā īpatsvars procentos atšķiras. Vislielāko budžeta daļu 84,8% vispārīzglītojošo skolu (sākumskolu, pamatskolu un vidusskolu) finansēšanai tērē pagastos.

Otra lielākā izdevumu daļa ir pirmsskolas izglītības iestāžu finansējums. Vislielāko daļu no budžeta pirmsskolas izglītības iestāžu finansēšanai tērē republikas pilsētās - 20,4%

Rajonu padomēm ir atšķirīgs finansējums sadalījuma īpatsvars: tas saistīts ar to specifiskajām funkcijām.

43. un 44. tabulās sniegti dati par izglītības finansējuma sadalījumu 2000. gadā absolūtajos skaitļos un īpatsvaru procentos rajonos kopā ar pilsētām. Kā redzams tabulā, vidējais vispārīzglītojošo skolu finansējuma īpatsvars procentos ir 67%, un tas veido lielāko daļu no izdevumiem izglītībai, tam seko pirmsskolas izglītības iestāžu finansējums, kas vidēji ir 10,9 % no kopējiem izdevumiem izglītībai.

Pētījuma autori veikuši aprēķinus par izglītības finansējuma pieaugumu visos Latvijas pagastos, pilsētās un republikas pilsētās 2001. gadā salīdzinājumā ar 2000. gan absolūtajos skaitļos, gan procentos. Veikti arī aprēķini par izglītības finansējuma īpatsvara procentos dinamiku un izdevumiem izglītībai uz vienu pagasta, pilsētas un republikas pilsētas iedzīvotāju. Iegūtie rezultāti apkopoti pielikumā Nr. 7.

Izdevumi izglītībai un to sadalījums republikas pilsētās 2000. gadā

Teritorija	Izglītība Ls	Izglītības iestāžu pārvalde un vadība	Pirms-skolas izglītības iestādes	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas	Internātskolas un sanatorijas-internātskolas	Speciālās internātskolas	Profesionālās izglītības mācību iestādes	Sporta skolas	Bērnu mūzikas un mākslas skolas	Pārējie interešu izglītības pasākumi	Izglītības iestāžu palīgdienesti	Mācību grāmatu iegāde	Methodiskais darbs un pārējie izglītības pasākumi
Rīga	58815151	1047354	10363221	1165779	35404298	1073442	2255155	0	0	1267586	5503223	597096	23212	114785
Daugavpils	8605351	18681	2016852	259899	4828690	0	367552	170342	304359	0	271173	231901	57882	78020
Jelgava	5318513	29862	1210669	0	2901292	426553		169216	150296	46347	137465	77447	59490	109876
Jūrmala	4046885	136884	678647	0	2552116	0	119519	0	69386	142992	287008	44460	0	15873
Liepāja	6495536	31074	1664691	172720	3331631	292856	278867	1258	336485	44337	200355	96309	17751	27202
Rēzekne	3214809	28811	410851	179980	2065116	0	255109	0	0	0	155385	80576	0	38981
Ventspils	4151605	54733	995989	43349	1918216	0	0	0	171107	17588	79674	112372	69323	689254
Republikas pilsētās kopā	90647850	1347399	17340920	1821727	53001359	1792851	3276202	340816	1031633	1518850	6634283	1240161	227658	1073991

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.

Izdevumu izglītībai un to sadalījuma īpatsvars republikas pilsētās 2000. gadā

Republikas pilsēta	Izglītība, %	Izglītības iestāžu pārvalde un vadība, %	Pirms-skolas izglītības iestādes, %	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes, %	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas, %	Internātskolas un sanatorijas-internātskolas, %	Speciālās internātskolas, %	Profesionālās izglītības mācību iestādes, %	Sporta skolas, %	Bērnu mūzikas un mākslas skolas, %	Pārējie interešu izglītības pasākumi, %	Izglītības iestāžu palīgdienesti, %	Mācību grāmatu iegāde, %	Methodiskais darbs un pārējie izglītības pasākumi, %
Rīga	100.0	1.8	17.6	2.0	60.2	1.8	3.8	0.0	0.0	2.2	9.4	1.0	0.04	0.2
Daugavpils	100.0	0.2	23.4	3.0	56.1	0.0	4.3	2.0	3.5	0.0	3.2	2.7	0.7	0.9
Jelgava	100.0	0.6	22.8	0.0	54.6	8.0	0.0	3.2	2.8	0.9	2.6	1.5	1.1	2.1
Jūrmala	100.0	3.4	16.8	0.0	63.1	0.0	3.0	0.0	1.7	3.5	7.1	1.1	0.0	0.4
Liepāja	100.0	0.5	25.6	2.7	51.3	4.5	4.3	0.02	5.2	0.7	3.1	1.5	0.3	0.4
Rēzekne	100.0	0.9	12.8	5.6	64.2	0.0	7.9	0.0	0.0	0.0	4.8	2.5	0.0	1.2
Ventspils	100.0	1.3	24.0	1.0	46.2	0.0	0.0	0.0	4.1	0.4	1.9	2.7	1.7	16.6
vid	100.0	1.2	20.4	2.0	56.5	2.1	3.3	0.7	2.5	1.1	4.6	1.9	0.5	3.1

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Vidējo izdevumu īpatsvars % no kopējā izglītības finansējuma teritorijās dažādiem izglītības veidiem 2000. gadā

Teritorija	Izglītība, %	Izglītības iestāžu pārvalde un vadība, %	Pirms-skolas izglītības iestādes, %	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes, %	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas, %	Internātskolas un sanatorijas-internātskolas, %	Speciālās internātskolas, %	Profesionālās izglītības mācību iestādes, %	Sporta skolas, %	Bērnu mūzikas un mākslas skolas, %	Pārējie interešu izglītības pasākumi, %	Izglītības iestāžu palīgdienesti, %	Mācību grāmatu iegāde, %	Methodiskais darbs un pārējie izglītības pasākumi, %
Rep. pilsētas	vid	100.0	1.2	20.4	2.0	56.5	2.1	3.3	0.7	2.5	4.6	1.9	0.5	3.1
Pilsētas	vid	100.0	0.0	19.4	1.8	67.1	0.8	0.2	0.2	6.3	1.0	2.0	0.2	0.2
Rajoni	vid	100.0	0.6	10.9	0.9	67.0	4.3	6.2	0.2	3.8	2.0	1.4	0.3	0.6
Rajona padomes	vid	100.0	4.9	0.0	0.0	22.4	16.8	23.2	0.5	9.6	7.6	0.6	1.8	6.6
Pagasti	vid	100.0	0.01	8.6	0.1	84.8	0.6	1.3	0.0	0.02	0.7	2.9	0.3	0.04

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Izdevumi izglītībai pa izglītības veidiem rajonos un republikas pilsētās kopā 2000. gadā

Teritorija	Izglītība Ls	Izglītības iestāžu pārvalde un vadība	Pirms-skolas izglītības iestādes	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas	Internātskolas un sanatorijas-internātskolas	Speciālās internāt-skolas	Profesionālās izglītības mācību iestādes	Sporta skolas	Bērnu mūzikas un mākslas skolas	Pārējie interešu izglītības pasākumi	Izglītības iestāžu palīgdienesti	Mācību grāmatu iegāde	Methodiskais darbs un pārējie izglītības pasākumi
Republikas pilsētās kopā	90647850	1347399	17340920	1821727	53001359	1792851	3276202	340816	1031633	1518850	6634283	1240161	227658	1073991
Aizkraukles rajonā kopā	4466256	0	667139	75986	2847136	137575	228897	0	53757	187959	68378	147112	17103	35214
Alūksnes rajonā kopā	2810633	36125	223821	43032	1786211	244311	191744	0	37374	142757	37448	48879	7982	10949
Balvu rajonā kopā	2914196	21029	269934	0	2007537	280210	151249	0	0	123254	42543	9625	2287	6528
Bauskas rajonā kopā	5231961	70262	396596	0	3785780	375936	292983	0	0	147294	154486	8010	0	614
Cēsu rajonā kopā	6500445	0	532897	172468	4196446	853995	192417	0	142552	150040	168196	4135	12476	74823
Daugavpils rajonā kopā	2945918	0	114774	0	2253039	0	372249	0	33736	96651	42856	11228	0	21385
Dobeles rajonā kopā	3480705	0	439540	53302	2375373	0	104666	61340	140811	165001	49428	11814	79430	0
Gulbenes rajonā kopā	2428657	0	347534	0	1632837	0	159902	0	91141	92347	28492	44487	10244	21673
Jelgavas rajonā kopā	3044718	51409	191583	0	2277166	0	321706	0	73527	10004	64568	0	1986	52769
Jēkabpils rajonā kopā	4332537	0	509277	0	2900011	199279	320337	0	53739	126306	60949	138579	1184	22876
Krāslavas rajonā kopā	2758200	10498	286946	0	2135474	0	0	0	46740	119513	40832	98683	5555	13959
Kuldīgas rajonā kopā	4039295	52342	391850	0	2471635	373133	329751	0	125023	117140	161992	7914	0	8515
Liepājas rajonā kopā	4133309	13900	354148	0	2836459	237313	345756	0	0	147651	120962	36973	0	40147
Limbažu rajonā kopā	3921778	43986	438766	0	2513365	0	187368	0	437300	145932	78256	52404	8779	15622
Ludzas rajonā kopā	3161135	32253	315749	29728	2191908	0	165358	0	70823	145863	34937	154754	19402	360
Madonas rajonā kopā	4442265	0	701770	0	2903516	160118	154357	0	59652	174435	68903	192078	0	27436
Ogres rajonā kopā	5933465	3559	1017222	0	3865027	190799	124066	0	113739	335792	40291	216931	26039	0
Preiļu rajonā kopā	3965673	42695	262338	0	2570226	527788	147047	68040	87334	142528	87203	301	20088	10085
Rēzeknes rajonā kopā	4161468	0	294259	0	2757986	448542	288622	0	0	62080	92328	194948	884	21819
Rīgas rajonā kopā	13171686	69046	2534083	166948	8246810	177248	570121	164627	0	890751	266946	0	0	85106
Saldus rajonā kopā	3817708	32862	411494	185091	2358449	347446	145588	0	82822	137337	63116	0	5767	47736
Talsu rajonā kopā	4392643	26411	750041	100419	2872645	0	219860	0	0	204490	153766	46684	8343	9984
Tukuma rajonā kopā	5988320	36180	522698	0	4099756	488052	420774	0	84986	167759	134426	0	24601	9088
Valkas rajonā kopā	2826477	39432	302089	43069	1867874	0	209861	0	32292	183874	64428	47999	5757	29802
Valmieras rajonā kopā	6039473	0	752708	359121	3747038	0	573274	0	138005	225557	151346	0	36286	56138
Ventspils rajonā kopā	1322176	18215	133527	0	891461	0	202949	0	14906	35816	17582	0	0	7720
KOPĀ PA VALSTI	202878947	1947603	30503703	3050891	127392524	6834596	9697104	634823	2951892	5996981	8928941	2713699	521851	1704339

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.

Izdevumu izglītībai pa izglītības veidiem īpatsvars izglītības finansējumā rajonos un pilsētās kopā 2000. gadā

Rajonā kopā	Izglītība, %	Izglītības iestāžu pārvalde un vadība, %	Pirms-skolas izglītības iestādes, %	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes, %	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas, %	Internātskolas un sanatorijas-internātskolas, %	Speciālās internāt-skolas, %	Profesionālās izglītības mācību iestādes, %	Sporta skolas, %	Bērnu mūzikas un mākslas skolas, %	Pārējie interešu izglītības pasākumi, %	Izglītības iestāžu palīgdienesti, %	Mācību grāmatu iegāde, %	Methodiskais darbs un pārējie izglītības pasākumi, %
Aizkraukles rajonā kopā	100.0	0.0	14.9	1.7	63.7	3.1	5.1	0.0	1.2	4.2	1.5	3.3	0.4	0.8
Alūksnes rajonā kopā	100.0	1.3	8.0	1.5	63.6	8.7	6.8	0.0	1.3	5.1	1.3	1.7	0.3	0.4
Balvu rajonā kopā	100.0	0.7	9.3	0.0	68.9	9.6	5.2	0.0	0.0	4.2	1.5	0.3	0.1	0.2
Bauskas rajonā kopā	100.0	1.3	7.6	0.0	72.4	7.2	5.6	0.0	0.0	2.8	3.0	0.2	0.0	0.0
Cēsu rajonā kopā	100.0	0.0	8.2	2.7	64.6	13.1	3.0	0.0	2.2	2.3	2.6	0.1	0.2	1.2
Daugavpils rajonā kopā	100.0	0.0	3.9	0.0	76.5	0.0	12.6	0.0	1.1	3.3	1.5	0.4	0.0	0.7
Dobeles rajonā kopā	100.0	0.0	12.6	1.5	68.2	0.0	3.0	1.8	4.0	4.7	1.4	0.3	2.3	0.0
Gulbenes rajonā kopā	100.0	0.0	14.3	0.0	67.2	0.0	6.6	0.0	3.8	3.8	1.2	1.8	0.4	0.9
Jelgavas rajonā kopā	100.0	1.7	6.3	0.0	74.8	0.0	10.6	0.0	2.4	0.3	2.1	0.0	0.1	1.7
Jēkabpils rajonā kopā	100.0	0.0	11.8	0.0	66.9	4.6	7.4	0.0	1.2	2.9	1.4	3.2	0.03	0.5
Krāslavas rajonā kopā	100.0	0.4	10.4	0.0	77.4	0.0	0.0	0.0	1.7	4.3	1.5	3.6	0.2	0.5
Kuldīgas rajonā kopā	100.0	1.3	9.7	0.0	61.2	9.2	8.2	0.0	3.1	2.9	4.0	0.2	0.0	0.2
Liepājas rajonā kopā	100.0	0.3	8.6	0.0	68.6	5.7	8.4	0.0	0.0	3.6	2.9	0.9	0.0	1.0
Limbažu rajonā kopā	100.0	1.1	11.2	0.0	64.1	0.0	4.8	0.0	11.2	3.7	2.0	1.3	0.2	0.4
Ludzas rajonā kopā	100.0	1.0	10.0	0.9	69.3	0.0	5.2	0.0	2.2	4.6	1.1	4.9	0.6	0.01
Madonas rajonā kopā	100.0	0.0	15.8	0.0	65.4	3.6	3.5	0.0	1.3	3.9	1.6	4.3	0.0	0.6
Ogres rajonā kopā	100.0	0.1	17.1	0.0	65.1	3.2	2.1	0.0	1.9	5.7	0.7	3.7	0.4	0.0
Preiļu rajonā kopā	100.0	1.1	6.6	0.0	64.8	13.3	3.7	1.7	2.2	3.6	2.2	0.01	0.5	0.3
Rēzeknes rajonā kopā	100.0	0.0	7.1	0.0	66.3	10.8	6.9	0.0	0.0	1.5	2.2	4.7	0.02	0.5
Rīgas rajonā kopā	100.0	0.5	19.2	1.3	62.6	1.3	4.3	1.2	0.0	6.8	2.0	0.0	0.0	0.6
Saldus rajonā kopā	100.0	0.9	10.8	4.8	61.8	9.1	3.8	0.0	2.2	3.6	1.7	0.0	0.2	1.3
Talsu rajonā kopā	100.0	0.6	17.1	2.3	65.4	0.0	5.0	0.0	0.0	4.7	3.5	1.1	0.2	0.2
Tukuma rajonā kopā	100.0	0.6	8.7	0.0	68.5	8.2	7.0	0.0	1.4	2.8	2.2	0.0	0.4	0.2
Valkas rajonā kopā	100.0	1.4	10.7	1.5	66.1	0.0	7.4	0.0	1.1	6.5	2.3	1.7	0.2	1.1
Valmieras rajonā kopā	100.0	0.0	12.5	5.9	62.0	0.0	9.5	0.0	2.3	3.7	2.5	0.0	0.6	0.9
Ventspils rajonā kopā	100.0	1.4	10.1	0.0	67.4	0.0	15.3	0.0	1.1	2.7	1.3	0.0	0.0	0.6
vid	100.0	0.6	10.9	0.9	67.0	4.3	6.2	0.2	1.9	3.8	2.0	1.4	0.3	0.6

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.gads.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Nākamajās tabulās apkopoti dati par pašvaldību budžeta izdevumiem izglītībai pa izdevumu posteņiem.

45. un 46. tabulās analizēti republikas pilsētu pašvaldību budžeta izdevumi izglītībai pa izdevumu posteņiem 2000. gadā absolūtajos skaitļos un procentos. No tabulas datiem redzams, ka vairāk nekā puse izdevumu republikas pilsētās izlietoti pedagogu darba samaksai (vidēji 44,2 % - atalgojumam un vidēji 11,7% - valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu segšanai. Otra lielākā izdevumu pozīcija - 18,7 % iztērēti materiālu, energoresursu, un citu komunālo maksājumu, kā arī inventāra līdz 50 Ls vērtībā iegādei. Subsīdiju un dotāciju īpatsvars vidēji bijis 13,5%, bet citu mērķdotāciju īpatsvars pašvaldību budžetos izglītībai bijis vidēji 12,4 %. Kapitālie izdevumi bijuši vidēji 3,6 % un investīcijas - 0,8%.

Izdevumi izglītībai republikas pilsētās pa izdevumu posteņiem 2000. gadā

Republikas pilsētas	Izglītība, Ls	Atalgojumi	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	Komandējumu un dienesta braucienu izdevumi	Pakalpojumu apmaksas	Materiālu, energores. ūdens un invent. vērtībā līdz 50 Ls par 1 v.iegāde	Grāmatu un žurnālu iegāde	Maksājumi par aizdevumiem un kredītiem	t.sk. Kredītu procentu nomaksa par pašvaldību ņemtajiem aizņēmumiem no Valsts kases	Subsīdijas un dotācijas	Subsīdijas	Mērķ-dotācijas pašvaldību budžetiem	Dotācijas pašvaldību budžetiem	Dotācijas iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem	Dotācijas iedzīvotājiem	Kapitālie izdevumi	Zemes iegāde	Investīcijas	Valsts iekšējie izdevumi un atmaksas	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējie izdevumi	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējo izdevumu atmaksas
Rīga	58815151	31276262	8270851	22263	5903227	9117991	60636	0	0	495849	0	0	0	24780	471069	496453	0	3171619	0	0	0
Daugavpils	8605351	4777456	1278501	7299	537234	1725789	63386	0	0	155938	0	0	0	12525	143413	49748	0	10000	0	0	0
Jelgava	5318513	2980663	775852	1107	429463	982012	49837	0	0	46342	0	0	0	0	46342	48637	0	3400	1200	0	-1200
Jūrmala	4046885	1033882	270635	18512	239309	702640	12679	0	0	1666826	0	1666826	0	0	0	102402	0	0	0	0	0
Liepāja	6495536	1223878	329181	24194	245632	1320980	30814	0	0	3048668	0	2965817	0	8797	74054	252189	0	20000	0	0	0
Rēzekne	3214809	1695809	455253	7465	153462	797976	24095	0	0	9728	0	0	0	0	9728	71021	0	0	0	0	0
Ventspils	4151605	1971160	522351	7354	280257	601803	71987	0	0	95861	0	0	0	46318	49543	600832	0	0	0	0	0
Republikas pilsētās kopā	90647850	44959110	11902624	88194	7788584	15249191	313434	0	0	5519212	0	4632643	0	92420	794149	1621282	0	3205019	1200	0	-1200

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

Izdevumi izglītībai republikas pilsētās pa izdevumu posteņiem (procentos) 2000. gadā

Republikas pilsētas	Izglītība, %	Atalgojumi, %	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, %	Komandējumu un dienesta braucienu izdevumi, %	Pakalpojumu apmaksas, %	Materiālu, energores. ūdens un invent. vērtībā līdz 50 Ls par 1 v.iegāde, %	Grāmatu un žurnālu iegāde, %	Maksājumi par aizdevumiem un kredītiem, %	t.sk. Kredītu procentu nomaksa par pašvaldību ņemtajiem aizņēmumiem no Valsts kases, %	Subsīdijas un dotācijas, %	Subsīdijas, %	Mērķ-dotācijas pašvaldību budžetiem, %	Dotācijas pašvaldību budžetiem, %	Dotācijas iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem, %	Dotācijas iedzīvotājiem, %	Kapitālie izdevumi, %	Zemes iegāde, %	Investīcijas, %	Valsts iekšējie izdevumi un atmaksas, %	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējie izdevumi, %	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējo izdevumu atmaksas, %
Rīga	100,0	53,2	14,1	0,04	10,0	15,5	0,1	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,04	0,8	0,8	0,0	5,4	0,0	0,0	0,0
Daugavpils	100,0	55,5	14,9	0,1	6,2	20,1	0,7	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,1	1,7	0,6	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Jelgava	100,0	56,0	14,6	0,02	8,1	18,5	0,9	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,9	0,0	0,1	0,02	0,0	-0,02
Jūrmala	100,0	25,5	6,7	0,5	5,9	17,4	0,3	0,0	0,0	41,2	0,0	41,2	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Liepāja	100,0	18,8	5,1	0,4	3,8	20,3	0,5	0,0	0,0	46,9	0,0	45,7	0,0	0,1	1,1	3,9	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Rēzekne	100,0	52,7	14,2	0,2	4,8	24,8	0,7	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ventspils	100,0	47,5	12,6	0,2	6,8	14,5	1,7	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	1,1	1,2	14,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
vid	100,0	44,2	11,7	0,2	6,5	18,7	0,7	0,0	0,0	13,5	0,0	12,4	0,0	0,2	0,9	3,6	0,0	0,8	0,003	0,0	-0,003

Latvijas Pašvaldību savienības dati, LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Izdevumi izglītībai rajonos (kopā ar pilsētām) un republikas pilsētās kopā pa izdevumu posteņiem 2000. gadā

Teritorijas	Izglītība, Ls	Atalgojumi	Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	Komandējumu un dienesta braucēju izdevumi	Pakalpojumu apmaksas	Materiālu, energoresursu, ūdens un invent. vērtībā līdz 50 Ls par 1 v.iegāde	Grāmatu un žurnālu iegāde	Maksājumi par aizdevumiem un kredītiem	t.sk. Kredītu procentu nomaksa par pašvaldību ņemtajiem aizņēmumiem no Valsts kases	Subsīdijas un dotācijas	Subsīdijas	Mērķdotācijas pašvaldību budžetiem	Dotācijas pašvaldību budžetiem	Dotācijas iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem	Dotācijas iedzīvotājiem	Kapitālie izdevumi	Zemes iegāde	Investīcijas	Valsts iekšējie izdevumi un atmaksas	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējie izdevumi	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējo izdevumu atmaksas
Republikas pilsētās kopā	90647850	44959110	11902624	88194	7788584	15249191	313434	0	0	5519212	0	4632643	0	92420	794149	1621282	0	3205019	1200	0	-1200
Aizkraukles rajonā kopā	4466256	2365768	629482	15170	237744	714686	30626	215	0	376	0	0	0	0	376	423189	0	49000	0	0	0
Alūksnes rajonā kopā	2810633	1483824	392564	12646	188807	463757	18961	0	0	38532	0	0	0	4471	34061	120542	0	91000	0	0	0
Balvu rajonā kopā	2914196	1519761	405176	6417	130320	502310	12907	198	198	130593	0	0	0	128504	2089	171578	3956	15980	15000	15000	0
Bauskas rajonā kopā	5231961	2615437	689159	16551	361795	967371	31353	80	80	58307	0	0	0	15660	42647	232672	0	259236	0	0	0
Cēsu rajonā kopā	6500445	3324548	894874	17510	545896	1059663	37661	6	0	3914	0	0	0	0	3914	313546	1000	301014	813	425	-388
Daugavpils rajonā kopā	2945918	1607488	428286	10870	194803	473768	16616	0	0	30663	0	0	0	10632	20031	32424	0	151000	0	0	0
Dobeles rajonā kopā	3480705	2028436	577368	10534	206593	449066	19451	0	0	1809	0	0	0	0	1809	187448	0	0	0	0	0
Gulbenes rajonā kopā	2428657	1377739	361518	9294	88552	362675	15320	387	0	52953	0	0	0	33359	19594	145325	0	14894	0	0	0
Jelgavas rajonā kopā	3044718	1650696	439880	12537	212459	364380	21618	17935	14085	19436	0	0	0	1453	17983	305777	0	0	0	0	0
Jēkabpils rajonā kopā	4332537	2512527	669099	21937	280983	588224	21294	0	0	13313	200	0	1439	0	11674	168160	0	57000	0	0	0
Krāslavas rajonā kopā	2758200	1639892	439881	10373	135138	402741	9305	0	0	6771	0	0	0	0	6771	114099	0	0	0	0	0
Kuldīgas rajonā kopā	4039295	2127332	569500	14515	195621	617134	29875	0	0	29807	13262	0	0	5047	11498	211511	0	244000	0	0	0
Liepājas rajonā kopā	4133309	2188926	617066	19669	241371	700581	27682	1251	1251	8975	0	0	0	80	8895	327588	0	0	200	200	0
Limbažu rajonā kopā	3921778	1999264	528120	9395	280114	556402	14782	0	0	20704	0	3391	0	0	17313	484997	0	28000	0	0	0
Ludzas rajonā kopā	3161135	1589051	425330	13725	171144	397247	40731	4669	4669	38302	0	5550	749	1991	30012	71802	563	408571	0	0	0
Madonas rajonā kopā	4442265	2447781	647912	19412	248547	737497	24349	0	0	26664	0	0	0	12883	13781	268103	0	22000	0	0	0
Ogres rajonā kopā	5933465	2975209	782885	14547	502275	1150789	32669	0	0	6699	0	0	0	0	6699	275997	0	191012	1383	1383	0
Preiļu rajonā kopā	3965673	2019790	530527	10947	194873	516927	32442	730	0	29920	0	0	0	16069	13851	449975	0	179542	0	0	0
Rēzeknes rajonā kopā	4161468	2143154	617837	14252	174745	756507	27981	0	0	53858	3102	0	0	21639	29117	322134	0	51000	0	0	0
Rīgas rajonā kopā	13171686	6023029	1572802	27851	992873	1939069	50500	1675	1675	75260	0	0	0	1747	73513	2272347	1280	215000	0	0	0
Saldus rajonā kopā	3817708	2086548	532116	24848	254262	731184	27568	0	0	4545	0	0	0	4545	0	153522	0	0	3115	3115	0
Talsu rajonā kopā	4392643	2558263	680452	6740	233308	651140	14320	0	0	58880	0	0	0	8304	50576	50567	0	138973	0	0	0
Tukuma rajonā kopā	5988320	2791137	747639	11044	336262	919389	43193	0	0	75127	0	0	0	2790	72337	1058195	0	6334	0	0	0
Valkas rajonā kopā	2826477	1576339	413271	8018	217856	460720	27667	0	0	9209	0	0	0	5116	4093	111188	0	2209	0	0	0
Valmieras rajonā kopā	6039473	3289538	869378	17644	281763	972440	39659	0	0	41804	2836	2721	0	5230	31017	302788	1000	223459	0	0	0
Ventspils rajonā kopā	1322176	742112	200817	9124	59766	221465	9088	0	0	1947	0	0	0	0	1947	77857	0	0	0	0	0
KOPĀ VALSTĪ	202878947	103642699	27565563	453764	14756454	32926323	991052	27146	21958	6357580	19400	4644305	2188	371940	1319747	10274613	7799	5854243	21711	20123	-1588

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

Izdevumi izglītībai rajonos (kopā ar pilsētām) un republikas pilsētās kopā pa izdevumu posteņiem procentos 2000. gadā

Teritorijas	Izglītība, %	Atalgo- jumi, %	Valsts sociālās apdrošinā- šanas obligātās iemaksas, %	Komandē- jumu un dienesta braucienu izdevumi, %	Pakalpo- jumu ap- maksas, %	Materiālu, energores., ūdens un invent. vērtībā līdz 50 Ls par 1v. iegāde, %	Grāmatu un žurnālu iegāde, %	Maksā- jumi par aizde- vumiem un kredī- tiem, %	t.sk. Kredītu procentu nomaksa par pašvaldību ņemtajiem aizņēmū- miem no Valsts kases, %	Subsī- dijas un dotā- cijas, %	Subsī- dijas, %	Mērķ- dotācijas pašvaldību budžetiem, %	Dotācijas pašvaldību budžetiem, %	Dotācijas iestādēm, organizā- cijām un uzņēmū- miem, %	Dotācijas iedzīvo- tājiem, %	Kapitālie izdevumi, %	Zemes iegāde, %	Investī- cijas, %	Valsts iekšējie aizdevumi un atmaksas, %	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējie aizdevumi, %	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējo aizdevumu atmaksas, %
Republikas pilsētās kopā	100,0	49,6	13,1	0,1	8,6	16,8	0,3	0,0	0,0	6,1	0,0	5,1	0,0	0,1	0,9	1,8	0,0	3,5	0,001	0,0	-0,001
Aizkraukles rajonā kopā	100,0	53,0	14,1	0,3	5,3	16,0	0,7	0,005	0,0	0,01	0,0	0,0	0,0	0,0	0,01	9,5	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0
Alūksnes rajonā kopā	100,0	52,8	14,0	0,4	6,7	16,5	0,7	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,2	1,2	4,3	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0
Balvu rajonā kopā	100,0	52,2	13,9	0,2	4,5	17,2	0,4	0,01	0,01	4,5	0,0	0,0	0,0	4,4	0,1	5,9	0,1	0,5	0,5	0,5	0,0
Bauskas rajonā kopā	100,0	50,0	13,2	0,3	6,9	18,5	0,6	0,002	0,002	1,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	4,4	0,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Cēsu rajonā kopā	100,0	51,1	13,8	0,3	8,4	16,3	0,6	0,0001	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	4,8	0,02	4,6	0,01	0,01	-0,01
Daugavpils rajonā kopā	100,0	54,6	14,5	0,4	6,6	16,1	0,6	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,7	1,1	0,0	5,1	0,0	0,0	0,0
Dobeles rajonā kopā	100,0	58,3	16,6	0,3	5,9	12,9	0,6	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	5,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gulbenes rajonā kopā	100,0	56,7	14,9	0,4	3,6	14,9	0,6	0,02	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0	1,4	0,8	6,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0
Jelgavas rajonā kopā	100,0	54,2	14,4	0,4	7,0	12,0	0,7	0,6	0,5	0,6	0,0	0,0	0,0	0,05	0,6	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Jēkabpils rajonā kopā	100,0	58,0	15,4	0,5	6,5	13,6	0,5	0,0	0,0	0,3	0,005	0,0	0,03	0,0	0,3	3,9	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0
Krāslavas rajonā kopā	100,0	59,5	15,9	0,4	4,9	14,6	0,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	4,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuldīgas rajonā kopā	100,0	52,7	14,1	0,4	4,8	15,3	0,7	0,0	0,0	0,7	0,3	0,0	0,0	0,1	0,3	5,2	0,0	6,0	0,0	0,0	0,0
Liepājas rajonā kopā	100,0	53,0	14,9	0,5	5,8	16,9	0,7	0,03	0,03	0,2	0,0	0,0	0,0	0,002	0,2	7,9	0,0	0,0	0,005	0,005	0,0
Limbažu rajonā kopā	100,0	51,0	13,5	0,2	7,1	14,2	0,4	0,0	0,0	0,5	0,0	0,1	0,0	0,0	0,4	12,4	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0
Ludzas rajonā kopā	100,0	50,3	13,5	0,4	5,4	12,6	1,3	0,1	0,1	1,2	0,0	0,2	0,02	0,1	0,9	2,3	0,02	12,9	0,0	0,0	0,0
Madonas rajonā kopā	100,0	55,1	14,6	0,4	5,6	16,6	0,5	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	6,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0
Ogres rajonā kopā	100,0	50,1	13,2	0,2	8,5	19,4	0,6	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	4,7	0,0	3,2	0,02	0,02	0,0
Preiļu rajonā kopā	100,0	50,9	13,4	0,3	4,9	13,0	0,8	0,02	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,4	0,3	11,3	0,0	4,5	0,0	0,0	0,0
Rēzeknes rajonā kopā	100,0	51,5	14,8	0,3	4,2	18,2	0,7	0,0	0,0	1,3	0,1	0,0	0,0	0,5	0,7	7,7	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0
Rīgas rajonā kopā	100,0	45,7	11,9	0,2	7,5	14,7	0,4	0,01	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,01	0,6	17,3	0,01	1,6	0,0	0,0	0,0
Saldus rajonā kopā	100,0	54,7	13,9	0,7	6,7	19,2	0,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	4,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Talsu rajonā kopā	100,0	58,2	15,5	0,2	5,3	14,8	0,3	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,2	1,2	1,2	0,0	3,2	0,0	0,0	0,0
Tukuma rajonā kopā	100,0	46,6	12,5	0,2	5,6	15,4	0,7	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,05	1,2	17,7	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Valkas rajonā kopā	100,0	55,8	14,6	0,3	7,7	16,3	1,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	3,9	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Valmieras rajonā kopā	100,0	54,5	14,4	0,3	4,7	16,1	0,7	0,0	0,0	0,7	0,05	0,05	0,0	0,1	0,5	5,0	0,02	3,7	0,0	0,0	0,0
Ventspils rajonā kopā	100,0	56,1	15,2	0,7	4,5	16,8	0,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	5,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KOPĀ VALSTĪ	100,0	51,1	13,6	0,2	7,3	16,2	0,5	0,01	0,01	3,1	0,01	2,3	0,001	0,2	0,7	5,1	0,004	2,9	0,01	0,01	-0,001

Latvijas Pašvaldību savienības dati, LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Vidējie izdevumi izglītībai teritorijās pa izdevumu posteņiem procentos 2000. gadā

Teritorija		Izglītība, %	Atalgo- jumi, %	Valsts sociālās apdrošinā- šanas obligātās iemaksas, %	Komandē- jumu un dienesta braucienu izdevumi, %	Pakalpo- jumu ap- maksas, %	Materiālu, energores., ūdens un invent. vērtībā līdz 50 Ls par 1 v.iegāde, %	Grāmatu un žurnālu iegāde, %	Maksā- jumi par aizdevu- miem un kredītiem, %	t.sk. Kredītu procentu nomaksa par pašvaldību ņemtajiem aizņēmumiem no Valsts kases, %	Subsī- dijas un dotā- cijas, %	Subsī- dijas, %	Mērķ- dotācijas pašvaldību budžetiem, %	Dotācijas pašvaldību budžetiem, %	Dotācijas iestādēm, organizā- cijām un uzņēmumiem, %	Dotā- cijas iedzīvo- tājiem, %	Kapi- tālie izde- vumi, %	Zemes iegāde, %	Investī- cijas, %	Valsts iekšējie aizdevumi un atmaksas, %	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējie aizdevumi, %	Valsts (pašvaldību) budžeta iekšējo aizdevumu atmaksas, %
Republikas pilsētas	vid	100,0	44,2	11,7	0,2	6,5	18,7	0,7	0,0	0,0	13,5	0,0	12,4	0,0	0,2	0,9	3,6	0,0	0,8	0,003	0,0	-0,003
Pilsētas	vid	100,0	51,6	13,8	0,4	7,1	18,2	0,7	0,01	0,01	0,2	0,0002	0,001	0,0	0,04	0,2	4,9	0,01	3,0	0,0	0,0	0,0
Rajoni	vid	100,0	53,3	14,3	0,4	6,0	15,7	0,6	0,03	0,03	0,8	0,02	0,01	0,002	0,3	0,5	6,6	0,01	2,3	0,02	0,02	-0,0002
Rajona padomes	vid	100,0	50,1	13,2	0,7	7,3	15,0	0,7	0,0	0,0	1,0	0,0	0,1	0,0	0,6	0,3	11,2	0,0	0,8	0,01	0,01	0,0
Pagasti	vid	100,0	51,6	14,0	0,4	8,0	17,4	0,9	0,03	0,02	2,4	0,2	0,01	0,01	0,7	1,5	4,7	0,003	0,6	0,03	0,03	-0,001
KOPĀ VALSTĪ		100,0	51,1	13,6	0,2	7,3	16,2	0,5	0,01	0,01	3,1	0,01	2,3	0,001	0,2	0,7	5,1	0,004	2,9	0,01	0,01	-0,001

47. un 48. tabulā sniegti dati par izglītības finansējuma izdevumu posteņiem absolūtajos skaitļos 2000. gadā rajonos kopā ar pilsētām un republikas pilsētās kopā, kā arī dažādu izdevumu posteņu vidējais īpatsvars procentos.

Kā redzams tabulās, vidēji valstī 2000. gadā pedagogu algām tika atvēlēts 51% no pašvaldību izglītības budžeta, valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām vidēji - 13,6%, bet materiālu, energoresursu, komunālo maksājumu un inventāra vērtībā līdz 50 Ls - iegādei - vidēji 16,2%. Pakalpojumu apmaksai vidēji tika iztērēti 7,3% no budžeta, bet kapitālajiem izdevumiem vidēji 5,1%. Investīcijas vidēji veidoja tikai 2,9 % no budžeta.

49. tabulā apkopoti aprēķini par vidējiem izdevumiem izglītībai pa izdevumu posteņiem dažādās teritorijās 2000. gadā. Vismazākais izdevumu īpatsvars pedagogu atalgojumam ir republikas pilsētās – vidēji 44,2 %, savukārt vislielākais - rajonos vidēji - 53,3 % . Materiālu, energoresursu, komunālo maksājumu un inventāra vērtībā līdz 50 Ls iegādei visvairāk līdzekļu iztērēts republikas pilsētās - 19,7%, bet vismazākais šo izdevumu īpatsvars procentos bijis rajonu padomēs un rajonos – tikai 15,0% un 15,7%. Visvairāk subsīdiju un dotāciju saņem republikas pilsētas - vidēji 13,5 % no budžeta, bet vismazāk – pilsētas - 0,2 %. Par pakalpojumiem visvairāk maksāts pagastos – vidēji 8%, bet vismazāk – rajonos - 6%. Vislielākais investīciju īpatsvars ir pilsētās - 3 %, bet vismazākais - pagastos vidēji - 0,6 %. Savukārt kapitālie izdevumi, vislielāko izdevumu īpatsvaru veido rajonu padomēs - 11,2 %, bet vismazākais to īpatsvars ir republikas pilsētās - 3,6 %.

Pētījuma rezultātā veikti aprēķini par izglītības izdevumu dažādu posteņu īpatsvaru procentos 2000. gadā visos Latvijas pagastos, pilsētās un republikas pilsētās. Apkopoti arī dati par šiem izdevumiem absolūtajos skaitļos. (tabulas skat. Pielikumā. Nr 8. un 9.)

3. Izglītības finansēšana Latvijā izglītības pakāpēs un veidos (valsts, pašvaldību un privātais)

“Izglītības likuma” (1) 17. pants paredz pašvaldību atbildību pirmsskolas un pamatizglītības nodrošināšanā teritorijā dzīvojošajiem bērniem.

“(1) Katrai pašvaldībai ir pienākums savā administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem bērniem nodrošināt iespēju iegūt pirmsskolas izglītību un pamatizglītību bērna dzīvesvietai tuvākajā mācību iestādē, nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt vidējo izglītību, kā arī nodrošināt iespēju īstenot interešu izglītību un atbalstīt ārpusstundu pasākumus, arī bērnu nometnes.

(2) Lai nodrošinātu savā administratīvajā teritorijā dzīvojošajiem bērniem iespēju apmeklēt izglītības iestādi pēc brīvas izvēles, pašvaldība atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai slēdz līgumus un piedalās to pašvaldību izglītības iestāžu uzturēšanas izdevumu finansēšanā, kuru pārziņā esošajās izglītības iestādēs mācās tās administratīvajā teritorijā dzīvojošie bērni.”

“Izglītības likums” precizē arī rajona pašvaldības un vietējās pašvaldības funkcijas, kā arī izglītības iestādes dibinātāja atbildību par izglītības iestādes darbībai nepieciešamo finansu un materiālo resursu nodrošināšanu.

Pirmsskolas izglītības iestāžu finansēšana

Pirmsskolas izglītības iestādes pēc piederības iedalās šādās grupās: pašvaldību dibinātās pirmsskolas izglītības iestādes; privātās pirmsskolas mācību iestādes; bez tam vēl ir pirmsskolas grupas skolās (gan pašvaldību, gan privātajās).

Izglītības likuma 59. pants nosaka, ka “Pašvaldību izglītības iestādes finansē no pašvaldību budžetiem” un “Privātās izglītības iestādes finansē to dibinātāji” (1).

Izglītības likuma 60. panta trešajā daļā noteiktais par pedagogu darba samaksas nodrošinājumu no valsts budžeta līdzekļiem un valsts budžeta mērķdotācijām valsts vai pašvaldību izglītības iestādēs piecgadīgo un sešgadīgo bērnu apmācībai stāsies spēkā no 2002.gada 1.septembra.

2001. gada 23. augustā pieņemti Ministru kabineta Noteikumi Nr. 381 “Noteikumi par vispārējās pirmsskolas izglītības un speciālās pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo”.(15) Šie noteikumi stājas spēkā ar 2002. gada 1. janvāri un paredz, ka vispārējās pirmsskolas izglītības un speciālās pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas minimumu gadā uz vienu izglītojamo veido pedagogu darba samaksas, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un pirmsskolas izglītības programmu uzturēšanas izdevumu (mācību līdzekļu iegāde, saimnieciskie un citi nepieciešamie izdevumi) summa.

Noteikumi nosaka, ka vispārējās pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas izmaksas minimums pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām gadā uz vienu izglītojamo ir 340 latu, un vispārējās pirmsskolas izglītības programmu uzturēšanas izdevumu minimums ir 75% no Ministru kabineta 1999. gada 13. jūlija Noteikumos Nr. 250 “Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālo aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem”(7) noteiktajām izmaksām budžeta gadā uz vienu izglītojamo vispārējās izglītības iestādē.

Noteikumi Nr. 250 savukārt paredz, ka minimālās izmaksas budžeta gadā pirmsskolas iestādē

par vienu audzēkni ir 346 Ls.

Noteikumi Nr. 381 paredz, ka speciālās pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām gadā uz vienu izglītojamo nosaka, šo noteikumu minētajam izmaksu minimumam piemērojot koeficientu 2,259, un speciālās pirmsskolas izglītības programmu uzturēšanas izdevumu minimums ir 75% no Ministru kabineta 1999. gada 13. jūlija Noteikumos Nr 250. "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālo aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem" noteiktajām izmaksām budžeta gadā uz vienu izglītojamo vispārējās izglītības iestādē, kas tas noteikts 346 Ls.

Pašreiz pašvaldību dibinātās vispārējās pirmsskolas mācību iestādes finansē pašvaldības. Pašvaldības ir tiesīgas slēgt arī līgumus savā starpā, lai segtu izdevumus par citā teritorijā izglīto to pirmsskolas vecuma bērnu izdevumu segšanu, kā arī slēgt līgumus ar privātajām pirmsskolas mācību iestādēm.(7)

Pašvaldības saņem mērķdotācijas pašvaldību speciālajām pirmsskolas izglītības iestādēm pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

Privātās pirmsskolas mācību iestādes tiek uzturētas par līdzekļiem, ko maksā bērnu vecāki. Gan pašvaldību, gan privātās pirmsskolas izglītības iestādes ir tiesīgas saņemt ziedojumus un dāvinājumus.

Pirmsskolas izglītības iestāžu audzēkņu skaita dinamika attēlota 50. tabulā.

50. tabula

Pirmsskolas izglītības iestādes un audzēkņu skaits tajās (mācību gada sākumā)

Gads	Pirmsskolas iestāžu skaits	Audzēkņu skaits
1990	1 123	111 471
1991	1 014	8 7803
1992	750	6 5397
1993	647	6 0521
1994	608	6 8490
1995	608	7 2847
1996	611	7 2310
1997	598	6 8437
1998	586	6 6143
1999	573	6 5097
2000	561	6 1759

Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes izdevumā "Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001.m.g.sākumā" 14.lpp (28)

Analizējot sīkāk 2000./2001. mācību sākumā iegūtos datus (28), redzams, ka 549 pirmsskolas izglītības iestādes dibinājušas pašvaldības, un tajās mācās 56 230 bērni. Savukārt 12 pirmsskolas izglītības iestādes dibinājušas privātpersonas vai juridiskās personas, un tajās mācās 518 bērni.

Republikas skolās darbojas 164 pirmsskolas grupas, kuras apmeklē 4 518 bērni. Pirmsskolas grupas izveidotas arī 7 privātskolās un tās apmeklē 269 bērni, kā arī 7 valsts un privātajās organizācijās – tās apmeklē 224 bērni.).

Pirmsskolas iestādes apmeklē 50,1% no visiem bērniem vecumā no 1-6 gadiem.

2000. gadā pirmsskolas izglītības iestādēs mācījās 63 % no piecgadīgajiem un sešgadīgajiem

bērniem. (28)

51. tabulā sniegti dati par valsts budžeta izdevumiem pirmsskolas izglītībai laika posmā no 1998. līdz 2000. gadam.

51. tabula

Valsts budžeta izdevumu pirmsskolas izglītībai dinamika, Ls

	Izglītības un zinātnes			Iekšlietu ministrija			Pašvaldības		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Valsts budžeta izdevumi pirmsskolas izglītībai	39771	39793	39161	108263	112189	119709	29487643	32948074	33554594
pieaugums %		0.06	-1.6		3.6	6.7		11.7	1.8
Uzturēšanas izdevumi	39771	39793	39161	108263	112189	119709	29068677	32282162	32843660
uzturēšanas izdevumu pieaugums (% no iepriekšējā gada)		0.06	-1.6		3.6	6.7		11.1	1.7
t.sk.kārtējie izdevumi		39793	39161		112189	119709		16281224	31443301
kārtējo izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)			-1.6			6.7			93.1
t.sk.atalgojumi	13930	13925	12834	50485	54255	57677	4948488	16000938	16757824
atalgojumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		-0.04	-7.8		7.5	6.3		223.4	4.7
sociālā apdrošināšana			3467			14221			4467911
sociālās apdrošināšanas pieaugums(% no iepriekšējā gada)									
Kapitālieguldījumi	0	0	0	0	0	0	418966	665912	710934
kapitālieguldījumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)								58.9	6.8

LR Centrālās Statistikas pārvaldes dati 2001.g.
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams 51. tabulā, kopējie izdevumi pirmsskolas izglītībai 2000. gadā salīdzinājumā ar 1999. ir pieauguši par 1,8% pašvaldībās un par 6,7% Iekšlietu ministrijai, bet samazinājušies Izglītības un zinātnes ministrijai - par 1,6%.

Pirmsskolas izglītības iestāžu darbinieku atalgojums 2000. gadā palielinājies pašvaldībās - par 4,7%, bet Iekšlietu ministrijas pakļautībā esošajās iestādēs - par 6,3%. Savukārt kapitālieguldījumi pirmsskolas izglītības iestādēm pašvaldībās 2000. gadā palielinājušies par 6,8%.

52. un 53. tabulā sniegti dati par izdevumiem 2000. gadā republikas pilsētās vispārējām un speciālajām pirmsskolas izglītības iestādēm absolūtajos skaitļos un finansējuma īpatsvars no visiem izdevumiem izglītībai.

52. tabula

Izdevumi pirmsskolas un speciālajām pirmsskolas bērnu iestādēm republikas pilsētās 2000. gadā

Republikas pilsētas	Izglītībai, Ls	Vispārējās pirmsskolas izglītības iestādes	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes
Rīga	58815151	10363221	1165779
Daugavpils	8605351	2016852	259899
Jelgava	5318513	1210669	0
Jūrmala	4046885	678647	0
Liepāja	6495536	1664691	172720
Rēzekne	3214809	410851	179980
Ventspils	4151605	995989	43349
Republikas pilsētās kopā	90647850	17340920	1821727

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

53. tabula

Izdevumu īpatsvars no kopējiem izdevumiem izglītībai pirmsskolas un speciālajām pirmsskolas bērnu iestādēm republikas pilsētās 2000. gadā

Republikas pilsēta	Izglītība, %	Vispārējās pirmsskolas izglītības iestādes, %	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes, %
Rīga	100.0	17.6	2.0
Daugavpils	100.0	23.4	3.0
Jelgava	100.0	22.8	0.0
Jūrmala	100.0	16.8	0.0
Liepāja	100.0	25.6	2.7
Rēzekne	100.0	12.8	5.6
Ventspils	100.0	24.0	1.0
vid	100.0	20.4	2.0

LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulās, vidējie izdevumi pirmsskolas izglītībai veido 20,4 % no kopējiem izdevumiem izglītībai republikas pilsētās. Vismazākais izdevumu īpatsvars ir Rēzeknē - 12,8%, bet vislielākais - Liepājā - 25,6%. Finansējums speciālajām pirmsskolas izglītības iestādēm vidēji sastāda 2%.

54. un 55. tabulās sniegti dati par izdevumiem vispārējām un speciālajām pirmsskolas izglītības iestādēm rajonos un republikas pilsētās kopā 2000. gadā.

Izdevumi pirmsskolas un speciālajām pirmsskolas izglītības iestādēm rajonos un republikas pilsētās kopā 2000. gadā

Teritorija	Izglītība Ls	Pirmsskolas izglītības iestādes	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes
Republikas pilsētās kopā	90647850	17340920	1821727
Aizkraukles rajonā kopā	4466256	667139	75986
Alūksnes rajonā kopā	2810633	223821	43032
Balvu rajonā kopā	2914196	269934	0
Bauskas rajonā kopā	5231961	396596	0
Cēsu rajonā kopā	6500445	532897	172468
Daugavpils rajonā kopā	2945918	114774	0
Dobeles rajonā kopā	3480705	439540	53302
Gulbenes rajonā kopā	2428657	347534	0
Jelgavas rajonā kopā	3044718	191583	0
Jēkabpils rajonā kopā	4332537	509277	0
Krāslavas rajonā kopā	2758200	286946	0
Kuldīgas rajonā kopā	4039295	391850	0
Liepājas rajonā kopā	4133309	354148	0
Limbažu rajonā kopā	3921778	438766	0
Ludzas rajonā kopā	3161135	315749	29728
Madonas rajonā kopā	4442265	701770	0
Ogres rajonā kopā	5933465	1017222	0
Preiļu rajonā kopā	3965673	262338	0
Rēzeknes rajonā kopā	4161468	294259	0
Rīgas rajonā kopā	13171686	2534083	166948
Saldus rajonā kopā	3817708	411494	185091
Talsu rajonā kopā	4392643	750041	100419
Tukuma rajonā kopā	5988320	522698	0
Valkas rajonā kopā	2826477	302089	43069
Valmieras rajonā kopā	6039473	752708	359121
Ventspils rajonā kopā	1322176	133527	0
KOPĀ VALSTĪ	202878947	30503703	3050891

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

Izdevumu pirmsskolas un speciālajām pirmsskolas izglītības iestādēm īpatsvars kopējos izdevumos izglītībai rajonos (kopā ar pilsētām) 2000. gadā

Teritorija	Izglītība, %	Pirmsskolas izglītības iestādes, %	Speciālās pirmsskolas izglītības iestādes, %
Aizkraukles rajonā kopā	100.0	14.9	1.7
Alūksnes rajonā kopā	100.0	8.0	1.5
Balvu rajonā kopā	100.0	9.3	0.0
Bauskas rajonā kopā	100.0	7.6	0.0
Cēsu rajonā kopā	100.0	8.2	2.7
Daugavpils rajonā kopā	100.0	3.9	0.0
Dobeles rajonā kopā	100.0	12.6	1.5
Gulbenes rajonā kopā	100.0	14.3	0.0
Jelgavas rajonā kopā	100.0	6.3	0.0
Jēkabpils rajonā kopā	100.0	11.8	0.0
Krāslavas rajonā kopā	100.0	10.4	0.0
Kuldīgas rajonā kopā	100.0	9.7	0.0
Liepājas rajonā kopā	100.0	8.6	0.0
Limbažu rajonā kopā	100.0	11.2	0.0
Ludzas rajonā kopā	100.0	10.0	0.9
Madonas rajonā kopā	100.0	15.8	0.0
Ogres rajonā kopā	100.0	17.1	0.0
Preiļu rajonā kopā	100.0	6.6	0.0
Rēzeknes rajonā kopā	100.0	7.1	0.0
Rīgas rajonā kopā	100.0	19.2	1.3
Saldu rajonā kopā	100.0	10.8	4.8
Talsu rajonā kopā	100.0	17.1	2.3
Tukuma rajonā kopā	100.0	8.7	0.0
Valkas rajonā kopā	100.0	10.7	1.5
Valmieras rajonā kopā	100.0	12.5	5.9
Ventspils rajonā kopā	100.0	10.1	0.0
vid	100.0	10.9	0.9

LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams 55. tabulā, izdevumu īpatsvars procentos vispārējai pirmsskolas izglītībai rajonos (kopā ar pilsētām) 2000. gadā bijis vidēji 10,9 %, taču ir ievērojamas svārstības no 3,9% Daugavpils rajonā līdz 19,2% Rīgas rajonā. Izdevumu vidējais īpatsvars procentos speciālās pirmsskolas izglītības finansēšanai ir 0,9 %, taču jāņem vērā, ka daudzās teritorijās šādu iestāžu nav.

Aprēķināti vidējie izdevumi uz vienu bērnu vispārējās pirmsskolas izglītības iestādēs republikas pilsētās un rajonos kopā ar pilsētām. Aprēķinos izmantoti dati par bērnu skaitu uz 2000./2001. mācību gada 1. septembri. (28)

Finansējums republikas pilsētu pirmsskolas izglītības iestādēs uz vienu bērnu (Ls)2000. gadā

Teritorija	Pirmsskolas izglītības iestādēs kopā,Ls	Bērnu skaits	Ls uz 1 bērnu/gadā	Ls uz 1 bērnu/mēnesī
Rīga	10363221	19859	521.8	43.5
Daugavpils	2016852	3301	611.0	50.9
Jelgava	1210669	1723	702.7	58.6
Jūrmala	678647	1052	645.1	53.8
Liepāja	1664691	2678	621.6	51.8
Rēzekne	410851	1266	324.5	27.0
Ventspils	995989	1445	689.3	57.4
Kopā/Vidēji	17340920	31324	588.0	49.0

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

“Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001. mācību gada sākumā”, LR Centrālā statistikas pārvalde, Rīga, 2001.27.lpp (28).

LZA Ekonomikas institūta aprēķini

**Finansējums republikas rajonu un pilsētu pirmsskolas izglītības iestādēs uz vienu bērnu
2000. gadā**

Teritorija	Pirmsskolas izglītības iestādēs kopā, Ls	Bērnu skaits	Ls uz 1 bērnu/gadā	Ls uz 1 bērnu/mēnesī
Republikas pilsētās kopā/vidēji	17340920	31324	588.0	49.0
Aizkraukles rajonā kopā	667139	1146	582.1	48.5
Alūksnes rajonā kopā	223821	563	397.6	33.1
Balvu rajonā kopā	269934	572	471.9	39.3
Bauskas rajonā kopā	396596	689	575.6	48.0
Cēsu rajonā kopā	532897	1118	476.7	39.7
Daugavpils rajonā kopā	114774	249	460.9	38.4
Dobeles rajonā kopā	439540	824	533.4	44.5
Gulbenes rajonā kopā	347534	808	430.1	35.8
Jelgavas rajonā kopā	191583	354	541.2	45.1
Jēkabpils rajonā kopā	509277	1212	420.2	35.0
Krāslavas rajonā kopā	286946	578	496.4	41.4
Kuldīgas rajonā kopā	391850	706	555.0	46.3
Liepājas rajonā kopā	354148	711	498.1	41.5
Limbažu rajonā kopā	438766	712	616.2	51.4
Ludzas rajonā kopā	315749	699	451.7	37.6
Madonas rajonā kopā	701770	1359	516.4	43.0
Ogres rajonā kopā	1017222	1649	616.9	51.4
Preiļu rajonā kopā	262338	507	517.4	43.1
Rēzeknes rajonā kopā	294259	683	430.8	35.9
Rīgas rajonā kopā	2534083	3640	696.2	58.0
Saldus rajonā kopā	411494	960	428.6	35.7
Talsu rajonā kopā	750041	1469	510.6	42.5
Tukuma rajonā kopā	522698	1033	506.0	42.2
Valkas rajonā kopā	302089	627	481.8	40.2
Valmieras rajonā kopā	752708	1824	412.7	34.4
Ventspils rajonā kopā	133527	214	624.0	52.0
KOPĀ/VIDĒJI VALSTĪ	30503703	56230	509.6	42.5

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

“Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001. mācību gada sākumā”, LR Centrālā statistikas pārvalde, Rīga, 2001.27.lpp(28).

LZA Ekonomikas institūta aprēķini.

Vidēji valstī uz vienu bērnu vispārējās pirmsskolas izglītības iestādēs 2000. gadā izlietoti 509,6 Ls jeb 42,5 Ls mēnesī.

Vidēji republikas pilsētās uz vienu bērnu pirmsskolas iestādes ir izlietoti 588 Ls gadā un 49 Ls mēnesī. Salīdzinot dažādas republikas pilsētas vērojam būtiskas atšķirības. Vismazākais finansējums uz bērnu vispārējās pirmsskolas izglītības iestādēs ir Rēzeknē 324,5 Ls gadā un 27 Ls mēnesī), bet vislielākais Ventspilī 689,3 Ls gadā un 57,4 Ls mēnesī.

Analizējot datus par rajoniem viszemākais rādītājs ir Alūksnes rajonā 397,6 Ls gadā un 33,1 Ls mēnesī. Vislielākais finansējums uz vienu bērnu bijis Rīgas rajonā - 696,2Ls gadā un atbilstoši 58Ls mēnesī .

Ja salīdzinām iegūtos rezultātus ar Noteikumos Nr. 381 (stājas spēkā ar 2002. gada 1. janvāri) noteikto pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu audzēkni, tad redzam, ka vidēji republikas pilsētās finansējums uz vienu audzēkni 2000. gadā ir bijis tuvu minimumam, bet lielākajā daļā rajonu finansējums ievērojami atpalika. Lai gan 2001. gadā izdevumi izglītībai palielinājušies, daudzos rajonos tas nevarēja nodrošināt vajadzīgo pieaugumu.

Pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības finansēšana

Pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības finansēšanu nosaka Izglītības likums (1), Vispārējās izglītības likums (2) Ministru kabineta Noteikumi Nr. 250 “Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālo aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem”, kas pieņemti 1999. gada 13. jūlijā (7), Ministru kabineta noteikumi Nr. 399 “Noteikumi par vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo (gadā)”, kas pieņemti 2001. gada 13. septembrī un stājas spēkā ar 2001. gada 11. oktobri (14) un Ministru kabineta Noteikumi Nr. 73 “Pedagogu darba samaksas noteikumi“, kas pieņemti 2000. gada 15. februārī.(8)

Kārtību, kādā tiek finansētas izglītības iestādes, kas realizē pamatizglītības un vidējās izglītības programmas, nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr. 498 “Kārtība, kādā valsts finansē pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības programmas, kuras īsteno privātās izglītības iestādes”, kas pieņemti 2001. gada 27. novembrī.(19)

58. tabulā salīdzināts skolēnu skaits visu veidu vispārīzglītojošās skolā un audzēkņu skaits tajās laika posmā no 1990. līdz 2000. gadam.

58. tabula

Visu veidu vispārīzglītojošās skolas un kopējais audzēkņu skaits tajās

(mācību gada sākumā)

Gads	Iestāžu skaits	Audzēkņu skaits
1990	962	352 450
1991	990	348 728
1992	1029	336 909
1993	1048	335 882
1994	1076	339 692
1995	1094	347 541
1996	1112	354 474
1997	1110	360 014
1998	1111	361 722
1999	1095	361 432
2000	1074	359 818

Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes izdevumā “ Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001.m.g.sākumā “ (28)

Kā redzams tabulā, sākot ar 1998. gadu samazinās vispārīzglītojošo skolu skaits:pakāpeniski samazinās arī audzēkņu skaits pakāpeniska samazināšanās.

Izglītības likumā (1) noteikts, ka Izglītības un zinātnes ministrija izstrādā priekšlikumus valdībai pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu finansējuma pieprasījumam no valsts budžeta un iesniedz to noteiktā kārtībā Ministru kabinetā. Ministru kabinets lemj par finansējuma piešķiršanu no valsts budžeta līdzekļiem, ņemot vērā skolēnu skaitu. Ministru

kabinets ir pieņēmis Noteikumus Nr. 399 (14), kuros nosaka vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumus uz vienu izglītojamo gadā. Vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo gadā veido pedagogu darba samaksas, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu un programmu īstenošanai nepieciešamo izdevumu (mācību līdzekļu iegāde, saimnieciskie un citi nepieciešamie izdevumi) summa.

Vispārējās pamatizglītības programmu īstenošanas izmaksu minimums pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām ir 296 Ls. Noteikumi paredz arī koeficientus atsevišķām programmām un koeficientus, kas saistīti ar izglītojamo skaitu klasē.

Vispārējās pamatizglītības programmu īstenošanai nepieciešamo izdevumu minimums ir pielīdzināms 75% no MK 1999. gada 13. jūlija Noteikumos Nr. 250 "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālo aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem" (7) noteiktajām izmaksām budžeta gadā par vienu izglītojamo vispārējās izglītības iestādē. Noteikumos Nr. 250 minimālās izmaksas budžeta gadā uz vienu audzēkni vispārējās izglītības iestādē paredzētas 126 Ls apmērā.

Vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimums pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām ir 329 lati. Noteikumos paredzēti arī koeficienti vispārējās vidējās izglītības īpašo veidu programmās un koeficienti, kas saistīti ar izglītojamo skaitu klasē.

Vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanai nepieciešamo izdevumu minimums ir pielīdzināms 75% no ministru kabineta 1999. gada 13. jūlija Noteikumos Nr. 250 "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālo aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem" (7) noteiktajām izmaksām budžeta gadā par vienu izglītojamo vispārējās izglītības iestādē. Noteikumos Nr. 250 minimālās izmaksas budžeta gadā uz vienu audzēkni vispārējās izglītības iestādē paredzētas 126 Ls apmērā.

Līdz 2003. gada 1. septembrim vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām piemēro, ņemot vērā īpašu koeficientu.

Lai privātās izglītības iestādes saņemtu finansējumu no pašvaldības budžeta vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanai nepieciešamo izdevumu minimumam, tās slēdz līgumus ar pašvaldību, kuras administratīvajā teritorijā tās atrodas.

Uz privātajām izglītības iestādēm, kas realizē pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas, attiecas MK Noteikumi Nr. 498 "Kārtība, kādā valsts finansē pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības programmas, kuras īsteno privātās izglītības iestādes", kas pieņemti 2001. gada 27. novembrī. (19)

Akreditēta privātā pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāde saņem valsts dotāciju pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, lai īstenotu akreditētas pamatizglītības un vidējās izglītības programmas valsts valodā. Lai saņemtu valsts dotāciju, akreditētajai privātajai izglītības iestādei jāiesniedz pieteikums un atbilstoši dokumenti Izglītības un zinātnes ministrijā.

Vispārējās izglītības likums (2) nosaka, ka no valsts budžeta mērķdotācijām tiek segti pedagogu un tiem pielīdzināto ar pedagoģisko procesu saistīto speciālistu darba samaksas izdevumi

pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs.

Izglītības likuma (1) 17. pants paredz, ka bērni var apmeklēt administratīvajā teritorijā atrodošos izglītības iestādi pēc brīvas izvēles un pašvaldība atbilstoši Ministru kabineta noteiktajai kārtībai slēdz līgumus un piedalās to pašvaldības izglītības iestāžu uzturēšanas izdevumu finansēšanā, kuru pārziņā esošajās izglītības iestādēs mācās tās administratīvajā teritorijā dzīvojošie bērni.

Rajona pašvaldība finansē tās pārziņā esošās izglītības iestādes vismaz Ministru kabineta noteiktajā apmērā un kontrolē finansu līdzekļu izmantošanu, kā arī nodrošina pedagogu algām piešķirto valsts budžeta līdzekļu ieskaitīšanu izglītības iestāžu kontos.

Pašvaldība saņem no valsts budžeta līdzekļiem mērķdotācijas pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, bet izdevumi, kas saistīti ar vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu uzturēšanas un saimnieciskajiem izdevumiem, tai skaitā personāla darba algas, tiek segti no pašvaldības līdzekļiem.

Lai īstenotu savu kompetenci izglītībā rajona vai republikas pilsētas pašvaldība veido Pašvaldības izglītības pārvaldi, kura darbojas saskaņā ar nolikumu, ko apstiprinājusi attiecīgā pašvaldība. Pašvaldības izglītības pārvaldes var piedalīties pašvaldības izglītības izdevumu plānošanā (Valmiera), bet citos gadījumos finansu līdzekļi, kas paredzēti pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām, tiek pārskaitīti uz pašvaldību izglītības pārvaldi, kura veic līdzekļu sadali un pārskaitīšanu izglītības iestāžu kontos (Liepāja).

Izglītības likums(1) paredz arī, ka valsts budžeta un pašvaldību budžetu asignējumi izglītības iestāžu darbībai tiek plānoti saskaņā ar izglītības iestāžu iesniegtajiem izdevumu tāmju projektiem (budžeta pieprasījumiem). Pieprasījumi tiek sagatavoti, ņemot vērā nepieciešamo skolotāju skaitu un slodzi.

Pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestādēs strādājošie pedagogu darba samaksu nosaka saskaņā ar Ministru kabineta Noteikumiem Nr. 73 "Pedagogu darba samaksas noteikumi", kas pieņemti 2000. gada 15. februārī.(8). Noteikumi tieši reglamentē no budžeta finansējamo iestāžu pedagogu darba samaksas kārtību, darba samaksas apmēru un darba slodzes lielumu.

Ministru kabineta 2000. gada 15. februārī pieņemtie Noteikumi Nr. 74 "Noteikumi par 2000. gada valsts pamatbudžeta programmas" Pedagogu darba samaksas reforma "izdevumu sadalījumu pa ministriju (centrālo valsts iestāžu) un pašvaldību programmām un apakšprogrammām" (9) noteica, kā Izglītības un zinātnes ministrijai 2000. gadā bija jāsadala 8240000 lati, kas paredzēti pedagogu atalgojumiem un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

Ministru kabineta 2001. gada 24. jūlijā pieņemtie Noteikumi Nr 333 "Noteikumi par 2001. gada valsts pamatbudžeta programmas "Pedagogu darba samaksas reforma" izdevumu sadalījumu pa valsts budžeta programmām un apakšprogrammām" (17) noteica, kā sadalāmi 2 878 829 latu, kas paredzēti pedagogu algām un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

Izglītības iestādes var saņemt papildus finansu līdzekļus ziedojumu vai dāvinājumu veidā, sniedzot maksas pakalpojumus, bet šos līdzekļus var izmantot tikai izglītības iestādes attīstībai, mācību līdzekļu iegādei, iestādes aprīkojuma iegādei un pedagogu un izglītojamo materiālai stimulēšanai. Shēmu, kas attēlo finansu plūsmu pamatizglītības pakāpē, skatīt 6. pielikumā (6.shēma.)

59. tabulā apkopoti skaitļi par valsts budžeta izdevumiem vispārējās izglītības finansēšanai 1998., 1999. un 2000. gadā, kā arī finansējuma dinamika procentos.

59. tabula

**Valsts budžeta izdevumi vispārējai pamatizglītībai un vispārējai
vidējai izglītībai dinamikā (Ls)**

	IZM			Pašvaldības		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Valsts budžeta izdevumi vispārējās izglītības finansēšanai	3069596	3217957	2992567	121536969	128533117	143924224
pieaugums %		4.8	-7.0		5.8	12.0
Uzturēšanas izdevumi	2764517	3047460	2607728	116798897	123933325	135871899
uzturēšanas izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		10.2	-14.4		6.1	9.6
t.sk. kārtējie izdevumi		2866009	2496542		55015003	130078713
kārtējo izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)			-12.9			136.4
t.sk. atalgojumi	513034	578320	647820	63311222	68918322	75566055
atalgojumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		12.7	12.0		8.9	9.6
sociālā apdrošināšana			168886			20114314
sociālās apdrošināšanas pieaugums(% no iepriekšējā gada)						
Kapitālieguldījumi	305079	170497	384839	4734072	4599792	8052325
kapitālieguldījumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		-44.1	125.7		-2.8	75.1

Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes dati. 2001.
LZE Ekonomikas institūta aprēķini.

Kā redzams tabulā, 2000. gadā, salīdzinot ar 1999. gadu, IZM izdevumi vispārējās izglītības finansēšanai samazinājušies par 7%, bet pašvaldību izdevumi pieauguši par 12%. Izdevumi pedagogu algām pieauguši attiecīgi par 12 % un 9,6% un izdevumi kapitālieguldījumiem 2000. gadā pieauguši par 125,7 % un 75,1%.

60. un 61. tabulā sniegti dati par izdevumiem vispārējai izglītībai 2000. gadā republikas pilsētās absolūtajos skaitļos un aprēķinātais izdevumu īpatsvars procentos kopējos izdevumos izglītībai.

Tabulās sniegti arī dati par izdevumiem un to īpatsvaru internātskolu, sanatoriju-internātskolu un speciālo internātskolu finansēšanai.

Izdevumi vispārējai izglītībai republikas pilsētās 2000. gadā

Teritorija	Izglītība Ls	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas	Internātskolas un sanatorijas- internātskolas	Speciālās internāt- skolas
Rīga	58815151	35404298	1073442	2255155
Daugavpils	8605351	4828690	0	367552
Jelgava	5318513	2901292	426553	
Jūrmala	4046885	2552116	0	119519
Liepāja	6495536	3331631	292856	278867
Rēzekne	3214809	2065116	0	255109
Ventspils	4151605	1918216	0	0
Republikas pilsētās kopā	90647850	53001359	1792851	3276202

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

Izdevumu vispārējai izglītībai īpatsvars kopējos izdevumos izglītībai republikas pilsētās 2000. gadā

Republikas pilsēta	Izglītība, %	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas, %	Internātskolas un sanatorijas- internātskolas, %	Speciālās internāt- skolas, %
Rīga	100.0	60.2	1.8	3.8
Daugavpils	100.0	56.1	0.0	4.3
Jelgava	100.0	54.6	8.0	0.0
Jūrmala	100.0	63.1	0.0	3.0
Liepāja	100.0	51.3	4.5	4.3
Rēzekne	100.0	64.2	0.0	7.9
Ventspils	100.0	46.2	0.0	0.0
vid	100.0	56.5	2.1	3.3

LZA Ekonomikas institūta aprēķini. 2001

Kā redzams no tabulām, vidējais izdevumu īpatsvars sākumskolām, pamatskolām un vidusskolām 2000. gadā republikas pilsētās bijis 56,5%. Vismazākais īpatsvars bijis Ventspilī 46,2% no kopējiem izdevumiem izglītībai, bet vislielākais Rēzeknē 64,2%. Internātskolu un sanatoriju-internātskolu finansējuma īpatsvars salīdzinoši ir neliels – vidēji 2,1 % un speciālo internātskolu finansējuma īpatsvars ir vidēji 3,3 %. Tomēr jāņem vērā, ka ne visās republikas pilsētās ir internātskolas un sanatorijas-internātskolas kā arī speciālās internātskolas.

Divās nākamajās tabulās sniegti dati par izdevumiem sākumskolu, pamatskolu un vidusskolu kā arī internātskolu, sanatoriju-internātskolu un speciālo internātskolu finansēšanai rajonos (kopā ar pilsētām) un republikas pilsētās kopā 2000. gadā. Sniegti dati par finansējumu absolūtajos skaitļos un aprēķinātais minēto izdevumu īpatsvars procentos no kopējiem izdevumiem izglītībai.

Izdevumi vispārējai izglītībai rajonos un republikas pilsētās kopā 2000. gadā

Teritorija	Izglītība Ls	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas	Internātskolas un sanatorijas- internātskolas	Speciālās internāt- skolas
Republikas pilsētās kopā	90647850	53001359	1792851	3276202
Aizkraukles rajonā kopā	4466256	2847136	137575	228897
Alūksnes rajonā kopā	2810633	1786211	244311	191744
Balvu rajonā kopā	2914196	2007537	280210	151249
Bauskas rajonā kopā	5231961	3785780	375936	292983
Cēsu rajonā kopā	6500445	4196446	853995	192417
Daugavpils rajonā kopā	2945918	2253039	0	372249
Dobeles rajonā kopā	3480705	2375373	0	104666
Gulbenes rajonā kopā	2428657	1632837	0	159902
Jelgavas rajonā kopā	3044718	2277166	0	321706
Jēkabpils rajonā kopā	4332537	2900011	199279	320337
Krāslavas rajonā kopā	2758200	2135474	0	0
Kuldīgas rajonā kopā	4039295	2471635	373133	329751
Liepājas rajonā kopā	4133309	2836459	237313	345756
Limbažu rajonā kopā	3921778	2513365	0	187368
Ludzas rajonā kopā	3161135	2191908	0	165358
Madonas rajonā kopā	4442265	2903516	160118	154357
Ogres rajonā kopā	5933465	3865027	190799	124066
Preiļu rajonā kopā	3965673	2570226	527788	147047
Rēzeknes rajonā kopā	4161468	2757986	448542	288622
Rīgas rajonā kopā	13171686	8246810	177248	570121
Saldus rajonā kopā	3817708	2358449	347446	145588
Talsu rajonā kopā	4392643	2872645	0	219860
Tukuma rajonā kopā	5988320	4099756	488052	420774
Valkas rajonā kopā	2826477	1867874	0	209861
Valmieras rajonā kopā	6039473	3747038	0	573274
Ventspils rajonā kopā	1322176	891461	0	202949
KOPĀ VALSTĪ	202878947	127392524	6834596	9697104

Latvijas Pašvaldību savienības dati. 2001.

Izdevumu īpatsvars vispārējai izglītībai % no kopējiem izdevumiem izglītībai republikas rajonos (kopā ar pilsētām) 2000. gadā

Teritorija	Izglītība, %	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas, %	Internātskolas un sanatorijas- internātskolas, %	Speciālās internāt- skolas, %
Aizkraukles rajonā kopā	100.0	63.7	3.1	5.1
Alūksnes rajonā kopā	100.0	63.6	8.7	6.8
Balvu rajonā kopā	100.0	68.9	9.6	5.2
Bauskas rajonā kopā	100.0	72.4	7.2	5.6
Cēsu rajonā kopā	100.0	64.6	13.1	3.0
Daugavpils rajonā kopā	100.0	76.5	0.0	12.6
Dobeles rajonā kopā	100.0	68.2	0.0	3.0
Gulbenes rajonā kopā	100.0	67.2	0.0	6.6
Jelgavas rajonā kopā	100.0	74.8	0.0	10.6
Jēkabpils rajonā kopā	100.0	66.9	4.6	7.4
Krāslavas rajonā kopā	100.0	77.4	0.0	0.0
Kuldīgas rajonā kopā	100.0	61.2	9.2	8.2
Liepājas rajonā kopā	100.0	68.6	5.7	8.4
Limbažu rajonā kopā	100.0	64.1	0.0	4.8
Ludzas rajonā kopā	100.0	69.3	0.0	5.2
Madonas rajonā kopā	100.0	65.4	3.6	3.5
Ogres rajonā kopā	100.0	65.1	3.2	2.1
Preiļu rajonā kopā	100.0	64.8	13.3	3.7
Rēzeknes rajonā kopā	100.0	66.3	10.8	6.9
Rīgas rajonā kopā	100.0	62.6	1.3	4.3
Saldus rajonā kopā	100.0	61.8	9.1	3.8
Talsu rajonā kopā	100.0	65.4	0.0	5.0
Tukuma rajonā kopā	100.0	68.5	8.2	7.0
Valkas rajonā kopā	100.0	66.1	0.0	7.4
Valmieras rajonā kopā	100.0	62.0	0.0	9.5
Ventspils rajonā kopā	100.0	67.4	0.0	15.3
vid	100.0	67.0	4.3	6.2

LZA Ekonomikas institūta aprēķini. 2001.

Kā redzams tabulās, vidēji sākumskolu, pamatskolu un vidusskolu finansēšanai 2000. gadā tika izlietoti 67% pašvaldību budžeta, vismazāk (61,2 %) Kuldīgas rajonā, bet visvairāk (77,4 %) Krāslavas rajonā.

Internātskolu un sanatoriju-internātskolu finansēšanai izlietoti vidēji 4,3 % un speciālo internātskolu finansēšanai 6,2%. Tomēr šie skaitļi jāanalizē, ņemot vērā to, ka ne visos rajonos ir šādas skolas.

64. un 65. tabulās aprēķināti izdevumi sākumskolās, pamatskolās un vidusskolās uz 1 skolēnu 2000. gadā (skolēnu skaits atbilstoši statistikai uz 2000. gada 1. septembri).(28)

**Finansējums republikas pilsētu sākumskolām, pamatskolām un vidusskolām
uz vienu skolēnu 2000. gadā**

Teritorija	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas kopā, Ls	Skolēnu skaits sākumskolās, pamatskolās, vidusskolās	Ls uz 1 skolēnu/gadā	Ls uz 1 skolēnu/mēnesī
Rīga	35404298	98044	361.1	30.1
Daugavpils	4828690	15592	309.7	25.8
Jelgava	2901292	9343	310.5	25.9
Jūrmala	2552116	7096	359.7	30.0
Liepāja	3331631	12422	268.2	22.4
Rēzekne	2065116	6101	338.5	28.2
Ventspils	1918216	6269	306.0	25.5
Kopā/Vidēji Republikas pilsētās	53001359	154867	322.0	26.8

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001. mācību gada sākumā. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, 2001(10).

LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, vidēji republikas pilsētās finansējums uz vienu sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas skolēnu 2000. gadā bijis 322 Ls, tas ir, vidēji 26,8 Ls mēnesī.

Vismazākais finansējums - 268,2 Ls gadā (22,4 Ls mēnesī) bijis Liepājā, bet vislielākais – Rīgā - 361,1 Ls (30,1 LVL mēnesī).

65. tabulā apkopoti dati par vidējo finansējumu rajonos (kopā ar pilsētām) un republikas pilsētās kopā uz vienu sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas skolēnu 2000. gadā.

Finansējums rajonos (kopā ar pilsētām) sākumskolām, pamatskolām un vidusskolām uz vienu skolēnu 2000. gadā

Teritorija	Sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas kopā, Ls	Skolēnu skaits sākumskolās, pamatskolās, vidusskolās	Ls uz 1 skolēnu/gadā	Ls uz 1 skolēnu/mēnesī
Republikas pilsētās kopā/vidēji	53001359	154867	322.0	26.8
Aizkraukles rajonā kopā	2847136	6804	418.5	34.9
Alūksnes rajonā kopā	1786211	4376	408.2	34.0
Balvu rajonā kopā	2007537	4760	421.8	35.1
Bauskas rajonā kopā	3785780	8435	448.8	37.4
Cēsu rajonā kopā	4196446	9705	432.4	36.0
Daugavpils rajonā kopā	2253039	5144	438.0	36.5
Dobeles rajonā kopā	2375373	6455	368.0	30.7
Gulbenes rajonā kopā	1632837	4533	360.2	30.0
Jelgavas rajonā kopā	2277166	4932	461.7	38.5
Jēkabpils rajonā kopā	2900011	8398	345.3	28.8
Krāslavas rajonā kopā	2135474	5164	413.5	34.5
Kuldīgas rajonā kopā	2471635	6053	408.3	34.0
Liepājas rajonā kopā	2836459	6840	414.7	34.6
Limbažu rajonā kopā	2513365	6100	412.0	34.3
Ludzas rajonā kopā	2191908	4725	463.9	38.7
Madonas rajonā kopā	2903516	7657	379.2	31.6
Ogres rajonā kopā	3865027	9088	425.3	35.4
Preiļu rajonā kopā	2570226	6444	398.9	33.2
Rēzeknes rajonā kopā	2757986	5759	478.9	39.9
Rīgas rajonā kopā	8246810	17869	461.5	38.5
Saldus rajonā kopā	2358449	6435	366.5	30.5
Talsu rajonā kopā	2872645	8058	356.5	29.7
Tukuma rajonā kopā	4099756	9011	455.0	37.9
Valkas rajonā kopā	1867874	5030	371.3	30.9
Valmieras rajonā kopā	3747038	9902	378.4	31.5
Ventspils rajonā kopā	891461	2028	439.6	36.6
KOPĀ/VIDĒJI VALSTĪ	127392524	334572	409.2	34.1

Latvijas Pašvaldību savienības dati.

Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001. mācību gada sākumā. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, 2001(29).

LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā redzams tabulā, vidējais finansējums uz vienu sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas skolēnu valstī 2000. gadā bijis 409,2 (mēnesī - 34,1 Ls). Vismazākais finansējums bijis Jēkabpils rajonā - 345,3 Ls (mēnesī - 28,8 Ls), bet vislielākais - Rēzeknes rajonā - 478,9 Ls gadā (39,9 Ls mēnesī). Jēkabpils rajonā finansējums uz vienu skolēnu ir bijis lielāks nekā vidēji republikas pilsētās, kur tas bija 322,0 Ls gadā.

Interesešu izglītības finansēšana

Dati par interesešu izglītības finansēšanu jau sniegti 40., 41., 42., 43., 44. tabulās. Interesešu izglītības vispārējo finansēšanas kārtību nosaka Izglītības likuma (1) 14. pants.

Interesešu izglītības iestāžu finansēšanas kārtība no 2002. gada 1. janvāra tiks reglamentēta ar Ministru kabineta Noteikumiem Nr. 382 "Interesešu izglītības programmu finansēšanas kārtība", kas pieņemti 2001. gada 28. augustā (16).

Noteikumi Nr. 382 paredz, ka interesešu izglītības programmas finansē no valsts budžeta līdzekļiem, no pašvaldību līdzekļiem, citu juridisko personu līdzekļiem un fizisko personu līdzekļiem. Mācību līdzekļu izmaksas, saimnieciskie izdevumi un citi nepieciešamie izdevumi tiek segti no dibinātāja un citu juridisko vai fizisko personu līdzekļiem. Pedagogu darba algas un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas daļēji sedz no valsts budžeta līdzekļiem, no pašvaldību un citu juridisko personu līdzekļiem, kā arī no fizisko personu līdzekļiem.

Pedagogu darba algām un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām rajona un republikas pilsētas pašvaldībai piešķir mērķdotāciju no valsts budžeta līdzekļiem atbilstoši izglītojamo skaitam iepriekšējā budžeta gada 1. septembrī vispārējās pamata un vispārējās vidējās izglītības iestādēs attiecīgajā administratīvajā teritorijā.

Uz mērķdotācijas līdzekļiem var pretendēt ikviena pašvaldības izglītības iestāde, kā arī juridiskās un fiziskās personas, kuras vietējā pašvaldībā saņēmušas licenci programmas īstenošanai. rajona padome vai republikas pilsētas padome izveido komisiju programmu izvērtēšanai un mērķdotācijas līdzekļu sadalei.

Ar IZM 1998. gada 7. decembra rīkojumu Nr. 659 (33) ir apstiprināts "Bērnu un jauniešu interesešu izglītības iestādes parauglikums".

Interesešu izglītības iestādes dibinātājam ir jānodrošina tās uzturēšana un materiāli tehniskās bāzes pilnveide un attīstība.

Valsts interesešu izglītības iestādes pedagoģisko darbinieku darba samaksu interesešu izglītības programmu īstenošanai finansē no valsts budžeta vai citiem finansu līdzekļiem.

Pašvaldības interesešu izglītības iestādes pedagoģisko darbinieku darba samaksu interesešu izglītības programmu īstenošanai finansē valsts kā valsts budžeta mērķdotāciju pašvaldībām vai no citiem finansu līdzekļiem.

Privāto interesešu izglītības iestāžu pedagoģisko darbinieku darba samaksas kārtību nosaka dibinātājs.

Darba samaksas kārtību valsts un pašvaldību dibinātās interesešu izglītības iestādēs nosaka likumdošana, bet privātās dibinātājs.

Interesešu izglītības iestādes papildu finansu līdzekļi ir vecāku maksājumi, ziedojumi, sponsoru līdzekļi, līdzekļi no citiem ieņēmumiem un maksas pakalpojumiem.

Profesionālās izglītības finansēšana

Jēdziens profesionālā izglītība ietver sevī gan sākotnējo profesionālo izglītību, gan profesionālo tālākizglītību. Vispirms tiks analizēta sākotnējās profesionālās izglītības finansēšana.

Sākotnējās profesionālās izglītības finansējums

Sākotnējā profesionālā izglītība ietver profesionālo pamatizglītību, arodizglītību, vidējo profesionālo un pirmā līmeņa augstāko profesionālo izglītību. Sākotnējā profesionālā izglītība ietver 1. līdz 4. kvalifikācijas līmeņa profesiju apguvi.

Sākotnējās profesionālās izglītības jautājumus regulē Profesionālās izglītības likums(3).

Profesionālās izglītības iestāžu darbību Latvijā vispār regulē divi likumi :

- Izglītības likums, kurš pieņemts 1998. gada 29.10 un stājies spēkā 1999.gada 01.06.(1) un
- Profesionālās izglītības likums, kurš pieņemts 10.06.1999. un stājies spēkā 1999.gada 14.07.(3).

Profesionālās izglītības likuma 4.pants nosaka, ka Latvijas izglītības sistēmā ir šādas profesionālās izglītības pakāpes:

- profesionālā pamatizglītība;
- profesionālā vidējā izglītība;
- profesionālā augstākā izglītība.

Profesionālā augstākā izglītība iedalāma šādi:

- pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas izglītība);
- otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība.

Tabulā sniegta statistika par profesionālās izglītības iestāžu skaitu, kopējo audzēkņu skaitu, uzņemto audzēkņu skaitu un mācību iestādes beigušo audzēkņu skaitu laika posmā no 1990. līdz 2000. gadam.

66. tabula

Profesionālās izglītības iestādes

	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Profesionālo izglītības iestāžu skaits (mācību gada sākumā)	143	133	128	123	120	121	120
Audzēkņu skaits tajās (mācību gada sākumā), tūkst.	61,5	42,4	43,1	45,7	46,2	47,7	48,6
Uzņemts audzēkņu, tūkst.	29,5	17	17,9	18,6	18,2	18,5	18,4
Beiguši profesionālās izglītības iestādes, tūkst.	27,8	13,6	12	11,7	12,4	11,7	12,8

Latvijas Statistikas gadagrāmata 2001, Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde, 2001, 91. lpp (27)

Kā redzams, profesionālās izglītības iestāžu skaits ir pakāpeniski samazinājies no 143 iestādēm 1990. gadā līdz 120 iestādēm 2000. gadā. Audzēkņu skaits laika posmā no 1990. līdz 1995. gadam strauji samazinājās no 61,5 tūkstošiem līdz 42,4 tūkstošiem, bet kopš 1995. gada tas sācis palielināties, 2000. gadā sasniedzot 48,6 tūkstošus. Lai gan uzņemto audzēkņu skaits no 1995.

gada pakāpeniski pieaug, mācību iestādes absolvējušo audzēkņu skaits svārstās.

Profesionālās izglītības likuma (3) 8. un 9. pants nosaka ministriju kompetenci profesionālās izglītības finansēšanā:

“Izglītības un zinātnes ministrija:

4) izstrādā priekšlikumus un noteiktā kārtībā iesniedz pieprasījumu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai, finansē savā pārziņā esošās profesionālās izglītības iestādes un profesionālās izglītības atbalsta iestādes no šim nolūkam piešķirtajiem līdzekļiem”. Šī paša likuma 9.pants. “Citu ministriju kompetence” nosaka sekojošo:

“Citas ministrijas:

1) izstrādā priekšlikumus un noteiktā kārtībā iesniedz pieprasījumu valsts budžeta līdzekļu piešķiršanai, finansē savā pārziņā esošās profesionālās izglītības iestādes un profesionālās izglītības atbalsta iestādes no šim nolūkam piešķirtajiem līdzekļiem;

5) organizē pieaugušo profesionālo tālākizglītību un profesionālo pilnveidi, kā arī bezdarbnieku pārkvalifikāciju un apmācību.”

Profesionālās izglītības iestādes Latvijā pārrauga Izglītības un zinātnes ministrija, Zemkopības ministrija, Labklājības ministrija, Kultūras ministrija, Iekšlietu ministrija (Ugunsdrošības tehniskā skola). Valstī darbojas arī pašvaldību dibinātas profesionālās izglītības iestādes un privātās profesionālās izglītības iestādes.

Profesionālās izglītības likuma (3) 31. pantā teikts, ka “profesionālās izglītības programmu un iestāžu finansēšanas kārtību nosaka Profesionālās izglītības likums, Izglītības likums un citi normatīvie akti un attiecīgās profesionālās izglītības iestādes nolikums.”

Likumā norādīti arī atbildīgie par valsts finansēto vietu skaitu akreditētajās profesionālās izglītības programmās:

“Izglītības un zinātnes ministrija un nozaru ministrijas nosaka valsts finansēto vietu skaitu valsts, pašvaldību un privāto izglītības iestāžu akreditētajās profesionālās izglītības programmās.

Centralizēto profesionālās kvalifikācijas noslēguma eksāmenu izmaksas un citas ar profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu saistītās izmaksas sedz no to iestāžu līdzekļiem, kurās izglītojamais apgūst attiecīgo profesionālās izglītības programmu.

Profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvi Ministru kabineta noteiktajā kārtībā no valsts budžeta sedz:

- izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, ja viņi atrodas speciālās izglītības vai sociālās un pedagoģiskās korekcijas iestādē un
- notiesātajiem, ja viņi atrodas brīvības atņemšanas vietā.

Privātajās profesionālās izglītības iestādēs maksu par profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvi nosaka to dibinātāji. Prakses laikā obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas izglītojamajiem sedz no tās izglītības iestādes finansu līdzekļiem, kurā izglītojamais apgūst attiecīgo profesionālās izglītības programmu.”

Tā paša likuma 32. pants nosaka profesionālās izglītības ieguves kreditēšanas iespējas:

“Akreditētās pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmās studējošie, lai segtu maksu par studijām, var saņemt studiju kredītu no valsts budžeta vai kredītiestādes līdzekļiem ar valsts galvojumu. Kredīta piešķiršanai, atmaksāšanai un dzēšanai piemērojama kārtība, kas noteikta Augstskolu likumā attiecībā uz akreditētās studiju programmās studējošajiem”.

Minētā likuma 20. pants paredz, ka profesionālās izglītības iestādes pedagoga darba samaksu nosaka atbilstoši profesionālajai pieredzei, viņa profesionālajai kvalifikācijai un darba slodzei.

Audzēkņu skaitu noteiktās profesionālās izglītības programmu grupās atsevišķi plāno katra no ministrijām, kuru pakļautībā atrodas profesionālās izglītības iestādes, ievērojot savas nozares vajadzības.

Profesionālās izglītības iestādes, kuras dibinājusi valsts, atrodas sešu ministriju pārziņā - Izglītības un zinātnes ministrijas, Zemkopības ministrijas, Labklājības ministrijas, Kultūras ministrijas, Aizsardzības ministrijas un Iekšlietu ministrijas. Valsts budžeta līdzekļi tiek piešķirti šīm ministrijām. Plānojot budžetu, ministrijas paredz nosacīto audzēkņu skaitu, kā arī vietu skaitu noteiktās izglītības programmās.

Ar pārvaldi - izglītības iestāžu tīkla veidošanu, ar finansiālo resursu plānošanu, audzēkņu uzņemšanu un kvalitātes kontroli saistītus jautājumus katra ministrija risina patstāvīgi.

Pašvaldību dibinātās profesionālās izglītības iestādes tiek finansētas no pašvaldību budžetiem, bet IZM tiek piešķirti līdzekļi šo iestāžu pedagoģisko darbinieku darba samaksai un sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

Valsts un pašvaldību budžetos paredzētie izdevumi profesionālajai izglītībai laika posmā no 1999. līdz 2000. gadam attēloti 62.tabulā.

Tabulā redzams, ka kopējie izdevumi profesionālajai izglītībai 2000. gadā salīdzinot ar 1999. gadu, ir pieauguši par 0,04 % Izglītības un zinātnes ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, par 0,04% samazinājušies Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, par 0,1% palielinājušies Labklājības ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, par 0,1% samazinājušies Kultūras ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai un par 0,5% palielinājušies pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai.

Izdevumi pedagogu atalgojumam salīdzinoši pieauguši par 10 % Izglītības un zinātnes ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, samazinājušies par 8,6% Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, palielinājušies par 17,6 % Labklājības ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai, palielinājušies par 13,4% Kultūras ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai un palielinājušies par 28,1% pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu finansēšanai.

Valsts budžeta izdevumi profesionālajai izglītībai dinamikā latos

	Izglītības un zinātnes ministrija			Zemkopības ministrija			Labklājības ministrija			Kultūras ministrija			Pašvaldības		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Valsts budžeta izdevumi profesionālajai izglītībai	12958880	13731408	14213282	11326996	11267594	10848145	1646707	1679753	1919632	2904146	3259928	3093614	328230	433378	634823
pieaugums %		0.1	0.04		-0.01	-0.04		0.02	0.1		0.1	-0.1		0.3	0.5
Uzturēšanas izdevumi	12428806	13134253	13654713	10791985	10701446	10284034	1544249	1537753	1773885	2598998	2685624	2968232	313419	421454	522548
uzturēšanas izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		5.7	4.0		-0.8	-3.9		-0.4	15.4		3.3	10.5		34.5	24.0
t.sk.kārtējie izdevumi		10239056	10754704		9121765	8685818		1352890	1541820		2463946	2732936		194867	432078
kārtējo izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)			5.0			-4.8			14.0			10.9			121.7
t.sk.atalgojumi	5075639	5446161	5990613	3953216	3948857	3608465	582850	635724	747777	1374194	1485045	1683922	156379	226587	290343
atalgojumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		7.3	10.0		-0.1	-8.6		9.1	17.6		8.1	13.4		44.9	28.1
sociālā apdrošināšana			1546823			938821			191638			437301			76055
sociālās apdrošināšanas pieaugums(% no iepriekšējā gada)															
Kapitālieguldījumi	530074	597155	558569	535011	566148	564111	102458	142000	145747	305148	574304	125382	14811	11924	112275
kapitālieguldījumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		12.7	-6.5		5.8	-0.4		38.6	2.6		88.2	-78.2		-19.5	841.6

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati 2001. gads
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Kā jau minēts, profesionālās izglītības iestādes, atrodas vairāku ministriju pakļautībā, bez tam arī pašvaldību dibinātas un privātas profesionālās izglītības iestādes. 68. tabulā parādīts uzņemto audzēkņu skaits ministriju pakļautībā esošajās profesionālās izglītības iestādēs un privāto profesionālās izglītības iestāžu īpatsvars 2000./2001. mācību gadā.

68. tabula

Profesionālās izglītības iestādes 2000/2001. mācību gadā (uz m. g. sākumu)

	Uzņemto audzēkņu skaits	Audzēkņu skaits kopā	Izlaidums 2000
Izglītības un zinātnes ministrija	10 749	28 374	7 953
Zemkopības ministrija	4 763	13 442	3 224
Labklājības ministrija	1 199	2 206	654
Kultūras ministrija	529	1 922	288
Iekšlietu ministrija	44	80	5
Pašvaldību mācību iestādes	590	1 447	348
Privātās mācību iestādes	566	1 154	355
Kopā	18 440	48 625	12 827

“Izglītības un zinātnes ministrijas gada publiskais pārskats”, 2000.gads. . 14.-16. lpp. <http://www.izm.gov.lv> (31)

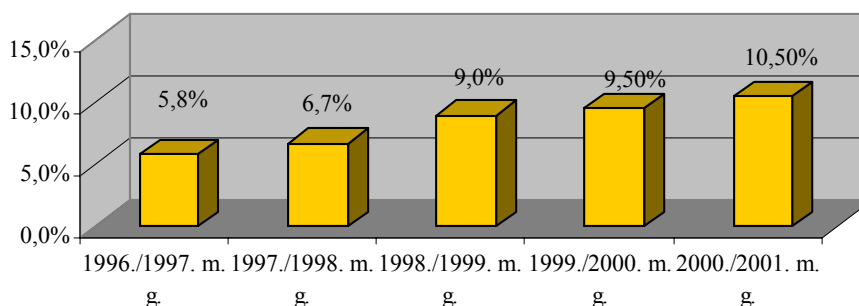
Kā redzams tabulā, kopējais audzēkņu skaits sākotnējās profesionālās izglītības iestādēs 2000./2001. gada sākumā bija 48 625, kas sastāda 8,5 % no visiem izglītības iestāžu audzēkņiem.

Visvairāk audzēkņu mācās IZM pakļautībā esošajās profesionālajās izglītības iestādēs (2000./2001.m.g. - 28 374 audzēkņi). Privāto profesionālās izglītības iestāžu īpatsvars ir visai neliels - tajās kopā mācās tikai 1154 audzēkņi.

Audzēkņu skaita dinamiku maksas grupās var redzēt 8. grafikā.

8. grafiks

Maksas grupās uzņemto jauno audzēkņu īpatsvars

Izglītības un zinātnes ministrijas dati

2001. gada 20. novembrī Ministru kabinetā pieņemti Noteikumi Nr. 482 “Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas minimumu uz vienu izglītojamo” (13). Tie stāsies spēkā ar 2003. gada 1. janvāri. Līdz ar to spēku zaudēs Ministru kabineta Noteikumi Nr. 147 “Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansējuma un materiālā nodrošinājuma minimuma noteikšanas kārtība”, kas pieņemti 2000. gada 18. aprīlī (11) un Ministru kabineta Noteikumi Nr. 303 “Noteikumi par profesionālās izglītības programmu

īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo“, kas pieņemti 2000. gada 29. augustā. (12)

Ministru kabinets nosaka LR izglītības klasifikatorā iekļauto profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās izglītības un pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo gadā. Programmu izmaksas veido normējamās izmaksas un nenormējamās izmaksas. Saskaņā ar Ministru kabineta Noteikumiem Nr. 303 “Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo“, kas pieņemti 2000. gada 29. augustā (12), programmu normējamās izmaksas veido darba alga, darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, komandējumu un darba braucienu izmaksas, samaksa par pakalpojumiem, materiālu, energoresursu, ūdens un inventāra izmaksas, grāmatu un žurnālu iegādes izmaksas, iekārtu iegādes un modernizēšanas izmaksas.

Savukārt programmu nenormējamās izmaksas veido normatīvajos aktos noteiktās sociālā nodrošinājuma izmaksas, stipendijas, transporta izdevumu kompensācijas.

Noteikumi paredz, ka normējamās izmaksas ir vienādas ar izglītības programmu grupas - “Sabiedrības un iestāžu vadība“ normējamo izmaksu un attiecīgā programmu izmaksu minimālā koeficienta reizinājumu. Nenormējamo izmaksu daļa visu programmu īstenošanas minimumā ir vienāda - 146,5 Ls.

Izglītības programmu grupas “sabiedrības un iestāžu vadība“ programmu izmaksas uz vienu izglītojamo bija noteiktas 539,54 Ls apmērā (noapaļojot - 540 Ls).

Šādas izmaksas bijušas komunikācijas zinātnes, bibliotēkzinātnes un informācijas, uzņēmējdarbības, sabiedrības un iestāžu vadības, tiesību zinātnes, poligrāfijas un kuģniecības pakalpojumu izglītības programmām (IZM un Latvijas nacionālās observatorijas dati).

Nākamajā tabulā sniegti dati par dotācijām no vispārējiem ieņēmumiem profesionālajai izglītībai dažādām ministrijām, ieņēmumiem no ministriju pakļautībā esošo profesionālās izglītības iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem, izdevumiem (bez investīcijām) uz vienu nosacīto audzēkni gadā ministriju pakļautībā esošajās profesionālās izglītības iestādēs laika posmā no 1999. līdz 2001. gadam. Par 2001. gadu nav doti dati par ieņēmumiem.

Finansējums profesionālai izglītībai

Rādītāji	Ministrija	1999	2000	2001
Dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem, Ls	IZM	11565685	11939665	12609297
	LM	16208810	1681678	1738756
	KM	31105115	2894313	3078021
	ZM	9069902	9130758	9458678
	KOPĀ	253615112	25646414	26884752
Ieņēmumi no budžeta iestāžu sniegtajiem maksas pakalpojumiem, Ls	IZM	2053115	2286109	
	LM	86543	150463	
	KM	171031	160000	
	ZM	2612624	2055042	
	KOPĀ	4923313	4651614	
Vidējais nosacītais audzēkņu skaits gadā	IZM	22510	22330	21970
	LM	1557	1800	2017
	KM	2387	2356	2326
	ZM	11840	12173	12112
	KOPĀ	38294	38659	38425
Izdevumi (bez investīcijām) uz vienu nosacīto audzēkni gadā, Ls	IZM	504	502	568
	LM	1095	934	862
	KM	1064	1228	1323
	ZM	742	750	781
	VIDĒJAIS	662	663	670

Latvijas Nacionālās observatorijas dati. 2001.

* saīsinājumi

IZM- Izglītības un zinātnes ministrija

LM- Labklājības ministrija

KM- Kultūras ministrija

ZM- Zemkopības ministrija

Tabulā redzams, ka programmu izmaksas, ko realizē dažādu ministriju pakļautībā esošajās profesionālās izglītības iestādēs, ievērojami atšķiras. Vislielākie izdevumi uz vienu nosacīto audzēkni 2000. gadā bijuši un 2001. gadā paredzēti Kultūras ministrijas profesionālās izglītības iestādēs (1228 Ls uz vienu nosacīto audzēkni 2000. gadā un 1323 Ls 2001. gadā). Pēdējo triju gadu laikā pieaug izmaksas uz vienu nosacīto audzēkni Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības iestādēs. 1999. gadā tas sastādīja 742 Ls, 2000. gadā tās sasniedza 750 Ls un 2001. gadā- jau 781 Ls. Pieaug arī vidējās izmaksas uz vienu nosacīto audzēkni: 1999. gadā tas bija 662 Ls, 2000. gadā - 663Ls un 2001. gadā - 670 Ls.

Apkopotie dati par audzēkņu skaitu dažādās programmās profesionālās izglītības iestādēs 1999./2000. un 2000./2001. mācību gadā sniegti nākamajā tabulā.

Audzēkņu skaits profesionālajās izglītības iestādēs dažādās mācību nozarēs (1999./2000. un 2000./2001. mācību gads)

	Audzēkņu skaits 1999./2000. mācību gada sākumā	Audzēkņu skaits 2000./2001. mācību gada sākumā	Dinamika
Pavisam	47703	48625	922
Tai skaitā:			
vispārējā izglītība	696	692	- 4
humanitārās zinātnes un māksla	2981	2921	-60
sociālās zinātnes, uzņēmējdarbība, tiesības	7852	8494	642
dabas zinātnes un matemātika	828	1055	227
inženierzinātnes un tehnoloģijas	20883	20889	6
lauksaimniecība	2348	1721	- 627
veselība un sociālā aprūpe	1885	2195	310
pakalpojumi	10230	10658	428

Latvijas Statistikas gadagrāmata 2001, Rīga: LRCSP, 2001, 91. lpp (27)

Latvijas Statistikas gadagrāmata 2000, Rīga: LRCSP, 2000, 94. lpp (26)

Tabulā redzam, ka pieaug audzēkņu skaits, kas profesionālās izglītības iestādēs apgūst programmas sociālajās zinātnēs, uzņēmējdarbībā un tiesībās (pieaugums par 642 audzēkņiem), bet samazinās audzēkņu skaits, kas apgūst lauksaimniecības programmas (-627).

Profesionālās izglītības iestādēs 1999./2000. mācību gadā strādāja 5380 pedagoģiskie darbinieki, bet 2000./2001. m.g. sākumā - 5439. Pedagoģisko darbinieku un audzēkņu proporcija profesionālās izglītības iestādēs attēlota 71. tabulā.

Izglītības indikatori skolās 1999./2000. mācību gadā.

	Vidējais audzēkņu skaits skolā	Skolotāju un skolēnu proporcija
Vispārīzglītojošās skolās	330	1:9,4
Profesionālās izglītības iestādēs (vidēji)	394	1:8,8
Profesionālās izglītības iestādēs Rīgā	462	1:9,1
Profesionālās izglītības iestādēs atkarībā no pakļautības		
Izglītības un zinātnes ministrija	517	1:12
Zemkopības ministrija	358	1:8,5
Labklājības ministrija	298	1:4,7
Pašvaldību	209	1:8,7
Kultūras ministrija	126	1:2,4
Privātās	110	1:8,2

Izglītības iestādes Latvijā 1999./2000.m.g. sākumā- Rīga: LR Centrālā statistikas pārvalde, 2000. (28)

Profesionālās izglītības modernizācija Latvijā. Latvijas Nacionālās observatorijas
2000.gada ziņojums. Rīga, 2001. (35)

Kā redzams tabulā, dažādas pakļautības profesionālās izglītības iestādēs gan vidējā skolēnu skaita ziņā, gan skolotāju un skolēnu proporcijās pastāv ievērojamas atšķirības. Izglītības un

zinātnes ministrijas pakļautībā esošajās izglītības iestādēs vidēji 1 pedagogs strādā ar 12 audzēkņiem, bet Labklājības ministrijas pakļautībā esošajās profesionālās izglītības iestādēs - ar 4,7 audzēkņiem. Kultūras ministrijas pakļautībā esošajās profesionālās izglītības iestādēs šī attiecība ir 1 pret 2,4.

Profesionālās izglītības iestāžu pedagogu darba samaksas kārtību nosaka Ministru kabineta Noteikumi Nr. 73 "Pedagogu darba samaksas noteikumi" (8).

1999./2000. mācību gadā profesionālās izglītības iestādēs bija brīvas 528 pedagoģisko darbinieku štata vietas, un tas veidoja 8% no nepieciešamā pedagogu skaita. IZM pakļautības arodskolās, kas atrodas lielajās pilsētās 1999./2000. gadā bija brīvas 19 % arodskolotāju štata vietas, bet Zemkopības ministrijas pakļautībā esošajās skolās, kas atrodas pārsvarā laukos trūka tikai 1% arodskolotāju; tā minēts Latvijas Nacionālās observatorijas 2000.gada ziņojumā "Profesionālās izglītības modernizācija Latvijā".(35)

Profesionālās tālākizglītības un pieaugušo izglītības finansējums

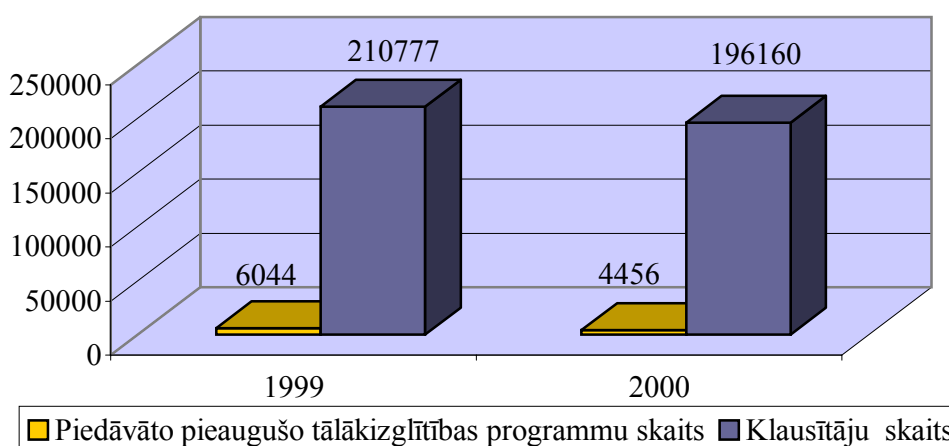
Ar 2001. gada 1. septembri stājas spēkā grozījumi divos likumos, kas svarīgi profesionālajā tālākizglītībā. "Izglītības likumā" (1) izdarīti grozījumi, kas nosaka, ka pieaugušo izglītībā var piedāvāt formālās un neformālās izglītības programmas, bet "Profesionālās izglītības" likums (grozījumi, abos likumos pieņemti 2001.gada 5. jūlijā) (3), ka profesionālā tālākizglītība ir profesionālās izglītības īpašs veids, kas pieaugušajiem ar iepriekšēju izglītību un profesionālo pieredzi dod iespēju iegūt noteikta līmeņa profesionālo kvalifikāciju. Profesionālā pilnveide, savukārt, ir profesionālās izglītības īpašs veids, kas personām neatkarīgi no vecuma un iepriekšējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas dod iespēju apgūt darba tirgus prasībām atbilstošas sistematizētas profesionālās zināšanas un prasmes. (3)

Profesionālās tālākizglītības un pilnveides programmas piedāvā gan valsts, gan pašvaldību, gan privāti uzņēmumi, gan sabiedriskas organizācijas. Pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem 1999. gadā ar pieaugušo tālākizglītošanu Latvijā nodarbojās 390 iestādes, bet 2000. gadā - 367 (26). Diemžēl nav konkrētu datu, cik kopumā tiek ieguldīts profesionālajā tālākizglītībā.

9. grafiks

Pieaugušo tālākizglītības programmu un tajās piedalījušos skaita dinamika

1999. un 2000. gadā

Kā redzams grafikā, 2000. gadā samazinājies gan piedāvāto programmu skaits, gan klausītāju skaits.

Dati par mācību iestāžu finansējumu, kas nodarbojas ar pieaugušo izglītošanu dinamiskā doti 72. tabulā; atšifrēti arī finansējuma avoti.

72. tabula

Mācību iestāžu finansējums, kas nodarbojas ar pieaugušo izglītošanu (ieskaitot arī bezdarbnieku un ierēdņu apmācību) (tūkst. Ls)

	1999./2000.	2000./2001.	Dinamika(absolūtajos skaitļos)	Dinamika %
Gada kopējais finansējums	11568.9	10629.4	-939.5	-8.1
t.sk.				
no valsts budžeta	5545.2	4763.7	-781.5	-14.0
no pašvaldību budžeta	393.5	415.9	22.4	5.4
pašu izglītojamo maksa	2633.3	2659.4	26.1	1.0
uzņēmumu, organizāciju maksa par darbinieku izglītošanu	2836.9	2581.8	-255.1	-9.0
no citiem avotiem	160.0	208.6	48.6	23.3

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati. 2001
LZA Ekonomikas institūta aprēķini

Salīdzinot kopējos izdevumus pieaugušo izglītošanai redzams, ka 2000./ 2001. m.g. to kopējais apjoms samazinājies par 8,1 %. Par 14 % samazinājies valsts finansējums un par 9% samazinājušies uzņēmumu un iestāžu maksājumi darbinieku izglītošanai. Savukārt par 5,4 % palielinājies pašvaldību, par 1% - pašu izglītojamo un par 23,3% - citu finansējuma avotu ieguldījums.

Valsts finansējums 2000./2001. mācību gadā bijis 44,8 % no kopējā finansējuma pieaugušo izglītošanai, kas salīdzinājumā ar 1999./2000. mācību gadu samazinājies par 3,1 % (1999./2000. mācību gadā 47,9 %).

Ievērojamu daļu pieaugušo izglītības programmu finansē valsts bezdarbnieku profesionālās apmācības un pārkvalifikācijas realizēšanai. Bezdarbnieku apmācībai paredzētie līdzekļi ir iekļauti rādītājos, kas doti iepriekšējā tabulā.

Augstākās izglītības finansēšana

Galvenie dokumenti, kas nosaka augstākās izglītības finansēšanas kārtību Latvijā ir Izglītības likums (1), Augstskolu likums (4), Ministru kabineta noteikumi Nr. 334 "Kārtība, kādā augstskolas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem", kas pieņemti 2001. gada 24. jūlijā (21). Ministru kabineta Noteikumi Nr. 219 "Kārtība, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts no valsts budžeta līdzekļiem", kas pieņemti 2001. gada 29. maijā (22), Ministru kabineta Noteikumi Nr. 220 "Kārtība, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts un studējošā kredīts no kredītiestādes līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu", kas pieņemti 2001. gada 29. maijā (23) un Ministru kabineta Noteikumi Nr. 445 "Kārtība, kādā no valsts budžeta līdzekļiem tiek piešķirts un atmaksāts studējošo kredīts", kas pieņemti 2001. gada 23. oktobrī (24) reglamentē studiju un studējošā kredītu piešķiršanas, atmaksāšanas un dzēšanas kārtību.

Augstskolu akadēmiskā personāla atalgojums pašreiz tiek noteikts pēc Ministru kabineta Noteikumiem Nr. 73 "Pedagogu darba samaksas noteikumi" (8).

Izglītības likuma (1) 12. pantā teikts, ka "Augstākās izglītības programmās valsts sedz maksu par izglītības ieguvu noteiktam studiju vietu skaitam atbilstoši attiecīgajā gadā noteiktajam valsts pasūtījumam; pārējām studiju vietām katra augstākās izglītības iestāde var noteikt maksu par izglītības ieguvu. Studijām augstākās izglītības programmās studējošais var ņemt valsts kredītu."

Augstskolu likums (4) paredz, ka augstskolas finansē to dibinātāji un "no valsts budžeta līdzekļiem finansējamo vietu skaitu augstskolā nosaka izglītības un zinātnes ministrs pēc Augstākās izglītības padomes priekšlikuma. Studiju vietu skaitu pašvaldību un citu juridisko un fizisko personu dibinātajās augstskolās nosaka šo augstskolu dibinātāji".

Tādējādi Augstākās izglītības padome prognozē valsts attīstībai nepieciešamo studentu skaitu valstī kopumā un izstrādā priekšlikumus par no valsts budžeta finansēto studentu skaitu katrā nozarē un sniedz izglītības un zinātnes ministram un Ministru kabinetam atzinumu par sagatavoto valsts budžeta projektu augstskolu finansēšanai.

Valsts dibinātas augstskolas saņem finansējumu no valsts pamatbudžeta izglītībai, no maksas studijām un no līdzekļiem, kas paredzēti noteiktu mērķu realizācijai.

Izglītības un zinātnes ministrija, citas ministrijas un valsts institūcijas var slēgt līgumus ar valsts akreditētām pašvaldību un citu juridisko un fizisko personu dibinātajām augstskolām par noteiktu speciālistu sagatavošanu, piešķirot attiecīgu finansējumu.

Akreditētās studiju programmās studējošajiem ir tiesības pretendēt uz studiju kredītu un studējošo kredītu.

Par budžeta līdzekļiem un par maksu studējošo studentu skaita dinamika pēdējos gados attēlota 73. tabulā.

Budžeta un maksas studentu skaits augstskolās kopā

	1995./1996.	1996./1997.	1997./1998.	1998./1999.	1999./2000.	2000./2001.
Studentu skaits augstākajās mācību iestādēs	43521	50640*	64948	76653	89509	101270
studentu skaita augstākajās mācību iestādēs pieaugums procentos		16,4	28,3	18,0	16,8	13,1
Par budžeta līdzekļiem	30181	30392*	31633	32763	32572	34129
par budžeta līdzekļiem pieaugums procentos		0,7	4,1	3,6	-0,6	4,8
Par maksu	13340	20248*	33315	43890	56937	67141
par maksu pieaugums procentos		51,8	64,5	31,7	29,7	17,9

* - dati par valsts augstskolām

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati. 2001

Kā redzams tabulā, no 1995. līdz 2000. gadam strauji pieaudzis kopējais studentu skaits: ja 1995./1996. mācību gadā tas bija 43521, tad 2000./2001. gadā jau sasniedza 101270 .

Par budžeta līdzekļiem studējošo skaits pieaudzis no 30181 - 1995./1996. mācību gadā līdz 34129 studentiem 2000./2001. mācību gadā. Daudz straujāk palielinājies to studentu skaits, kas mācās par maksu: no 13340 1995./1996. mācību gadā līdz 67141 studentiem 2000./2001. mācību gadā.

Lai izvērtētu visu finansējumu augstākajai izglītībai, būtu jāanalizē gan budžeta dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem, gan augstskolu ieņēmumi no studentu maksas. Diemžēl dati par privāto augstskolu finansējumu ir to komercnoslēpums un nav pieejami analīzei.

Lai gūtu priekšstatu par dažāda finansējuma īpatsvaru augstākajai izglītībai, tika izmantoti LR Centrālās statistikas pārvaldes apkopotie dati par valsts un privāto augstskolu kopējo finansējumu.

Valsts un privāto līdzekļu īpatsvars kopējā augstskolu finansējumā 1998. un 1999. gadā sniegts nākamajā tabulā .

Kā redzams tabulā, kopējā valsts augstskolu finansējuma summa 1999. gadā salīdzinot ar 1998. gadu, pieaugusi no 40956.0 tūkstošiem latu līdz 48051.3 tūkstošiem latu. 1999. gadā salīdzinājumā ar 1998. gadu valsts kopumā samazinājusi dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem valsts augstskolām no 25301.1 tūkstošiem latu līdz 25147.2 tūkstošiem latu, bet ievērojami palielinājušies valsts augstskolu ieņēmumi no studiju maksas no 7096.1 tūkstošiem latu līdz 10354.0 tūkstošiem latu.

Privāto augstskolu kopējā finansējuma summa pieaugusi no 3270.3 tūkstošiem latu līdz 4554.0 tūkstošiem latu.

Kopējā valsts un privāto līdzekļu summa augstskolām (tūkst. Ls) 1998. un 1999. gadā

	1998.gadā	1999.gadā
Valsts augstskolas	40956.0	48051.3
dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem	25301.1	25147.2
pašu ieņēmumi no studiju maksas	7096.1	10354.0
dotācija (grantu) zinātn.proj.	1124.7	1153.0
pārējais budžeta finansējums zinātn. proj.	1041.9	926.7
ieņēmumi no zin. līgumdarbu izpildes, kuru finansēšanas avots nav valsts budžets	906.6	527.6
zinātnisko projektu finansējums no starptautiskiem fondiem	243.2	1043.8
pašu ieņēmumi no telpu nomas	1225.9	1403.7
citi ieņēmumi	4016.5	7495.3
Privātās augstskolas	3270.3	4554.0
dotācijas no vispārējiem ieņēmumiem	126.9	61.0
pašu ieņēmumi no studiju maksas	2957.3	3994.7
dotācija (grantu) zinātn.proj.	-	6.6
pārējais budžeta finansējums zinātn. proj.	-	7.7
ieņēmumi no zin. līgumdarbu izpildes, kuru finansēšanas avots nav valsts budžets	5.5	-
zinātnisko projektu finansējums no starptautiskiem fondiem	25.9	53.2
pašu ieņēmumi no telpu nomas	20.8	85.3
citi ieņēmumi	133.9	345.5

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati. 2001

1999. gadā uzsākta studiju kreditēšana. 1999. gadā kredītņēmēju skaits bija 4220, bet kredītos izsniegto līdzekļu apjoms sasniedza 0,586 milj. latu. 2000. gadā no jauna noslēgti 7228 līgumi un kredītuņēmēju skaits sasniedzis 11448. Kredītos izsniegto līdzekļu apjoms sasniedzis 2,329 milj. latu.

Visvairāk studiju kredītuņēmēju ir Latvijas Universitātē - 4232, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības augstskolā - 1420, Biznesa augstskolā "Turība" - 830, Rīgas Tehniskajā universitātē - 785, Liepājas Pedagoģijas akadēmijā - 556, Daugavpils Pedagoģiskajā universitātē - 473, Rēzeknes augstskolā - 437, Banku augstskolā - 453 un Latvijas Lauksaimniecības universitātē - 361. (31)

Lai sekmētu augstākās izglītības attīstību un nodrošinātu akadēmiskā un zinātniskā potenciāla atjaunošanu ir sagatavota "Zinātniskā un akadēmiskā personāla atjaunošanas valsts programma".

Augstskolām piešķirto valsts budžeta investīciju līdzekļu apjoms laika posmā no 1999. līdz 2001. gadam parādīts 75. tabulā.

Augstskolām piešķirtie valsts budžeta investīciju līdzekļi

Augstskola	1999.gadā piešķirts Ls	2000.gadā piešķirts Ls	2001.gadā piešķirts Ls
Rīgas Tehniskā universitāte	40 000		
Latvijas Universitāte		184 000	130 000
Latvijas jūras akadēmija	700 000	400 000	100 000
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	250 000	399 000	219 000
Latvijas Policijas akadēmija	20 000	67 000	70 000
Kopā	1 010 000	1 050 000	519 000

Izglītības un zinātnes ministrijas dati.

Kā redzams, kopējais valsts budžeta investīciju apjoms augstskolām 2001. gadā ievērojami samazinājies, salīdzinot ar 1999. un 2000. gadu. Vislielākais investīciju apjoms paredzēts Latvijas Lauksaimniecības universitātei - 219 000 Ls un Latvijas Universitātei - 130 000 Ls.

Pārējie izdevumi izglītībai

Kā redzams 76. tabulā, pārējie izdevumi izglītībai kopā pa ministrijām un pašvaldībās 2000. gadā, salīdzinot ar 1999. gadu, samazinājušies gan ministrijās, gan pašvaldībās. 2000. gadā palielinājušies tikai kapitālieguldījumu daļa Izglītības un zinātnes ministrijā - par 0,1% un izdevumi atalgojumam Labklājības ministrijā 0,3%.

Pārējie budžeta izdevumi izglītībai dinamikā (latos)

	IZM			ZM			LM			KM			Pašvaldības		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Pārējie izdevumi	2061627	6769469	5590678	398184	408183	0	182775	241218	229621	324320	348334	45301	19019248	21088346	4989317
Pieaugums %		2.3	-0.2		0.03			0.3	-0.05		0.1	-0.9		0.1	-0.8
Uzturēšanas izdevumi	1417941	4415271	3022251	398184	408183		173542	233567	222321	324320	348334	45301	18344016	20457761	4682930
uzturēšanas izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		2.1	-0.3		0.03			0.3	-0.05		0.1	-0.9		0.1	-0.8
t.sk. kārtējie izdevumi		3334752	2159010		408183			233567	222321		348334	45301		10777822	3454160
kārtējo izdevumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)			-0.4						-0.05			-0.9			-0.7
t.sk. atalgojumi	728150	1314359	790717		0		80575	85118	109917		257074	22921	18213791	9679939	2335872
atalgojumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		0.8	-0.4					0.06	0.3			-0.9		-0.5	-0.8
sociālās apdrošināšanas			205588						28379			6400			615502
sociālās apdrošināšanas pieaugums(% no iepriekšējā gada)															
Kapitālieguldījumi	643686	2354198	2568427		0		9233	7651	7300		0	0	675232	630585	306387
kapitālieguldījumu pieaugums(% no iepriekšējā gada)		2.7	0.1					-0.17	-0.05					-0.07	-0.5

LR Centrālās statistikas pārvaldes dati, 2001

Starptautiskās palīdzības veidā iegūto līdzekļu apjoms izglītībai

Pārskats par finansu līdzekļiem, ko ieguldījušas dažādas starptautiskas organizācijas, iestādes un fondi cilvēkresursu attīstībai Latvijā, tai skaitā arī izglītības finansēšanā, ir sniegts par 1999. gadu. Datus apkopojusi Starptautisko palīdzības programmu koordinācijas pārvalde izdevumā "Pārskats par starptautisko palīdzību Latvijā" 1999.gadā (34). Palīdzības apjoms dažādiem izglītības veidiem sniegts nākamajās tabulās.

Turpmāk lietotie termini atbilst tiem, kas sniegti "Pārskatā par starptautisko palīdzību Latvijā" 1999. gadā.

77. tabula

Vidējai izglītībai

Apakšsektors/Palīdzības sniedzējs	Summa (Ls)
Daudzpusējās programmas	
- ES palīdzības programmas	5 224
-Ziemeļvalstu ministru padome	52 472
Divpusējās programmas	
-Apvienotā Karaliste	21 786
-Francija	66 000
-Kanāda	1 500
-Norvēģija	19 656
-Zviedrija	3 773
Kopā	170 411

Pārskats par starptautisko palīdzību Latvijā. Pārskats par ārvalstu palīdzību Latvijā 1999.gadā. (34)

Kopējais līdzekļu apjoms 170 411 Ls sastāda 2,54 % no sektorā cilvēkresursu attīstībai izlietoto līdzekļu summas. Visvairāk līdzekļu vidējās izglītības atbalstam ieguldījusi Ziemeļvalstu ministru padome 52 472 Ls, Kanāda 66 000 Ls, Apvienotā karaliste 21 786 Ls un Norvēģija 19 656 Ls.

78. tabulā sniegti dati par ārvalstu ieguldījumu augstākās izglītības atbalstam. Kā redzams, kopumā ieguldīti 2 684 950 Ls. Visvairāk līdzekļu augstākās izglītības atbalstam saņemts no Zviedrijas 1 786 502 Ls un Eiropas Savienības palīdzības programmām 334 154 Ls.

Finansējums augstākajai izglītībai sastādījis 40,03 % no visiem cilvēkresursu attīstībai piešķirtajiem līdzekļiem.

Augstākajai izglītībai

Apakšsektors/ palīdzības sniedzējs	Summa (Ls)
Daudzpusējās programmas	
- ANO programmas	2 848
-ES palīdzības programmas	334 154
-Ziemeļvalstu ministru padome	11 306
Divpusējās programmas	
-ASV	77 840
-Apvienotā Karaliste	23 894
-Austrija	1 985
-Dānija	124 054
-Francija	251 950
-Norvēģija	11 348
-Somija	38 232
-Vācija	20 837
-Zviedrija	1 786 502
Kopā	2 684 950

Pārskats par starptautisko palīdzību Latvijā. Pārskats par ārvalstu palīdzību Latvijā 1999.gadā. (34)

Nākamajā tabulā sniegti dati par atbalstu pieaugušo izglītībai un arodizglītībai. Kopumā pieaugušo izglītības un arodizglītības atbalstam saņemti 687 217 Ls. Visvairāk līdzekļu saņemts no Eiropas Savienības palīdzības programmām - 597 702 Ls un Dānijas - 66 140 Ls.

Finansējums pieaugušo un arodizglītībai ir bijis 10,25% no visiem cilvēkresursu attīstībai piešķirtajiem līdzekļiem.

Pieaugušo izglītībai un arodizglītībai

Apakšsektors/ palīdzības sniedzējs	Summa (Ls)
Daudzpusējās programmas	
- ES palīdzības programmas	597 702
- Ziemeļvalstu ministru padome	1 974
Divpusējās programmas	
- Apvienotā Karaliste	20 607
-Austrija	794
-Dānija	66 140
Kopā	687 217

Pārskats par starptautisko palīdzību Latvijā. Pārskats par ārvalstu palīdzību Latvijā 1999.gadā. (34)

4. Izglītības finansēšanas piemēri ārvalstīs

Pētot informāciju par izglītības finansēšanas sistēmām ārzemēs, par piemēriem tika izvēlētas Eiropas Savienības dalībvalstis, Islande un Amerikas Savienotās valstis (aprakstot profesionālās izglītības finansēšanu).

Pētījumā ir aplūkoti finansēšanas piemēri ārvalstīs pirmsskolas izglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības, augstākās izglītības, profesionālās, pieaugušo un privatās izglītības līmeņi. Pamatizglītības un augstākās izglītības finansu plūsmas attēlošanai izmantotas shēmas. (sk. 1. - 5. pielikumus)

Sadaļā par augstākās izglītības finansēšanu ir parādīti augstskolu finansiālā atbalsta modeļi Vācijā, Francijā, Zviedrijā un Islandē, kā arī aprakstīta saistība starp augstākās izglītības finansēšanu un studentu atbalstu Eiropas Savienības valstīs.

Privātās izglītības finansēšana aplūkota Francijā, Īrijā, Nīderlandē, Austrijā, Zviedrijā, Islandē un Norvēģijā.

Nodaļas beigās sniegta informācija par skolēnu un studentu sadalījumu pa izglītības līmeņiem (sk. 81. tabulu) un izglītībā ieguldītiem finansu un cilvēkresursiem (sk. 82. tabulu).

Informācija par pamatizglītības finansēšanas piemēriem tika iegūta no 2001. gadā Izglītības informācijas tīkla Eiropā EURYDICE (“EURYDICE, the Information Network on Education in Europe”) publicētā pētījuma Key Topics in education in Europe, Volume 2: Financing and Management of Resources in Compulsory Education – Trends in national policies un Financial flows in compulsory education in Europe (diagrams for 2001) http://www.eurydice.org/Publication_List/En/FrameSet.htm

Informācija par augstākās izglītības finansēšanas piemēriem tika iegūta no 1999. gada jūlijā Izglītības informācijas tīkla Eiropā EURYDICE (“EURYDICE, the Information Network on Education in Europe”) publicētā pētījuma Key Topics in Education, Volume 1: Financial support for students in higher education In Europe - Trends and debates.

Informācija par profesionālās izglītības finansēšanas piemēriem tika iegūta no Advisory Forum Meeting, 10-12 June 1996 Subgroup A. : Financing Vocational Education and Training. A Report commissioned by the European Training Foundation By Vladimir Gasskov (ILO) April 1996 <http://www.chinaacc.edu.cn/wenyuan/unesco/08/h0529e.htm>, kā arī no School Enterprises: Combining Vocational Learning with Production (UNEVOC, 1998, 64 lpp.) <http://www.chinaacc.edu.cn/wenyuan/unesco/08/>

No grāmatas Eiropas Savienības valstu Izglītības un profesionālās izglītības sistēmu struktūra, ko sagatavojuši EURYDICE Eiropas Izglītības informācijas tīkls un CEDEFOP Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (Izdevējs: Eiropas komisija. Tulkojums latviešu valodā: EURYDICE Latvijas aģentūra, 1999) iegūta informācija par pirmsskolas izglītības, pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības finansēšanu.

Literatūra par pieaugušo izglītības piemēriem ārvalstīs tika iegūta no Interneta (sk. izmantotots informācijas avotus no nr. 49 līdz nr. 52.)

Statistikas dati:

- World Development Report 2000/2001, World Bank, 2001 <http://www.worldbank.org/>,
- EUROSTAT, Luxembourg; OECD, Paris
- ftp://ftp.bmbf.de/GuS2001_ges_engl.pdf
- Education at a Glance - OECD Indicators 2000, OECD, Paris, 2000
<http://www.oecd.org/oecd/pages/home/displaygeneral/0,3380,EN->

Pirmsskolas izglītības finansēšana

Šajā sadaļā aplūkots, kā dažādās Eiropas valstīs tiek organizēta un finansēta pirmsskolas vecuma bērnu apmācība.

Zviedrijā darbojas triju veidu pirmsskolas izglītības iestādes: pirmsskolas, ģimenes dienas mājas un atvērtās pirmsskolas. Tās tiek finansētas no valsts grantiem, pašvaldību grantiem un mācību maksas. Pirmsskolas mācību maksa dažādās pašvaldībās atšķiras. Tās lielumu bieži nosaka atkarībā no ģimenes ienākumiem, bet vērā tiek ņemts pirmsskolas iestādes apmeklējošo bērnu skaits ģimenē. Valsts granti, ko saņem pašvaldības, ietver arī papildus resursus, kas paredzēti bērniem ar speciālām vajadzībām. Šie resursi tiek sadalīti starp pašvaldībām. Aizvien populārāki kļūst arī privātie bērnu dienas aprūpes centri un pēcskolas (ārpuskolas) centri. Daudzās pašvaldībās šie centri saņem kompensējošu finansējumu no pašvaldību fonda.

Francijā ir senas pirmsskolas izglītības tradīcijas, tādēļ vairāk nekā 99% trīsgadīgo bērnu apmeklē skolu. Nodarbības valsts bērnodārzos ir par brīvu. Privātajos bērnodārzos vecāki maksā skolas naudu. Valsts apmaksā pedagoģiskā, pārvaldes un profesionālās ievirzes personāla algas. Pašvaldības ir atbildīgas par ieguldījumiem un kārtējām izmaksām: par bērnodārzos ir atbildīgas komūnas.

Savukārt Vācijā ar pirmsskolas audzināšanu nodarbojas jaunatnes palīdzības iestādes, kas darbojas uz brīvprātības principiem, izmantojot sabiedrisko finansējumu. Pirmsskolas audzināšana sākas pirms obligātā skolas vecuma sasniegšanas un tā nav skolu sistēmas sastāvdaļa. Pirmsskolas izglītība nav valsts izglītības sistēmas daļa, un bērnodārza apmeklēšana parasti nav bezmaksas. Lai segtu daļu izmaksas, ir nepieciešams vecāku atbalsts. Valsts (vietējo pašvaldību) uzturētus bērnodārzus finansē vietējās pašvaldības (Kommune), privātos bērnodārzus, kurus uztur baznīcas un vecāku iemaksas arī finansē vietējās pašvaldības.

Islandē lielākoties pirmsskolas audzināšanas iestādes iekārto vietējās pašvaldības (ar Kultūras un Izglītības ministrijas atļauju). Pirmsskolas audzināšanas iestādes pēc vienošanās ar pašvaldību un Kultūras un Izglītības ministrijas atļaujas saņemšanas var atvērt arī citas iestādes un organizācijas Gandrīz visas pirmsskolas audzināšanas iestādes saņem finansiālu atbalstu no vietējās pašpārvaldes, tikai pavisam nedaudzas tiek vadītas privāti. Visi vecāki maksā par bērnu uzturēšanos pirmsskolas audzināšanas iestādēs. Iemaksas ir atkarīgas no laika, kādu bērns ik dienas pavada pirmsskolas audzināšanas iestādē. Ja bērnu audzina tikai viens no vecākiem, maksa par bērna uzturēšanos pirmsskolas audzināšanas iestādē ir par 30 – 50% zemāka. Vecāku iemaksas sedz apmēram 30% no pirmsskolas audzināšanas iestāžu izdevumiem. Privātās pirmsskolas audzināšanas iestādēs vecāku iemaksas ir par 15 – 20% augstākas nekā publiskajā sektorā.

Austrijā bērnodārza apmeklēšana ir pilnīgi brīvprātīga. Valstī ir publiskie un privātie bērnodārzi. Publiskos bērnodārzus ierīko un uztur federācija, federālā zeme vai pašvaldība. Bez tam vēl pastāv autonomas bērnu grupas, kuras organizē paši vecāki un aprūpētāji. Vislielāko bērnodārzu skaitu ierīko pašvaldības (gandrīz $\frac{3}{4}$ no kopējā skaita). Personāla un citu materiālo vērtību

finansējumu sedz bērnudārza uzturētājs. Attiecībā uz federālās zemes dalību finansējumā ir lielas atšķirības, tas īpaši attiecas uz privātu bērnudārzu vadīšanu. Tie privātie bērnudārzi, kuri ir apvienību, baznīcu vai ordeņu pārziņā, zināmos gadījumos saņem finansiālu atbalstu personāla un materiālo vērtību apmaksai. Tas notiek pēc brīviem apsvērumiem vai, pamatojoties uz pastāvošo bērnudārzu likumu, pēc noteiktiem procentiem. Privātie bērnudārzi, kuri atrodas citā pārraudzībā, nesaņem nekādu finansiālo palīdzību. Dažviet bērnudārzi ir par brīvu, tomēr daudzās pašvaldībā tiek iekasēta noteikta maksa, ņemot vērā ģimenes ienākumus.

Īrijā nedarbojas valsts pirmsskolas izglītības iestāžu un skolu sistēma, tomēr valsts skolas (pamatskolas) var uzņemt četrgadīgus un piecgadīgus bērnus t. s. jaunākajā mazuļu klasē (Junior Infants class), bet piecgadīgus un sešgadīgus bērnus – vecākajā mazuļu klasē (Senior Infants class). Izglītība valsts skolās ir par brīvu, un skolas tiek oficiāli atzītas saskaņā ar Izglītības departamenta likumiem. Dažos apgabalos Izglītības departaments finansē pirmsskolas izglītības programmu īpašām grupām (Early Start), kurās ir četru gadu vecumu nesaņēmuši bērni. Pārējās pirmsskolas izglītības iestādes ir izveidojušās, galvenokārt, pateicoties brīvprātīgai privātai ierosmei. Parasti šādas iestādes nesaņem finansiālu atbalstu no Izglītības departamenta, un tās neietilpst formālajā izglītības sistēmā. Pie tādām iestādēm pieder spēļu grupas, īru valodas spēļu grupas un dienas aprūpes centri. Pēdējos parasti finansiāli atbalsta Veselības departaments. Gan spēļu grupās, gan dienas aprūpes centros no bērnu vecākiem tiek pieprasīta maksa.

Somijā pirmsskolas izglītība iedalās dienas aprūpē un pirmsskolas nodarbībās. Bērnu dienas aprūpi reglamentē īpašs likums un nolikums. Dienas aprūpes sistēmu administrē Sociālo lietu un Veselības aizsardzības ministrija. Likumā paredzēts, ka viss dienas aprūpei nepieciešamais jānodrošina pašvaldībai. Atkarībā no vecāku ienākumiem un ģimenes lieluma noteikta maksa par bērnu dienas aprūpi. Visiem bērniem līdz trīs gadu vecumam ir tiesības uz dienas aprūpi, ja viņu vecāki to vēlas. Ja vecāki nevēlas bērnu sūtīt dienas aprūpes iestādē, viņi no municipalitātes var saņemt dienas aprūpei paredzēto naudas pabalstu un paši organizēt sava bērna aprūpi.

Norvēģijā pirmsskolas audzināšana notiek iestādēs, ko sauc par *barnehage*. Pirmsskolas apmeklēšana nav obligāta, tāpat nav arī formālu uzņemšanas noteikumu. Par aprūpes iestādes apmeklēšanu ir noteikta vecāku iemaksa, no kuriem atbrīvoti vecāki ar minimāliem ienākumiem un vecāki, kuru bērni ir invalīdi; tādā gadījumā tos sedz pašvaldība. Vecāku maksas lielums dažādās iestādēs un dažādās municipalitātēs ir atšķirīgs. Par pirmsskolas iestāžu uzturēšanu atbild pašvaldības. Lielu daļu pirmsskolas iestāžu vada privātas organizācijas, un pašvaldības uzrauga to darbību. Valdība visām atzītajām valsts un privātajām iestādēm sedz daļu (35 – 40 %) no ikgadējiem izdevumiem. Pārējo maksu savā starpā dala vecāki un pašvaldības. Pašvaldības pašas var noteikt, vai tās finansiāli atbalstīs privātas iestādes.

Pamatizglītības finansēšana

Analizējot informāciju par pamatizglītības finansēšanu ārvalstīs, jāatzīmē, ka Eiropas valstīs pamatizglītība tiek dalīta vairākos līmeņos. Pētījumā ir aplūkotas valstu grupas pēc tā, kā tajās tiek iedalīts pamatizglītības līmenis. Vispārīgi izšķir trīs dalījumu grupas:

Pirmajā valstu grupā obligātā pamatizglītība sastāv no viena cikla, un tā ilgst deviņus (Dānijā, Somijā un Zviedrijā) vai desmit gadus (Islandē un Norvēģijā). Šajās valstīs pamatizglītību administrē viena lēmumu pieņēmēju vara, un līdzekļi tiek ieguldīti caur tiem pašiem administratīvajiem kanāliem. Portugālē pamatskolas izglītība sastāv no trijiem secīgiem cikliem, kuru ilgums ir attiecīgi 4, 2 un 3 gadi. Šajā valstī resursu vadīšanas procedūra skolām, kas piedāvā vienīgi pirmā cikla pamatizglītību atšķiras no skolām, kas piedāvā otrā un trešā cikla pamatizglītību, kā arī no tām, kas piedāvā visus trīs pamatizglītības ciklus.

Otrajā valstu grupā, kur ietilpst Grieķija, Spānija, Francija, Īrija un Itālija, pamatizglītībai ir divi cikli – pirmā izglītības pakāpe un otrā izglītības pakāpe. Visās šajās valstīs skolu resursu vadīšana un piešķiršana atšķiras atkarībā no tā, kurš pamatizglītības cikls tiek apskatīts.

Trešajā valstu grupā, kurā ietilpst Beļģija, Vācija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija, Apvienotā Karaliste un Lihtenšteina, obligātā pamatizglītība ir iedalīta primārajā un vispārizglītojošā līmenī.

Pamatskolas izglītības finansēšanas shēmu attēlošanai tika izvēlētas 3 ES dalībvalstis (Zviedrija, Francija un Vācija) – pa vienai no katras augstāk minētās grupas, kā arī 1 valsts (Islande), kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts (sk. 1. – 5. pielikumu shēmas 1. – 5.).

1. shēmā (sk. 1. pielikumu) attēlota finansu plūsma pamatizglītības sistēmā Zviedrijā. Vispārējā atbildība par izglītību Zviedrijā ir valdībai un parlamentam. Visa izglītība un arodapmācība ir Izglītības un Zinātnes ministrijas jurisdikcijā. Bez Izglītības un Zinātnes ministrijas par izglītības nodrošināšanu atbild valsts, reģionālās padomes, pašvaldības un privāto skolu organizatori. Vietējai varai (lēņu padomēm un komūnām) ir pienākums ievērot likumus un noteikumus, lai nodrošinātu noteiktus pamata pakalpojumus, kuriem tie saņem valdības subsīdijas. Bez tam viņiem ir tiesības iekasēt ienākuma nodokli un uzlikt maksu par dažādiem pakalpojumiem. Praktiski visu šī līmeņa izglītību organizē un vada vietējā vara. Katra pašvaldība un lēņa padome izveido vienu vai vairākas komitejas, kas ir atbildīgas par izglītošanas atbilstību valsts noteikumiem un vadlīnijām un izglītības iegūšanas ārējo nosacījumu piemērotību maksimālai izglītošanas veicināšanai. Komitejai vai komitejām, kas atbild par skolām, ir jānodrošina, lai vajadzības gadījumā tiktu uzbūvētas jaunas skolas un lai skolā tiktu nodrošinātas vajadzīgās iekārtas un inventārs, lai darbā tiktu pieņemti atbilstošas kvalifikācijas skolotāji un pārējais skolu personāls, lai skolu personāls apgūtu tālākizglītības kursus, lai tiktu paredzēts pašvaldību fonds skolu darba nodrošināšanai, lai būtu iespējams sasniegt tos mērķus, kas paredzēti mācību plānā un lai tas saskanētu ar vispārējām vadlīnijām.

Pašvaldības ietvaros administrēšanas organizācija var būt atšķirīga, piemēram, skolas direktors var vadīt vienu vai vairākas skolas, un pilnvaras un finansēšana var būt atšķirīga dažādās pašvaldībās. Kopš 1993. gada 1. janvāra valsts subsīdijas pašvaldībām izpaužas kā vispārējais izlīdzinātais finansējums. Valsts finansējums ir kā papildinājums katras pašvaldības nodokļu ieņēmumiem, un tā mērķis ir izlīdzināt atšķirības starp pašvaldībām. Valsts finansējums nav tieši saistīts ar skolas organizāciju; pašvaldībām ir tiesības izmantot finansējumu tiem izglītības pakalpojumiem, ko pašvaldība uzskata par nepieciešamiem. Aizvien vairāk pašvaldību komitejas uztic katrai skolai kopējo algu budžetu, līdzekļus mācību līdzekļiem un iekārtām, skolas telpu īrei. Ja pašvaldība nepilda savus pienākumus saskaņā ar Izglītības likumu vai noteikumus saskaņā ar šo likumu, valdībai ir tiesības iejaukties. Bez tam ir vēl speciālas valsts dotācijas pētniecībai un attīstībai, skolotāju un skolas personāla kvalifikācijas paaugstināšanai, pasākumiem garīgi atpalikušajiem bērniem.

Obligātās izglītības līmenī skolēni par brīvu saņem mācību materiālus un skolas pusdienas. Pašvaldībai jānodrošina bezmaksas skolas transports skolēniem obligātās izglītības līmenī, taču ne tiem skolēniem, kas izvēlas apmeklēt skolu ārpus pašvaldības teritorijas.

2. un 3. shēmā (sk. 2. un 3. pielikumu) parādīta finansu plūsma pirmajā (1. – 5. klase) un otrajā izglītības pakāpē (6. – 9. klase) pamatskolās Francijā. Francija (izņemot koloniālos apgabalus) ir sadalīta 22 reģionos, kuros katrā ir no diviem līdz astoņiem departamentiem.

Administratīvu mērķu labad pirmsskolas un pamatskolas (1. – 5. klase) atrodas tiešā komūnu kontrolē, kuras šīs skolas izveido un pārziņā to budžetu. Līdz ar to lēmumus, kas attiecas uz

skolām, pieņem vietējās pašvaldības iestādes. Tomēr, tā kā valsts atbild par jaunām skolotāju darba vietām un nodarbinātību, lēmumu izveidot jaunu skolu vai klasi nevar īstenot bez valsts pārstāvja piekrišanas. Tādējādi varu savā starpā daļa valsts un pašvaldības. Otrās pamatizglītības pakāpi organizē un vada departamenti. Departamenti veic divējādas funkcijas: tie darbojas kā pašvaldības, ko pārstāv vēlēta sapulce, kā arī kā skolu pārvaldes iecirkņi, kuru pienākums ir nodrošināt skolu transportu un rūpēties par minētās izglītības pakāpes skolu izveidi un uzturēšanu. Savukārt reģioniem, sadarbojoties ar departamentiem, jāizstrādā kvantitatīvo un kvalitatīvo apmācības vajadzību, piemēram, visu izglītības pakāpju un veidu skolas aprīkojuma caurmēra vajadzību pārskats. Skolu pārvaldes iecirkņa vadītājs (Rektors) vai skolu pārvaldes iecirkņa inspektors uzdod reģionu izglītības inspektoriem sadarbībā ar attiecīgajiem ģenerālinpektoriem novērtēt skolotājus inspektoru specialitātei atbilstošajā jomā. Departamenta inspektoru pienākums ir inspicēt pamatskolas un to skolotājus.

4. shēmā (sk. 4. pielikumu) attēlota finansu plūsma pamatizglītībā Vācijā. Ar publisko skolu uzturēšanu saistītos izdevumus parasti sedz pašvaldības. Tas nozīmē, ka pagasti un apriņķi ir atbildīgi par skolu iekārtošanu un uzturēšanu. Valsts un lielākā daļa federālo zemju aprobežojas ar tādu skolu finansēšanu, kuru nozīme sniedzas ārpus komūnas robežām, piemēram, ar mākslas vai sporta novirzienu, dažu profilu arodskolas, kā arī attiecīgās zemes finansētās specializētās skolas. Skolu finansētāja kompetencē ir ne tikai organizatoriskais darbs un skolu apgāde ar vajadzīgajām lietām, bet arī atbildība par pārvaldes darbiniekiem, t. i., ar mācību darbu nesaistīto personālu, turpretī par skolotājiem parasti atbild federālās zemes.

Visu valsts skolu apmeklēšana Vācijā pamatā ir par brīvu. Daļa no skolēniem vajadzīgajiem mācību līdzekļiem tiek piešķirta bez maksas, daļa aizdota lietošanai. Ja mācību līdzeklis pāriet īpašumā, no vecākiem tiek prasīta daļēja atlīdzība atkarībā no viņu rocības.

5. shēmā (sk. 5. pielikumu) attēlota pamatizglītības finansu plūsma Islandē, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts. Vietējām pašvaldībām jā rūpējas par infrastruktūras sagatavošanu obligātās izglītības skolās un jādod savs finansiālais ieguldījums to uzturēšanā. Visos izglītības līmeņos atsevišķām skolām ir ierobežota autonomija. Katrā vietējā pašvaldībā ir skolu valde, kas atbild par obligāto izglītību. Valdes uzdevums ir nodrošināt, lai visi attiecīgās pašvaldības teritorijā dzīvojošie skolas vecuma bērni iegūtu likumā paredzēto izglītību. Tai arī jā rūpējas, lai skolu telpas un inventārs atbilstu prasībām. Par skolas vadīšanu šajā izglītības pakāpē atbild skolas vadītājs (direktors). Mācību līdzekļu centrs (Kultūras un izglītības ministrijas pārziņā), kas saņem ikgadējus ieskaitījumus no valsts budžeta, izstrādā un izdod mācību materiālus obligātās izglītības skolām, kurus skolēni saņem bez maksas. Mācības obligātās izglītības skolās ir par brīvu.

Vidējās izglītības finansēšana

Turpmāk aplūkoti vidējās izglītības finansēšanas nosacījumi un principi dažādās valstīs. Visās aplūkotajās valstīs vidējās izglītības finansēšanas sistēmas būtība ir līdzīga – to administrē pašvaldības. Atšķirības vērojamas resursu attiecību noteikšanas tradīcijās.

Zviedrijā visi skolēni vecumā no 16 līdz 20 gadiem, kuri iegūst augstāko vidējo izglītību, saņem valsts pabalstu mācībām. Šo pabalstu saņem arī tie skolēni, kuri mācās privātās skolās, ja tās ir valsts pārraudzībā. Mācību pabalsts augstākā posma vidējā izglītībā sastāv no vispārējās mācību dotācijas, kas uzskatāma par bērna pabalsta turpinājumu, kuru izmaksā visiem bērniem vecumā līdz 16 gadiem; otra pabalsta daļa ir atkarīga no ienākumiem ģimenē un paredzēta mācību izmaksām un ceļa izdevumiem.

Austrijā vidējā un augstākā sekundārā līmeņa skolās visas izmaksas, arī skolotāju darbu

apmaksā, ir federālās zemes kompetencē. Skolotājiem ar skolu nav darba attiecību, darba devējs ir federālā zeme. Bezmaksas mācības, transports un mācību grāmatas pienākas obligātās izglītības skolām (1. – 9. klase). Skolu rīcībā Austrijā ir visai niecīgi budžeta līdzekļi. Tiek izmēģināti modeļi finansiālās autonomijas paplašināšanai.

Savukārt Īrijā 95% vidusskolu iesaistās bezmaksas izglītības programmā, kuras mērķis ir nodrošināt izglītības iespēju visiem jauniešiem neatkarīgi no viņu ģimenes apstākļiem. Lai gan vidusskolu vadība ir privāta, tās saņem ievērojamu finansiālo atbalstu no Izglītības departamenta, kurš gandrīz pilnībā nodrošina algas skolotājiem un pabalstus skolēniem, sedz 90 % ēku uzturēšanas un aprīkojuma izmaksu, izmaksā galvasnaudu katram sekmīgam skolēnam, kā arī pabalstus iestāšanās maksas segšanai skolām, kas piedalās bezmaksas izglītības programmā. Lielākā daļa skolu aicina skolēnu vecākus brīvprātīgi ziedot līdzekļus.

Somijā par izglītības nodrošināšanu un izglītības sistēmas veidošanu un finansēšanu atbild valsts un pašvaldības. Atsevišķs likums nosaka, kas finansiāli atbild par vispārīzglītojošām skolām, augstākajām vidusskolām un profesionālās izglītības iestādēm. Neatkarīgi no mācību iestādes īpašnieka valsts finansēšanas principi ir vienādi.

Pašvaldībām un citām organizācijām, kas uztur skolas un mācību iestādes, ir tiesības saņemt arī valdības dotācijas izglītības iestāžu dibināšanai un ekspluatācijas izmaksu segšanai. Valdības subsīdijas tiek aprēķinātas tā, lai nosegtu 25 – 70% dibināšanas izmaksu un 45 – 60% ekspluatācijas izmaksu. Galvenie faktori, kas nosaka valsts subsīdiju lielumu, ir skolēnu skaits un attiecīgās pašvaldību finansiālās iespējas. Valdība nepiešķir subsīdijas kādu noteiktu izmaksu segšanai. Skolotājiem algas maksā skola vai skolas īpašnieks, kas parasti ir pašvaldība. Vispārīgā izglītība skolniekiem ir bez maksas, ieskaitot mācību materiālus, skolas maltītes un transporta izdevumus. Kopumā ņemot, arī pārējos līmeņos apmācība ir bez maksas. Vidusskolēni saņem bezmaksas maltītes un transporta izdevumu kompensācijas, bet par mācību materiāliem skolniekiem parasti ir jāmaksā. Valdība atbalsta vidusskolēnus un augstskolu studentus, piešķirot tiem stipendijas, mācību kredītus un procentu aizdevumus.

Norvēģijā visas valsts un - noteiktā apjomā - arī visas privātās izglītības un profesionālās izglītības iestādes finansē centrālā vara. Vietējās un provinču varas iestādes tiek finansētas no dažādiem ieņēmumu avotiem, no kuriem svarīgākie ir nodokļi (apmēram 50%), valdības līdzekļi (apmēram 40%), kā arī nodevas (apmēram 10%). Jaunā dotāciju sistēma ievēro atšķirības izdevumu struktūrā un nodokļu ieņēmumos starp municipalitātēm un provincēm un veic izlīdzināšanu. Saistībā ar izglītību svarīgākais kritērijs ir iedzīvotāju skaits vecumā līdz 15 gadiem (municipalitātēs) un iedzīvotāju skaits vecumā no 16 līdz 18 gadiem (provincēs). Vietējām pašvaldībām un provincēm ir lielāka autonomija, un tām ir vieglāk plānot saimniecību. Vidusskolas pakāpi (10 – 12. klase) galvenokārt finansē provinces, pie tam katrā provincē finansēšanas sistēma būtiski atšķiras. Valsts finansējums nosedz izdevumus par papildklasēm 16. – 18. g. v. jauniešiem. Lai izvairītos no nevienlīdzības starp reģioniem (noteiktas amatniecības programmas, skolas bērniem ar īpašām vajadzībām, ko nevar nodrošināt katrā reģionā), valsts piešķir papildus subsīdijas.

Izglītība Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā) ir decentralizēta. Par dažādiem izglītības aspektiem atbild centrālā valdība, pašvaldības, baznīca un citas nevalstiskas organizācijas, izglītības iestāžu pārvaldes iestādes un mācītāji.

Anglijā un Velsā saskaņā ar 1944. gadā izdoto Izglītības likumu valsts budžeta skolu un pieaugušo izglītības nodrošināšana un organizēšana ir vietējo municipalitāšu (grāfistu, metropoles priekšpilsētu un Londonas priekšpilsētu) pārziņā. Tās darbojas kā vietējās izglītības pārvaldes (VIP). 1988. gada Likums par izglītības reformu un tam sekojošajiem noteikumiem

nosaka, ka visu VIP finansēto vidusskolu un pamatskolu pārvaldes iestādēm ir uzticēts budžets, no kā tiek segta lielākā daļa skolu uzturēšanas izmaksu. Gan valsts, gan privāti finansētās skolas var iedalīt trijās kategorijās: grāfistu skolas, brīvprātīgās skolas un dotētās (*grant-maintained*) pašvaldību skolas. Grāfistu skolas dibina un pilnībā finansē VIP, un tās vada katras skolas pārvaldes orgāns. Brīvprātīgās skolas dibina reliģiskās vai žēlsirdības organizācijas, bet skolu kārtējos un lielāko daļu kapitālo izdevumu sedz VIP. Grāfistu skolas nav VIP kontrolē, bet saņem finansējumu no Skolu finansēšanas aģentūras (SFA) Anglijā vai tās Velsas Biroja. Jebkura VIP finansētā skola var prasīt, lai tai piešķirtu dotētas skolas statusu, ja aizklātā balsojumā pa pastu ir norādīts, ka lielākā daļa vecāku to vēlas. Dotētās pašvaldību skolas saņem tādu pašu finansējumu kā VIP finansētās skolas, bet papildus tām vēl tiek piešķirti līdzekļi, lai kompensētu zaudējumus, ko rada noteiktu pakalpojumu sniegšana, ko agrāk nodrošināja VIP. Līdz 1994. g. vidum 1000 skolām Anglijā un 16 skolām Velsā piešķīra dotētās pašvaldību skolas statusu. 1993. gada Izglītības likums nosaka kārtību, kādā brīvprātīgās un speciālās skolas var pieprasīt dotētās pašvaldību skolas statusu.

Maksu par izglītību skolniekiem, kuri apmeklē VIP finansētās skolas, sedz centrālā valdība un vietējā pašvaldība. Katra VIP dod līdzekļus izglītības kapitālajiem un kārtējiem izdevumiem.

VIP un pārvaldes iestāžu kārtējie izdevumi tiek segti pa daļai no centrālās valdības subsīdijām, pa daļai no municipalitātes nodokļu ieņēmumiem un maksas par vietējās varas pakalpojumiem. Centrālās valdības subsīdijas tiek piešķirtas, izvērtējot vietējās varas izdevumu un ieņēmumu attiecību. Velsā ir līdzīga kārtība, tikai centrālās valdības finansējums Velsai tiek nodrošināts ar Velsas Biroja starpniecību.

Finansētās vidusskolas nedrīkst prasīt maksu par mācībām, grāmatām un kancelejas piederumiem. 1988. gada Izglītības reformas likums ļauj VIP un pārvaldes iestādēm prasīt maksu par dažām fakultatīvām nodarbībām ārpus mācību laika. Skolas drīkst lūgt brīvprātīgus ziedojumus no skolnieku vecākiem. Līdzekļu piešķiršanu dotētajām pašpārvaldes skolām Anglijā novērtē un vada Skolu finansēšanas aģentūra. No aģentūras var saņemt arī papildu finansējumu mērķdotāciju veidā.

Skolas, kas atrodas ārpus finansētā sektora (privātās vai neatkarīgās skolas un koledžas) nesaņem dotācijas no valsts, bet tiek finansētas no studentu mācību maksas un dāvinājumiem. 1980. gada Izglītības likums ļauj izveidot atbalstīto vietu projektu (*Assisted Places Scheme*), saskaņā ar kuru valdība ļauj spējīgiem bērniem apmeklēt kādu no neatkarīgajām projektā iesaistītajām skolām, apmaksājot vai nu visu, vai daļu no mācību maksas atkarībā no vecāku ienākumiem.

Profesionālās izglītības finansēšana

Finansēšanas shēmas

Pasaules pieredze rāda, ka parasti profesionālās izglītības nodrošināšana un finansēšana ir valdības pārziņā. Profesionālā izglītība parasti tiek administrēta un finansēta kā daļa no nacionālās izglītības sistēmas. Salīdzinājumā ar citām, profesionālā izglītība ir vismazāk decentralizēta Profesionālās izglītības un apmācības (PIA) sistēma. Profesionālās izglītības finansēšanu var iedalīt piecās shēmās, iesaistot atšķirīgus decentralizācijas līmeņus.

a) Centrālās valdības izglītības budžets. Šī shēma paredz, ka izglītības budžetu palielina centrālā valdība, izmantojot vispārējos ieņēmumus (no nodokļiem). Šo finansējumu var administrēt centrāli vai ar daļēju zemāko varas iestāžu līdzdalību.

Piemēram, Francijā profesionālās izglītības decentralizācijas rezultātā katram no četriem valsts

administrācijas līmeņiem ir noteikta kontroles daļa pār profesionālo izglītību:

Nacionālā Izglītības ministrija ir atbildīga par izglītības apmācības personālu, mācību plānu izstrādi un izglītības institūciju inspekciju;

28 izglītības apgabali (Akadēmijas), kuras atbilst lielākai daļai administratīvo reģionu, ir galvenās lēmumus pieņemošās varas iestādes. Vadošās Izglītības amatpersonas, kuras daļēji darbojas reģionālajos birojos, apgabalus vada Izglītības ministrijas vārdā, kamēr ievēlētās Reģionālās Padomes kontrolē liceju darbību;

Departamentu Galvenās padomes kontrolē koledžu darbību;

Komūnas varas iestādēm ir tiesības noteikt izglītības institūciju profilu, lemt par to atrašanās vietu un aprīkošanu.

Reģionālajām padomēm jāstāda izglītības plāns dažādo institūciju darbības koordinēšanai. 22 reģionālās padomes ar 96 departamentiem izstrādā vidējās un citas izglītības (ieskaitot profesionālās) plānu, ko iesniedz vadošajām Izglītības ministrijas amatpersonām. Departamentu galvenās padomes ar komūnu vienošanos lemj par investīciju programmām koledžu veidošanai (būvniecība, skolnieku skaits, utt.). Plānu īstenošanu katrā izglītības apgabalā atbalsta centrālā valdība. Izdevumu sadali reģioniem apstiprina vadošās Izglītības ministrijas amatpersonas. Šādā sistēmā galvenie finansiālie, organizatoriskie un tehniskie lēmumi tiek pieņemti valsts līmenī. Zemāka līmeņa varas iestādēm, pirmkārt, tiek piešķirta kontroles vara. Tiesības, kas piešķirtas komūnas varas iestādēm investīciju plānu izstrādei izglītības institūcijām, garantē institūciju tehnisko iespēju saskaņotību ar vietējām vajadzībām un profesiju pieprasījuma. Saiknei starp izglītības iestādēm un vietējām vajadzībām ir attaisnojoši apstākļi, jo vietējās vajadzības mainās daudz straujāk nekā izglītības process. Šis finansēšanas paņēmieni rada ierobežotu varu komūnām. Tās nevar atļauties tērēt izdalītās finanses, un to plānu īstenošanai nepieciešams vadošo Izglītības ministrijas amatpersonu apstiprinājums.

b) PIA fondus rada katrā valdības līmenī. Tas nozīmē, ka arī valdības līmeņiem bez centrālā, ir dotas tiesības aplikēt ar nodokli ienākumus, lai palielinātu ienākumus, kas veido izglītības budžetu. Zemākie varas līmeņi var brīvi nodrošināt grantus izglītības institūcijām.

Piemēram, Savienotajās Valstīs ir trīs valdības administrācijas līmeņi – federālais, štatu un vietējais; par izglītību atbild štati, kas deleģē atbildību vietējām pašvaldībām. Vietējām pašvaldībām ir vara pār nodokļiem, un tās papildina izglītības fondus ar īpašuma nodokļa maksājumiem. Īpašuma vērtība ar nodokli tiek aplikta periodiski. Štatu finansējums valsts izglītībai galvenokārt sastāv no ienākuma nodokļa, kas ir mazāk stabils par īpašuma nodokli, jo ir tieši saistīts ar ekonomiskām svārstībām. Lielākā daļa štatu izmanto izlīdzināšanas shēmas, lai vienādotu atšķirības starp skolu rajoniem. Kopēja pieredze štatiem ir nodrošināt papildus finansējumu PIA, jo tā ir programma ar vislielākajām izmaksām.

c) Valsts naudas līdzekļus administrē uzņēmēju vadītas organizācijas. Šis modelis paredz, ka centrālā valdība finansē PIA caur speciāli nodibinātām nevalstiskām organizācijām. Apvienotajā Karalistē PIA darbības vadīšana caur starpniekorganizācijām ir centrālās valdības tradīcija. Starpniekorganizācijām ir tiesības izveidot, konsultēt un finansēt sistēmu, bet ne kontrolēt vai pārvaldīt to. Šīm organizācijām ir bezpeļņas organizāciju statuss, un to darbību pilnā apjomā finansē valsts. Tās darbojas ārpus Valsts dienesta likumiem, un vairākumu to valdes locekļu ieceļ uzņēmēji. Šo organizāciju darbība pamatojas uz Valdības noslēgtiem līgumiem. Koledžu finansēšanas un kontroles tiesības šīm organizācijām uztic vietējās pašvaldības izglītības varas iestādes.

Centrālās valdības līmenī profesionālo izglītību pārvalda Izglītības departaments. Tā ietvaros darbojas starpniekorganizācija Tālākizglītības Finansēšanas Padome (TFP, Anglijā), kas nodrošina finansējumu un kontroli 462 tālākizglītības koledžām, piedāvājot profesionālās un tehniskās izglītības programmas. TFP nodarbināti 250 cilvēki, un tā sastāv no trīs Departamentiem: Finanšu, Programmu un Inspekcijas. Tai ir arī deviņi reģionālie biroji.

Izglītības departaments nodrošina finansējumu un kontrolē tā sadali starp galvenajām PIA atbalstītājorganizācijām, reģistrētas kā bezpeļņas organizācijas. To vidū ir Tālākizglītības attīstības aģentūra (TAA), kas piedāvā konsultācijas mācību plānu izveidē; trīs sertifikātu piešķiršanas organizācijas, kurām vienīgajām ir tiesības piešķirt mācību iestādēm Nacionālās profesionālās apmācības kvalifikāciju. Šīs organizācijas finansē sevi pašas.

Koledžas, kas arī ir valdības dibināti uzņēmumi, lielāko daļu finansējuma saņem no TFP par PIA pakalpojumu nodrošināšanu nacionālās Tālākizglītības programmas ietvaros. TFP ir izveidojusi finansēšanas modeli, kura pamatprincips ir tāds, ka finansējuma apjoms atkarīgs tikai no mācību iestādē uzņemto skolēnu skaita. Tātad koledžas saņem finansējumu no to ienākumiem par sniegtajiem pakalpojumiem tirgū, turklāt tās galvenais klients ir valdība.

Svarīgi atzīmēt, ka šādā sistēmā vietējām varas iestādēm ir maza vai vispār nav lomas finansēšanā un kontrolē. Tā kā starpniekorganizācijas ir reģistrētas kā uzņēmumi, kas darbojas uz valdības noslēgtu līgumu pamata, to līdzdalība samazina birokrātiju, palielina vadības kompetenci un uzlabo valsts PIA fondu novērtējumu.

d) Trīsplūsmu finansēšana duālajā apmācību sistēmā. Vācijā, Šveicē, Austrijā un Dānijā, kur pielieto tā saucamo duālo PIA sistēmu nacionālā mērogā, praktiskā apmācība tiek apvienota ar nepilna laika skolas izglītību. Tas nosaka arī duālās sistēmas finansēšanu, kura apvieno darba devēja ieguldījumu - visas praktiskās apmācības izmaksas - ar paredzēto valdības izglītības budžetu apmācību skolām. Praktikantu devums parasti ir viņu pamatdarbs.

Vācijā duālo sistēmu finansē federālo zemju valdības, uzņēmēji un praktikanti, kuru lielāko daļu veido uzņēmēji. Tā rezultātā valdībai ir iespēja iegūt vērā ņemamus ietaupījumus. Valdībai jānodrošina budžets Federālajai Izglītības un Zinātnes ministrijai un Federālajam Profesionālās izglītības institūtam. Pie tam valdība piešķir atvieglojumus uzņēmējiem, kuru apmācības izdevumus atskaita no peļņas, kas aplikama ar nodokli. Federālo zemju valdības piešķir grantus vietējām varas institūcijām mācību iestāžu būvniecībai, uzturēšanai, aprīkojuma iegādei un pasniedzēju algām.

Duālajā sistēmā apjomīgi izdevumi ir uzņēmējiem, no tiem lielāko daļu sastāda mācekļu atalgojums. Uzņēmēji profesionālās apmācības iestādēm maksā nodevas par mācekļu apmācību.

Ņemot vērā tās priekšrocības, šāda sistēma šķiet viena no daudzsolšākajām. Tomēr daudzi mēģinājumi ieviest šādu sistēmu citās valstīs ir piedzīvojuši neveiksmi, jo nav saskaņots finansēšanas mehānisms.

e) Neatkarīgo skolu finansēšana, pamatojoties uz to darbības novērtējumu. Atsevišķas valstis, piemēram, Apvienotā Karaliste (AK) un Dānija (D) lielāko daļu vadīšanas pilnvaru ir piešķirušas koledžām. Koledžu tiesiskais statuss ir mainījies, un tās kļuvušas par bezpeļņas organizācijām (AK) vai pašām piederošām institūcijām (D). Dānijā, piemēram, profesionālās apmācības skolām ir pilna administratīvā un tehniskā atbildība, kas agrāk bija centralizēta. Tās ir ieguvušas brīvību un atbildību neatkarīgi darboties tirgū.

Atbildība par profesionālo izglītību paliek Izglītības ministrijas ziņā, taču starp Ministriju un

apmācības iestādēm nav starpnieku. Ministrijas vadības un finansēšanas atbildība ir mainījusies no tiešās skolu administrēšanas uz PIA politikas izstrādi un Izglītības rīkojumu izdošanu, izstrādājot plašu PIA kursu struktūru. Neatkarīgām mācību iestādēm, kuras vēlas iegūt valsts finansējumu, jāievēro šie rīkojumi kursu piedāvājumā un nodrošināšanā.

Mācību iestādēm (Skolām) paredzēts pelnīt, pārdodot piedāvātos kursus tirgū. Galvenais autorizēto apmācības kursu pircējs ir Izglītības ministrija, kas ieviesusi "taksometra skaitītāja" principa finansēšanas mehānismu, stipri ietekmējot profesionālo skolu vadību. Šis mehānisms sastāv no divām daļām: objektīvs darbību mērķis un likme. Skolas darbības mērķi izsaka studentu pilna laika ekvivalentos. Kursi tiek dalīti grupās atkarībā no programmas izmaksām.

Skolas saņem grantus četras reizes gadā, pamatojoties uz ministrijā iesniegtiem audita pārskatiem. Ja studenti pārtrauc mācības, kopējais grantu daudzums automātiski samazinās. Tas nozīmē, ka skolu valdes var nolemt nodarbināt mazāku skaitu skolotājus un iegādāties vairāk aprīkojumu.

Jaunie finansēšanas pasākumi ir veicinājuši lielāku skolu darbības efektivitāti un konkurenci studentu skaita ziņā. Skolām jānovērtē jaunuzņemto studentu spējas un jāizmanto tās efektīvi, konkurējot ar citām skolām par valsts finansējumu.

Modelī, kur centrālā PIA finansēšana ir apvienota ar pilnīgu apmācības sniedzēju autonomiju, to tiesiskā statusa maiņa nav galvenais nosacījums pilnīgai atbildības deleģēšanai. Decentralizētu sistēmu var ieviest un ar to saistītās priekšrocības var izmantot, paliekot esošajā valsts statusā, kā tas ir, piemēram, Savienotajās Valstīs. Vienīgā varas iestāde, kuru valdībai vajadzētu saglabāt, ja tā vēlas, lai šīs institūcijas darbotos nacionālās politikas un mērķu labā, ir administratīvie fondi, kas pirktu mācību programmas.

Pieaugušo izglītības finansēšana

Šajā nodaļā dots īss ieskats Francijas, Dānijas, Norvēģijas un Somijas pieaugušo izglītības finansēšanas sistēmā.

Pieaugušo izglītību Francijā finansē privātie uzņēmumi, valsts, pašvaldības un mājsaimniecības. 1997. gadā no kopējā pieaugušo finansējuma apjoma 49.8% veidoja privāto uzņēmumu, 38.3% - valsts, 10.9% - pašvaldību un 1.0% - mājsaimniecību finansējums. Galvenais valsts finansējuma nodrošinātājs ir Darbaspēka un Solidaritātes Ministrija, kas dod līdzekļus darba meklētāju izglītības aktivitātēm. Valsts Izglītības finansējums apmācībām galvenokārt tiek piešķirts no Profesionālās apmācības un sociālā atbalsta fonda. Citi finansējuma avoti ir Nacionālais Nodarbinātības fonds, Sociālo aktivitāšu fonds un Nespējīgo integrācijas fonda administrēšanas asociācija. Šo finansējumu var papildināt arī līdzekļi no Eiropas Sociālā Fonda. Pašvaldību finansējums apmācībai ir paredzēts galvenokārt apmācību līgumu slēgšanai ar reģionālajām padomēm. Valsts un privātie uzņēmumi ir galvenie finansējuma nodrošinātāji tālākizglītībai. (49)

Dānijā pieaugušo izglītību lielā mērā nodrošina valdība. Parlaments un valsts pieaugušo izglītībai izstrādā noteikumus apmācībai un tās finansēšanai. Finansēšanas funkcija tiek sadalīta starp valsti, pašvaldībām, kā arī audzēkņiem. Ir izstrādāti arī dažādi atbalsta mehānismi, kurus var piemērot pieaugušo izglītībai:

Dānijas Valdības izglītības grantu un aizdevumu shēma

- Pieaugušo izglītības atbalsts
- Apmācības iespējas bezdarbniekiem un apmācības iespējas darba tirgus apmācībuursos

- Bezdarbnieku pabalsti
- Sociālie pabalsti. (50)

Norvēģijā atbildība par pieaugušo izglītību tiek sadalīta starp valsts iestādēm un pieaugušo izglītības asociācijām, piemēram, *Folkeuniversitetet* (Tautas universitāti) un Strādājošo izglītības asociāciju. Valsts subsidē pieaugušo izglītību, pamatojoties uz Pieaugušo izglītības aktu.

Pašvaldības ir atbildīgas par pieaugušo izglītības pirmo un zemāko vidējo līmeni, kā arī par apgabala iedzīvotājiem, kas mācās augstākajā vidējā līmenī.

Pašvaldību atbildība par finansu resursiem ir atkarīga no nodrošinātās izglītības līmeņa un veida. Pieaugušo izglītības pirmā un otrā līmeņa izmaksas sedz pašvaldību vai apgabalu iedzīvotāju izglītības varas iestādes. Augstākajā vidējās izglītības līmenī šīm iestādēm jāsedz izmaksas par mācību grāmatām, kā arī eksāmenu (rīkošanas) maksa gan zemākajā, gan augstākajā vidējās izglītības līmenī, kā arī izmaksas, kas saistītas ar pieaugušo imigrantu izglītību. Reģistrācijas maksu tautas augstskolās sedz gan audzēkņi paši, gan valsts granti. Maksa tiek iekasēta par neklātienas studijām un kursiem, kurus organizē un piedāvā pieaugušo izglītības asociācija. Arī šie kursi saņem valsts atbalstu. (51)

Somijā Valdība vai Izglītības ministrija piešķir dotācijas pieaugušo izglītības institūciju nodibināšanai, kā arī izlemj, vai tās saņems Valsts finansiālo atbalstu uz izglītības vajadzību pamata. Vairums pieaugušo izglītības organizāciju Somijā saņem valsts atbalstu neatkarīgi no to īpašuma formas. Pieaugušo izglītības organizācijas pieder Valstij, pašvaldībai, apvienotām pašvaldību padomēm, kā arī privātām organizācijām, piemēram, asociācijām, fondiem un uzņēmumiem.

Valsts galvenokārt regulē pieaugušo izglītībai paredzēto finansējuma apjomu, jo institūcijas, kas nodrošina pieaugušo izglītību, savas aktivitātes finansē no valsts subsidiām. Tās sedz gan dibināšanas, gan operatīvās izmaksas. Valsts subsidijas operatīvajām izmaksām tiek piešķirtas uz vienības cenas kalkulācijas pamata, kas ikgadēji tiek apstiprināta uz vienu studentu, mācībstundu vai citu rādītāju. Citi finansējuma avoti ietver audzēkņu dzīves vietas pašvaldību iemaksas, kā arī studentu maksājumus un maksu par kursiem. Dažas pieaugušo izglītības iestādes finansē savu darbību, pārdodot izglītības pakalpojumus valsts un privātajam sektoram.

Izglītības pakalpojumi tiek pirkti, lai organizētu, piemēram, mācekļu un bezdarbnieku apmācību. Mācekļu apmācība tiek finansēta tieši no valsts: mācekļu apmācības piedāvātājiem piešķir valsts subsidijas. Bezdarbnieku apmācību pērk nodarbinātības valsts iestādes un finansēšana notiek caur Darbaspēka Ministriju.

Par kvalifikācijas celšanas finansēšanu valsts neatbild; izdevumus sedz darba devējs. Darbinieki, kuri mācās, lai paaugstinātu savu kvalifikāciju, par laiku, kas pavadīts apmācībās, saņem darba devēja noteikto atalgojumu. (52)

Augstākās izglītības finansēšana

Šajā sadaļā shēmu veidā aplūkoti augstskolu finansiālā atbalsta modeļi Vācijā, Francijā, Zviedrijā un Islandē (skat 1. zīmējumu). Shēmās izmantoti šādi apzīmējumi:

	Granti
	Mācību maksas atbalsts
	Subsidētie pakalpojumi
	Aizdevumi
	Pabalsti ģimenēm skaidrā naudā

Katrā attēlotajā sistēmā ir iekļauti četri elementi:

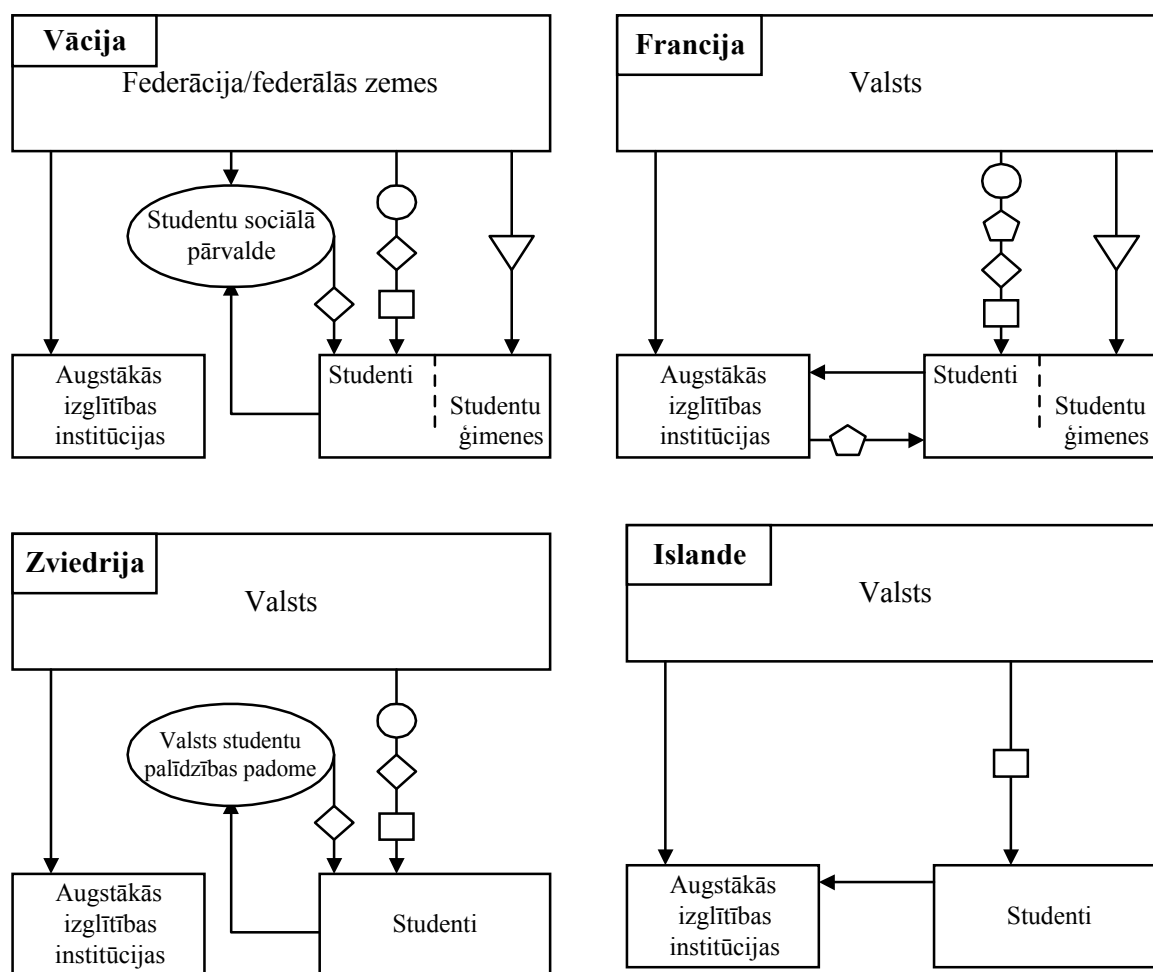
- augstākā varas iestāde, kas dod finansējumu (Valsts vai Kopienas Beļģijā, Federālās zemes Vācijā un Autonomās Kopienas Spānijā),
- augstākās izglītības iestādes,
- studenti,
- studentu ģimenes (vecāki): ģimenes tiek uzrādītas, ja tās saņem valsts atbalstu vai ja ģimenes atbalsta studentu no saviem ienākumiem. Pie valstīm, kur tām nav šādu funkciju, ģimenes netiek uzrādītas.

Nepārtrauktas vertikālās bultas attēlo finansu plūsmu no attiecīgās varas iestādes līdz saņēmējam, piemēram, augstākās izglītības iestādei vai studentam. Dažos gadījumos trešā vertikālā bulta attēlo studentu vecākiem piešķirto atbalstu ģimenes pabalsta un/vai nodokļu atvieglojumu formā.

Horizontālās bultas attēlo finansu plūsmu no studentiem vai viņu vecākiem līdz augstākās izglītības iestādei, un otrādi. Ja tādu nav, tad tas nozīmē, ka izglītības finansēšana un studentu finansiālais atbalsts nav savstarpēji saistīti.

Simboli pie dažām bultām norāda precīzu atbalsta formu, kas piešķirta dažādiem saņēmējiem. Šādi simboli neparādās uz bultām, kas nāk no Valsts vai studentiem uz augstākām izglītības iestādēm, jo tās attēlo augstāko izglītību atbalstošas subsīdijas vai maksājumus, nevis studentu finansēšanu.

1. zīmējums. Augstskolu finansiālā atbalsta modeļi Vācijā, Francijā, Zviedrijā un Islandē.

Vācijas Federatīvās Republikas augstskolās, izņemot dažas privātās augstskolas, no vācu un ārzemju studentiem netiek iekasēta maksa par reģistrāciju, studijām un eksāmeniem. Turpretī visiem studentiem jāmaksā sociālie maksājumi, resp., līdzdalības maksa par studentu sociālo pārvalžu izmantošanu (Studentenwerksbeitrag). Tā katrā augstskolā ir savs studentu pārvaldes orgāns – Vispārējā studentu komiteja (Allgemeiner Studentenausschuss, AstA), uzkrājas studentu biedru naudas iemaksas, kas vai nu tiek ieskaitītas kā sociālās iemaksas, vai arī izmaksātas atsevišķi.

Studentiem, kuriem nav studijām un iztikai vajadzīgo līdzekļu un kuri tos nevar iegūt citur (pirmkārt no vecāku ienākumiem), līdzekļi studijām tiek piešķirti saskaņā ar Federācijas Izglītības vecināšanas likumu, vecināšanas laiks atkarīgs no attiecīgās studiju programmas ilguma, maksimāli pieļaujama vecināšanas laiks vienmēr noteikts ar attiecīgu lēmumu. Izmaksātās summas lielums mēnesī atkarīgs no studenta materiālajiem apstākļiem, ģimenes stāvokļa un vecākiem. Puse no šīs naudas tiek izmaksāta pabalsta jeb bezprocentu aizdevuma veidā. Aizdevuma atmaksāšanas kārtība ir atkarīga no sociālajiem apstākļiem un ienākumiem.

Francijā universitātēm 1984. gada 16. janvāra likums nodrošina administratīvu, finansiālu, pedagoģisku un akadēmisku autonomiju. Saskaņā ar 1984. gada 26. janvāra likumu kopš 1989. gada Augstākās izglītības ministrija maina attiecības ar augstākās izglītības iestādēm. Tradicionālos ikgadējos resursu un aprīkojuma pabalstus, ko piešķir centrālā vadība, ir nomainījuši četr gadu līgumi starp valsti un iestādēm. Šīs politikas mērķis ir piešķirt reālu nozīmi universitāšu autonomijai un dot valstij iespēju īstenot tās atbildību izglītības vecināšanā un izglītības sistēmas iekšējās sasaistes nodrošināšanā. Katra augstskola izstrādā attīstības plānu,

kas domāts gan valsts izglītības politikas mērķu, gan vietējo izglītības vajadzību apmierināšanai. Šo plānu, kurā iekļautas visas augstskolas darbības jomas, iesniedz novērtēšanai ministrijā. Pēc pārrunām tiek parakstīts līgums uz četriem gadiem, kurā paredzēts, ka valsts garantē augstskolai noteiktu līdzekļu apjomu (piemēram, pasniedzēju algām, kārtējo izmaksu apmaksai, utt.).

Iestāšanās maksu valsts augstākajās mācību iestādēs nosaka ar ministrijas dekrētu. Augstākās izglītības ministrijas pārziņā esošajās valsts izglītības iestādēs studiju maksa nav augsta. Studentiem ir tiesības pieteikties uz pabalstu – augstākās izglītības stipendijām, ko piešķir uz sociālu kritēriju pamata, pašas universitātes stipendijām un procentu aizdevumiem, kas jāatmaksā ne vēlāk kā desmit gadu laikā pēc studiju beigšanas.

Zviedrijā augstāko izglītību tiešā veidā finansē valsts. Daudzus gadus līdzekļu piešķiršana pamata studijām bija atkarīga no pirmkursnieku skaita. 1993. gada 1. jūlijā tika akceptēta jauna līdzekļu piešķiršanas sistēma. Tagad līdzekļu piešķiršana universitātēm un universitāšu koledžām balstās uz valsts pasūtījumiem, un Parlaments veic maksājumus tieši katrai iestādei. Līdzekļu sadalījuma pamatprincips ir līdzekļu piešķiršana kā kompensācija par sasniegtajiem rezultātiem, ko vērtē pēc no studentu “nopelnīto” kredītpunktu summas (apmēram 60%) un pilna laika studentu ekvivalenta skaita, kas mācās augstskolā. Universitātei vai universitātes koledžai piešķirtā naudas kopsomma balstās uz trīs gadu izglītības uzdevumu kontraktu. Augstskolas, kuras pārvalda vietējā vara, t. i., veselības zinību koledžas, saņem valsts subsīdijas. Katra reģionālā pašvaldība un municipalitāte ir atbildīga par pārējo izdevumu segšanu. Augstākā izglītība Zviedrijā ir bez maksas. Pēcvidusskolas studiju palīdzības shēma attiecas uz studentiem universitāšu koledžu un citu iestāžu pamata studijās, kā arī uz studentiem, kas 20 un vairāk gadu vecumā apmeklē augstākā posma vidusskolu un citas augstākā posma vidējās mācību iestādes. Šī studiju palīdzība sastāv no neatmaksājamas stipendijas un lielāka atmaksājama aizdevuma, kuru var saņemt gan pilna, gan nepilna laika studijām. Valsts studentu palīdzības padome ir atbildīga par to, lai tiktu administrēta, novērota un izvērtēta finansiālā palīdzība tiem studentiem Zviedrijā un ārzemēs, kas studē līmenī, kas augstāks par obligāto izglītību.

Islandē universitātes un augstskolas atrodas valsts pārziņā un finansējumu pilnībā saņem no valsts. Augstākās mācību iestādes no valsts saņem ikgadējas iemaksas, kurus pašas pārvalda. Izņemot iestāšanās nodevu, valsts augstskolās Islandē studijas ir bez maksas. Iestāšanās nodeva valsts augstskolās nav liela. Privātā pārraudzībā esošajās augstskolās iestāšanās nodeva ir augstāka. Islandes universitāšu un arodaugstskolu studenti var saņemt studiju kredītu no Islandes valdības studiju veicināšanas kredītu fonda. Ikgadējā aizdevuma summa ir atkarīga no studenta ienākumiem (vai laulātā ienākumiem precētam studentam). Aizdevumu atmaksāt jāsāk divu gadu laikā pēc studiju beigšanas.

Finansiālā atbalsta modeļi augstākās izglītības līmenī

Finansiālā atbalsta sistēmas daļa pēc diviem kritērijiem: pirmais ir, vai *saņēmējs* ir tikai students, vai - students un viņa vecāki; otrais - vai studiju finansēšana un atbalsts studentiem ir savstarpēji saistīti vai pavisam atdalīti. 80. tabulā ir parādīts valstu sadalījums pēc abiem kritērijiem.

Finansiālā atbalsta sistēmu dubults (divkāršs) iedalījums

		Attiecības starp izglītības izmaksu finansēšanu un studentu atbalstu	
		Ir kopsakarība	Nav kopsakarības
Atbalsta saņēmējs	Students un viņa/-as ģimene	Beļģija, Spānija, Francija, Itālija, Portugāle	Vācija, Grieķija, Austrija
	Tikai students	Īrija, Nīderlande, Apvienotā Karaliste	Dānija, Somija, Zviedrija, Islande, Norvēģija

80. tabulas augšējā daļā minētas valstis, kurās studentu ģimenes ir iesaistītas studiju finansēšanā: daļa līdzekļu tiek novirzīta ģimenēm (pabalstu vai nodokļu atvieglojumu veidā), kamēr daļa tiek novirzīta tieši studentam (galvenokārt grantu veidā). Šajās valstīs ģimenes ienākumi ietekmē līdzekļu apjomu, ko saņem students.

Kā redzams 80. tabulas apakšējā daļā, Ziemeļvalstīs studentiem piešķiramo līdzekļu apjoms parasti nav saistīts ar vecāku ienākumiem. Tos aprēķina no studentu ienākumiem. Tomēr Dānijā un Somijā nelielai daļai studentu ģimenes ienākumi ir kā kritērijs piešķiramā līdzekļu apjoma noteikšanā: Dānijā – studentiem vecumā līdz 20 gadiem, Somijā – studentiem, kas dzīvo ar vecākiem. Turklāt visās Ziemeļvalstīs, izņemot Zviedriju, pabalsta apjoms ir saistīts ar studenta dzīves vietu; tas ir daudz zemāks, ja viņi dzīvo ar vecākiem.

Īrijā, Nīderlandē un Apvienotajā Karalistē faktiski neeksistē atbalsts studentu vecākiem (lai gan Īrijā studentu vecāki saņem ģimenes pabalstu, līdz bērni ir sasnieguši 18 gadu vecumu (ieskaitot)). Pabalsts tiek novirzīts tieši studentiem, bet, salīdzinājumā ar pasākumiem Ziemeļvalstīs, tas ir daļēji saistīts ar vecāku ienākumiem (granti Īrijā, papildus granti Nīderlandē un granti Apvienotajā Karalistē). Citas atbalsta formas tiek piešķirtas bez pārbaudes (mācību maksa Īrijā, pamatgranti un aizdevumi Nīderlandē un aizdevumi Apvienotajā Karalistē).

Saistība starp augstākās izglītības finansēšanu un studentu atbalstu

Daudzās valstīs šāda saistība nepastāv. Pirmajā grupā ir tās valstis, kur augstākās izglītības iestādes, ieskaitot pašvaldību iestādes, finansē tikai valsts. Tas nozīmē, ka izglītības iestādes neiekasē maksu par reģistrāciju un mācībām un nepiedalās studentu finansiālajā atbalstīšanā. Šajā grupā ir Dānija, Vācija, Grieķija, Austrija, Somija un Zviedrija, kā arī Luksemburga, ja izglītība tiek iegūta šajā valstī. Tomēr dažos reģionos ir izmaiņas. Dažās Vācijas Federālajās zemēs augstākās izglītības iestādes iekasē reģistrācijas maksu.

Pie šīs grupas pieder arī Islande un Norvēģija, kur studentu atbalsts nav saistīts ar valsts augstākās izglītības iestāžu finansēšanu. Tomēr mācību maksu iekasē privātās mācību iestādes, kas šajā valstī ir mazākumā.

Turpretī citās valstīs izglītības finansēšana un studentu atbalstīšana ir savstarpēji saistītas. Visām valstīm kopīga būtiska pazīme ir tā, ka izglītības iestāžu darbība tiek daļēji finansēta no privātiem avotiem (mācību un reģistrācijas maksas).

Beļģijā, Spānijā un Portugālē lielākā daļa augstākās izglītības institūciju ir valsts finansētas un iekasē mācību maksu, kuras lielumu nosaka saistītā varas iestāde. Atbalsts studentiem, kuri cieš finansiālas grūtības, ietver mācību maksu kā dāvinājumu.

Beļģijā, Spānijā un Francijā par noteiktu studentu atbrīvošanu no mācību maksas lemj pašas mācību iestādes. Valsts piešķirts atbrīvojums – pilnā apmērā vai daļējs – neietekmē mācību iestāžu budžetu, jo atbrīvojumi tiek paredzēti iepriekš.

Privātās institūcijas Francijā tiek daļēji subsidētas no valsts; tās iekasē arī mācību maksu. Šeit studentiem mācību maksas nomaksai piešķir valsts grantus. Spānijā un Portugālē privātās mācību iestādes netiek tieši subsidētas no valsts, un mācību maksu valsts sedz tikai daļēji. Portugālē par mācību maksu ģimenes saņem nodokļu atvieglojumus.

Īrijā kopš 1996. gada mācību maksa ir atcelta, un lielāko daļu studentu subsidē valsts. Izglītības finansēšana un studentu atbalstīšana kļūst arvien vairāk saistīta. Studenti turpina maksāt reģistrācijas maksu, no kuras atbrīvoti – grantu saņēmēji.

Itālijā gan valsts, gan privātās mācību iestādes saskaņā ar likumu nosaka mācību maksas lielumu, ņemot vērā vecāku kapitālu un ienākumus. Studenti, kam piešķirti granti, automātiski tiek atbrīvoti no mācību maksas. Turklāt studentu reģistrācijas maksas daļēji dod ieguldījumu reģionālo pakalpojumu budžetā, kas novirza līdzekļus studentiem, un ģimenes saņem daļējus mācību maksas atvieglojumus.

Nīderlandē mācību maksu (ar likumu noteiktu), ko iekasē augstākās izglītības iestādes, studentiem, kuriem piešķirts finansiāls atbalsts, nosaka valdība. Studenti saņem atbalstu skaidrā naudā grantu un procentaizdevumu veidā. Studentiem, kuriem nav piešķirts pamata atbalsts, piemēram, ja vecums pārsniedz 27 gadus, jāmaksā mācību maksa, ko nosaka izglītības iestāde. Mācību maksas lielumam jāatbilst likumā noteiktajam. Šādā sistēmā jebkuras izmaiņas līdzekļu piešķiršanas nosacījumos līdzietkmē finansēšanu.

Apvienotajā Karalistē līdz 1997./98. gadam mācību maksu tieši augstākās izglītības iestādēm maksāja saistītās varas iestādes. Valdība standartēja mācību maksas apmēru, un augstākās izglītības iestādes parasti to akceptēja. Kopš 1998./99. gada sistēma ir reformēta: studenti maksā mācību maksu, kuras lielums ir atkarīgs no viņu pašu, vecāku vai laulāto draugu ienākumiem.

Privātās izglītības finansēšana

Šajā sadaļā aprakstīti privātās izglītības finansēšana piemēri dažās Eiropas Savienības valstīs, un valstīs, kas ir ārpus Eiropas Savienības (Islandē, Norvēģijā). Valstu izvēli noteica privāto izglītības iestāžu īpatnības tajās, kā arī atšķirības valsts finansējuma piešķiršanā šīm izglītības iestādēm. Piemēram, Francijā privātās izglītības iestādes galvenokārt ir katoliskas skolas, līdzīgi ir arī Austrijā, kur lielākā daļa privātskolu atrodas likumā atzītu baznīcu vai interešu kopu pārraudzībā. Turpretī Zviedrijā gandrīz pusei šo privāto mācību iestāžu ir specifiska pedagoģiskā orientācija.

Francijā Lielākā daļa privāto izglītības iestāžu ir konfesionālas, galvenokārt katoliskas skolas. Tās slēdz līgumu ar valsti, kas uz šā pamata nodrošina tās ar nozīmīgu finansiālo atbalstu, ieskaitot skolotāju algu apmaksu, sākuma izglītību un tālākizglītību. Līgumu noslēgušajām skolām jāievēro apstiprinātais stundu plāns bezmaksas skolām un mācību programma, un tās ir pakļautas valsts kontrolei.

Privātskolas apmeklē apmēram 17% skolēnu, sākot no bērnudārza līdz augstākās vidējās izglītības līmenim. Skolēnu ģimenēm ir jāmaksā skolas maksa, kas dažādās skolās atšķirīga.

Privāta bezatbalsta izglītība pamatskolu līmenī Īrijā nav īpaši izplatīta. Privātās pamatskolas ir neatkarīgs īpašums ar neatkarīgu vadību. Šādu skolu skolotājiem parasti ir pilna kvalifikācija.

Skolas finansē vecāku iemaksas, ziedojumi, līdzekļu vākšanas kampaņas vai citi privāti līdzekļi. Visas brīvprātīgi veidotās vidusskolas juridiski ir privātīpašums, taču tās saņem ievērojamu finansiālo palīdzību no Izglītības departamenta. Maksas vidusskolās valsts apmaksā gandrīz visu sertificēto skolotāju algas. Bezmaksas vidusskolās valsts papildus apmaksā arī galvasnaudas pabalstu un dažus citus pabalstus. Lai saņemtu valsts akreditāciju, visām vidusskolām jāstrādā saskaņā ar departamentu izstrādātiem nolikumiem un vidusskolu programmām.

Nīderlandē privātskolas veido pēc privātas iniciatīvas, un to darbību nodrošina skolu uzraudzības padome, biedrība vai sabiedrība vai fonds. Saskaņā ar Konstitūciju publiskajām un privātajām skolām ir vienlīdzīgas tiesības saņemt finansējumu no valsts budžeta pēc vienādiem noteikumiem. Valdība no budžeta līdzekļiem nodrošina skolotāju algas gan publiskajās, gan privātajās skolās. Privāto un publisko izglītības iestāžu mācībspēkiem ir ierēdņu statuss, un viņiem piemēro vienādus atalgojuma kritērijus un darba noteikumus.

Lai saņemtu valsts subsīdijas, skolām ir jāizpilda īpašos valdības nolikumos un rīkojumos noteiktas prasības.

Savukārt Austrijā privātskolu dibināšanas tiesības ir garantētas Konstitūcijā. Lielākā daļa privātskolu atrodas likumā atzītu baznīcu vai interešu kopu pārraudzībā. Pamatā ir divu veidu privātskolas: tādas, kuras strādā saskaņā ar publisko skolu mācību plāniem, un tādas, kuras veido savus mācību plānus.

Privātskolu attīstīšanā liela nozīme ir tam, kā pārraudzībā skola atrodas. Skolām, kuru pārraugis ir likumā atzīta baznīca, ir tiesības iegūt apmaksātu skolotāju personālu. Šie skolotāji ir vai nu federācijas ierēdņi (vidējā un augstākā līmeņa skolās), vai federālās zemes ierēdņi (pamatizglītības skolās). Privātskolām, kuras nav atzītas reliģiskajās konfesijās pārraudzībā, nav tiesības uz valsts finansētu personālu. Taču dažkārt slēdz privāttiesiskus līgumus, uz kuru pamata pret šīm skolām izturas tāpat kā pret skolām ar konfesionālu pārraudzību.

Zviedrijā izglītības politikas pamatprincips pēc 1991. gada valdības maiņas bija radīt plašas iespējas dažādībai izglītības sistēmas ietvaros, ļaujot skolēniem un studentiem brīvi izvēlēties sev atbilstošāko no dažāda tipa skolām un augstskolām un studiju ceļiem. Privātskolu organizatoriem tika radītas jaunas iespējas darboties sistēmas ietvaros; privāto mācību iestāžu izplatība (pamatizglītība un vidējā izglītība) sastāda 1.5 %. Gandrīz pusei privāto mācību iestāžu ir specifiska pedagoģiskā orientācija, piemēram, Montesori vai Rūdolfā Šteintera pedagoģija; pārējās ir konfesiju skolas vai skolas ar vispārēju pedagoģisko pieeju.

Municipalitāšu pienākumos ietilpst kompensēt neatkarīgās pamatizglītības līmeņa skolas un to skolēnus, ja skolas darbību akceptējusi Izglītības aģentūra. Municipālajai dotācijai jāsedz vismaz 85% no vidējām viena skolēna izmaksām municipalitātes pamatizglītības skolā. Tiesa gan, šo summu paredzēts samazināt. Kopš 1994./95. m. g. municipalitātēm jāpiešķir dotācija (pēc skolēnu skaita) neatkarīgajām vidusskolām, ja skola izpilda izvirzītās prasības. Neatkarīgās skolas ir tiesīgas pieprasīt mērenu mācību maksu izdevumiem, kurus nesedz valsts dotācija. Kopš 1993./94. m. g. municipalitātēm un reģionālajām padomēm ir tiesības slēgt līgumus ar privātskolu organizatoriem, kas paredz tām tiesības pieprasīt mācību maksu atsevišķu priekšmetu mācīšanai augstākā posma vidējā izglītībā (10. –12. klase).

Zviedrijā ir vairākas privātas augstskolas, bet Stokholmas Ekonomikas skola ir vienīgā privātā augstskola, kas veic arī pētniecisko darbu. Vairākas privātas augstskolas subsidē arī valsts, un privātajām augstskolām ir dota iespēja sadarboties ar valsti. Patlaban privāto augstskolu atzīšana izpaužas divējādi: augstskolām ir tiesības piešķirt (akadēmiskos) grādus, un dažas augstskolas papildus saņem valsts subsīdijas augstskolu uzturēšanai.

Izglītība Islandē tradicionāli ir publiskā sektora pārziņā, - un valstī ir pavisam nedaudzas privātās skolas. Privātajām mācību iestādēm ir jāsaņem darbības atļauja no Kultūras un izglītības ministrijas. Visas privātskolas saņem arī sabiedriskos līdzekļus. Vidējās izglītības līmenī valstī darbojas tikai viena privātskola, augstākās izglītības līmenī ir trīs privātās mācību iestādes.

Arī Norvēģijā ir maz privātskolu (ap 5% no visām pamatskolām un vidusskolām). Tās papildina valsts izglītības iestādes un nekonkurē ar valsts skolu sistēmu. Privātskolas var iekasēt skolas naudu, bet parasti tās tiek finansētas par sabiedriskiem līdzekļiem. 1985. gadā stājās spēkā likums par privātskolu atbalstīšanu. Privātās pamatskolas un vidusskolas saņem noteiktu finansējumu, kas parasti sedz 75% vai 85% no visiem skolas izdevumiem. Finansējuma apmērs ir atkarīgs no skolas tipa.

81. tabulā parādīts skolēnu un studentu sadalījums pa izglītības līmeņiem 1997. gadā Eiropas Savienības dalībvalstīs, kā arī valstīs ārpus Eiropas.

81. tabula

Skolēnu un studentu sadalījums pa izglītības līmeņiem 1997. gadā (procentos)

Valsts	Pamatizglītība (1. - 4. Klase)	Pamatizglītība (5. - 9. Klase)	Vidējā izglītība (10. - 12. Klase)	Koledžu izglītība	Augstākā izglītība	Kopā
EIROPA						
ES dalībvalstis						
Austrija	27	26.6	25.4	3.6	17.4	100
Dānija	36.3*	21.1*	22.2	0.5	18.8	100
Francija	33.1	27.7	22.1	0.2	16.9	100
Īrija	46.5	19.5	15.9	3.8	14.3	100
Lielbritānija un Ziemeļīrija	35.2	16.7	33.5	-	14.6	100
Nīderlande	40	24.4	20.2	0.7	14.7	100
Somija	34.6	18.8	23.9	-	22.7	100
Spānija	32.6	13.1	28.9	3.9	21.6	100
Vācija	26.6	37.7	18.1	3.1	14.5	100
Zviedrija	38	17.1	30.5		14.3	100
Valstis ārpus Eiropas						
ASV	39.9	19.6	16.4	x	21.5	97.4
Austrālija	-	-	-	-	-	-
Japāna	37.5	21.4	22.2	-	18.9	100

Avots: EUROSTAT, Luxembourg; OECD, Paris (41)

* 1996. Gads, "x" - dati nav izmantojami, "-" - dati nav pieejami

Nemot vērā izglītībā ieguldītos finansu resursus, piemēram valsts finansējumu izglītībai procentos no iekšzemes kopprodukta, jāsecina, ka lielākais īpatsvars no pētījumā aplūkotajām valstīm 2000. gadā ir bijis Skandināvijā (Zviedrijā – 6.8%, Dānijā – 6.5%, Somijā – 6.3%). (sk. 82. tabulu). Studentu un pasniedzēju skaita attiecība pamatskolās augstākā bijusi Īrijā – 22.6, vidusskolās – arī Īrijā – 16.3, augstskolās Spānijā – 17.2. Savukārt lielākā alga skolotājam ar 15 gadu stāžu valsts pamatskolā bijusi Spānijā – 59 ASV dolāri par likumā noteiktu mācībstundu.

Izglītībā ieguldītie finansu un cilvēkresursi

Valsts	Valsts finansējums izglītībai, % no IKP*	Studentu un pasniedzēju skaita attiecība			Alga skolotājam ar 15 gadu stāžu valsts pamatskolā	
		Pamatskolā	Vidusskolā	Augstskolā	Likumā noteiktā gada alga skolotājam (ASV dolāros)	Samaksa par likumā noteiktu mācībstundu (ASV dolāros)
EIROPA						
ES dalībvalstis						
Austrija	6	12.7	9.5	-	28 464	44
Dānija	6.5	-	-	-	31 000	48
Francija	5.8	-	-	-	29 615	47
Īrija	4.5	22.6	16.3	16.6	36151	49
Lielbritānija	4.2	-	-	-	38 010	48
Nīderlande	-	-	-	-	-	-
Somija	6.3	17.7	-	-	27 942	58
Spānija	4.7	16	12.1	17.2	32 144	59
Vācija	4.5	21.6	15.5	12.4	38 640	53
Zviedrija	6.8	13.4	15.3	9	23 896	-
Valstis ārpus Eiropas						
ASV	5.2	16.5	15.9	14.6	32 713	34
Austrālija	4.3	17.9	15.5	-	36 175	45
Japāna	3.6	21.4	15.7	11.8	41 201	-

Education at a Glance - OECD Indicators 2000, OECD, Paris, 2000. (42)

*Ceļā uz sociālo saliedētību un labklājību. Pārskats par izglītību Latvijā 2000. Gadā R.: Sorosa Fonds - Latvija, 2001. (36)

5. Priekšlikumi izglītības finansēšanas uzlabošanai

Lai uzlabotu izglītības sistēmas finansējumu un nodrošinātu ilgtspējīgai attīstībai nepieciešamo izglītības īpatsvaru iekšzemes kopproduktā (ne mazāk kā 5%), nepieciešams palielināt piešķirto līdzekļu daudzumu izglītībai gan no valsts un pašvaldību budžeta, gan veicināt finansu līdzekļu piesaisti atsevišķu izglītības veidu finansēšanai no citiem avotiem.

Jālīdzsvaro izglītības (pirmsskolas un vispārējās pamata un vidējās izglītības) finansēšana pilsētās un laukos ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgākas izglītības iespējas, paredzot valsts papildus finansējumu pirmsskolas izglītības iestāžu un skolu uzturēšanai pašvaldībās, kurām nav pietiekami daudz līdzekļu.

Jānodrošina pieņemto lēmumu ievērošana izglītības finansēšanā saskaņā ar pieņemtajām minimālajām finansējuma normām uz vienu izglītojamo.

Jāturpina finansēšanas principa “nauda seko skolēnam” nostiprināšana Latvijas izglītības sistēmā, lai pastiprinātu konkurenci un veicinātu kvalitātes uzlabošanu visos izglītības līmeņos un veidos.

Jāturpina izglītības sistēmā nodarbināto darba samaksas paaugstināšana, līdz tā sasniedz vismaz sabiedriskajā sektorā strādājošo vidējo darba samaksu, un jālīdzsvaro pedagogu slodzes.

Izglītības sistēmai jā sagatavojas tam, ka iedzīvotāju skaits samazināsies un jā rēķinās, ka izglītības izmaksas ārpus lielpilsētām paaugstināsies. Nepieciešami papildus reģionālās politikas pasākumi un papildus izglītības finansējums.

Atbilstoši nodarbināto iedzīvotāju sadalījumam pēc izglītības izmaiņu tendencēm, jā gatavojas, ka pieaugs augstākās un profesionālās izglītības pakalpojumu pieprasījums.

Jā novērš divi galvenie šķēršļi, kas traucē līdzsvarotu sākotnējās profesionālās izglītības finansēšanu – sistēmas sadrumstalotība pa ministrijām un tas, ka nenotiek saskaņota audzēkņu skaita plānošana pa izglītības programmu veidiem, kas būtu balstīta uz darba tirgus pētījumiem un sabalansēta pa teritorijām.

Profesionālās tālākizglītības jomā būtu jā risina jautājums par papildus līdzekļu piesaisti profesionālajai tālākizglītībai un pieaugušo izglītībai. Vēlams izstrādāt koncepciju vai plānu papildus finansu līdzekļu piesaistīšanai profesionālajai tālākizglītībai un pieaugušo izglītībai, liekot uzsvāru uz pasākumiem, kuri veicinātu dažādus donorus ieguldīt līdzekļus šajā izglītības veidā.

Jā veicina privāto mācību iestāžu skaita palielināšanās, nodrošinot līdzvērtīgus finansēšanas nosacījumus pamatfinansējuma un akreditācijas jomā. Jā panāk pieņemto likumu ievērošana privāto izglītības iestāžu finansēšanas jomā.

Jā veicina privāto līdzekļu piesaistīšana izglītības finansēšanai; šim nolūkam nepieciešams atbrīvot no algas nodokļiem uzņēmēju maksājumus par savu darbinieku izglītošanu.

Augstākās izglītības finansēšanas uzlabojumi lielā mērā būs atkarīgi no pamatotu lēmumu pieņemšanas par studiju un studentu kreditēšanas noteikumiem un valsts finansēto studiju vietu plānošanu, bet tam nepieciešams papildus pētījums.

Šis pētījums tikai ieskicē galvenās problēmas un asimetrijas izglītības finansēšanā. To tālākai izpētei nepieciešams veikt pētījumus šādās jomās:

- izglītības pieejamība iedzīvotāju un skolēnu skaita samazināšanās kontekstā,
- izglītības kvalitāte (sākēju – beidzēju - nodarbināto ķēde),
- privāto izglītības iestāžu attīstība un finansēšana visos līmeņos,
- dažāda lieluma un noslogojuma skolu reālie saimnieciskie (ieskaitot sīkos remontus) izdevumi un to optimizācijas iespējas pilsētās un laukos.

6. Priekšlikumi par iegūto pētījuma rezultātu praktisko pielietojumu

Pētījuma rezultātus varēs izmantot izglītības politikas veidotāji un finansējuma plānotāji, jo aprēķinātie un apkopotie statistikas dati sniedz informāciju par kopējo izglītības finansējumu valstī kopumā un pagastos, pilsētās un republikas pilsētās.

Pētījuma rezultātus varēs izmantot reģionālās attīstības plānotāji, plānojot izglītības iestāžu tīklu un nepieciešamos resursus.

Pētījuma rezultāti būs noderīgi izglītības sistēmas darbiniekiem, plānojot izglītības finansējumu pa dažādiem izglītības veidiem un analizējot un plānojot izdevumu īpatsvaru izglītībai veidu finansēšanai

Pētījuma rezultātā izdarītie secinājumi palīdzēs izglītības politikas veidotājiem plānot politikas izmaiņas, pamatojoties uz pētījumā iegūtajiem datiem par izglītības finansējumu.

Informācijas avoti

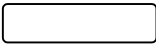
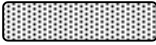

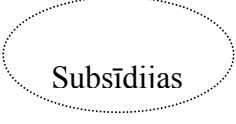
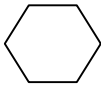
1. Izglītības likums, pieņemts 1998. gada 29.10. un stājies spēkā 1999.gada 01.06.
2. Vispārējās izglītības likums, pieņemts 1999.gada 10.06. un stājies spēkā 1999. 14.07.
3. Profesionālās izglītības likums, pieņemts 1999. 10.06. un stājies spēkā 1999.14.07.
4. Augstskolu likums, pieņemts 1995.gada 02.11.
5. Deklarācija par Ministru kabineta iecerēto darbību. Rīcības plāna Deklarācijas par Ministru kabineta iecerēto darbību izpilde (aktualizēts 06.06.2001)
<http://www.mk.gov.lv/lat/ministrukabinets/dokumenti/deklar.htm>
6. Latvijas Nacionālais attīstības plāns vai tā Stratēģiskais memorands!!!!
7. Ministru kabineta Noteikumi Nr 250. "Kārtība, kādā veicami pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītības iestāžu vai sociālo aprūpes iestāžu sniegtajiem pakalpojumiem". Pieņemti 1999. gada 13. jūlijā.
8. Ministru kabineta Noteikumi Nr 73 "Pedagogu darba samaksas noteikumi". Pieņemti 2000. gada 15. februārī.
9. Ministru kabineta Noteikumi Nr 74 "Noteikumi par 2000. gada valsts pamatbudžeta programmas "Pedagogu darba samaksas reforma" izdevumu sadalījumu pa ministriju (centrālo valsts iestāžu) un pašvaldību programmām un apakšprogrammām". Pieņemti 2000. gada 15. februārī.
10. Ministru kabineta Noteikumi Nr. 93 "Izglītības un zinātnes ministrijas nolikums". Pieņemti 2000.gada 7. martā.
11. Ministru kabineta Noteikumi Nr. 147 "Zemkopības ministrijas profesionālās izglītības iestāžu finansējuma un materiālā nodrošinājuma minimuma noteikšanas kārtība", kas pieņemti 2000. gada 18. aprīlī.
12. Ministru kabineta Noteikumi Nr. 303 "Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo", kas pieņemti 2000. gada 29. augustā.
13. Ministru kabinetā pieņemti Noteikumi Nr 482 "Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas minimumu uz vienu izglītojamo". Pieņemti 2001. gada 20. novembrī
14. Ministru kabineta noteikumi Nr 399 "Noteikumi par vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo (gadā)". Pieņemti 2001. gada 13. septembrī.
15. Ministru kabineta Noteikumi Nr 381 "Noteikumi par vispārējās pirmsskolas izglītības un speciālās pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo". Pieņemti 2001. gada 23. augustā.
16. Ministru kabineta Noteikumi Nr 382 "Interesu izglītības programmu finansēšanas kārtība", kas pieņemti 2001. gada 28. augustā.
17. Ministru kabineta Noteikumi Nr 333 "Noteikumi par 2001. gada valsts pamatbudžeta programmas "Pedagogu darba samaksas reforma" izdevumu sadalījumu pa valsts budžeta programmām un apakšprogrammām". Pieņemti 2001. gada 24. jūlijā.
18. Ministru kabineta Noteikumi Nr 309 "Kārtība, kādā no valsts budžeta sedzami izdevumi profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguvei izglītojamiem ar speciālām vajadzībām un notiesātajiem" Pieņemti 2001. gada 10. jūlijā.
19. Ministru kabineta Noteikumi Nr. 498. "Kārtība, kādā valsts finansē pamatizglītības, vidējās izglītības un augstākās izglītības programmas, kuras īsteno privātās izglītības iestādes". Pieņemti 2001. gada 27. novembrī.
20. Ministru kabineta Noteikumi Nr. 97 "Kārtība, kādā valsts organizē un finansē mācību līdzekļu izdošanu un iegādi". Pieņemti 2001. gada 6. martā.
21. Ministru kabineta noteikumi Nr 334 "Kārtība, kādā augstskolas tiek finansētas no valsts budžeta līdzekļiem". Pieņemti 2001. gada 24. jūlijā.
22. Ministru kabineta Noteikumi Nr 219 "Kārtība, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts no valsts budžeta līdzekļiem". Pieņemti 2001. gada 29. maijā.

23. Ministru kabineta Noteikumi Nr 220 "Kārtība, kādā tiek piešķirts, atmaksāts un dzēsts studiju kredīts un studējošā kredīts no kredītiestādes līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu". Pieņemti 2001. gada 29. maijā.
24. Ministru kabineta Noteikumi Nr. 445 "Kārtība, kādā no valsts budžeta līdzekļiem tiek piešķirts un atmaksāts studējošo kredīts". Pieņemti 2001. gada 23. oktobrī.
25. Ministru kabineta sēdes protokola izraksts Nr 25. 2001. gada 24. jūlijā 26. § "Par izglītības sistēmas reformu plānu izmaksu efektivitātes paaugstināšanai".
26. Latvijas statistikas gadagrāmata 2000. LR Centrālā statistikas pārvalde: Rīga, 2000, 61.lpp
27. Latvijas statistikas gadagrāmata 2001. LR Centrālā statistikas pārvalde: Rīga, 2001.
28. Izglītības iestādes Latvijā 2000./2001. mācību gada sākumā. LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, 2001.
29. Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(76)/ 2000.LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2000.
30. Latvijas statistikas ikmēneša biļetens 9(88)/ 2001.LR Centrālā statistikas pārvalde; Rīga, Oktobris 2001. 55.lpp.
31. Izglītības un zinātnes ministrijas gada publiskais pārskats, 2000.gads <http://www.izm.gov.lv> (izmantots 2001. gada 12. novembrī).
32. Izglītības attīstības koncepcija 2002. - 2006. gadam.
33. "Bērnu un jauniešu interešu izglītības iestādes paraugolikums" Apstiprināts ar IZM 1998. gada 7. decembra rīkojumu Nr 659.
34. Pārskats par starptautisko palīdzību Latvijā. Pārskats par ārvalstu palīdzību Latvijā 1999.gadā. Starptautisko palīdzības programmu koordinācijas pārvalde; Rīga, 2000.92.lpp.
35. Profesionālās izglītības modernizācija Latvijā. Latvijas nacionālās observatorijas 2000.gada ziņojums.Rīga,2001.
36. Ceļā uz sociālo saliedētību un labklājību. Pārskats par izglītību Latvijā 2000. Gadā R.: Sorosa Fonds - Latvija, 2001.
37. Valsts administratīvi reģionālā iedalījuma projekts. VARAM Pašvaldību lietu pārvalde. Rīga: 1999.
38. Eiropas Savienības valstu Izglītības un profesionālās izglītības sistēmu struktūra. EURYDICE Eiropas Izglītības informācijas tīkls un CEDEFOP Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs. Izdevējs: Eiropas komisija. Tulkojums latviešu valodā: EURYDICE Latvijas aģentūra, 1999.
39. "Latvijas darba potenciāls un tā atjaunošanās iespējas XX-XXI gs. mijā", Apcerējumi par Latvijas iedzīvotājiem Nr.5, LZA Ekonomikas institūts, Rīga,1999 111.lpp.
40. Valsts izglītības politikas analīze – Latvija. OECD Ekspertu ziņojums. 2000. gada 22. jūnijs. http://www.vedpage.lv/text_oecd.htm
41. EUROSTAT, Luxembourg; OECD, Paris ftp://ftp.bmbf.de/GuS2001_ges_engl.pdf
42. Education at a Glance - OECD Indicators 2000, OECD, Paris, 2000 <http://www.oecd.org/oecd/pages/home/displaygeneral/0,3380,EN->
43. World Development Report 2000/2001, World Bank, 2001. <http://www.worldbank.org/>
44. Financial flows in compulsory education in Europe (diagrams for 2001) http://www.eurydice.org/Publication_List/En/FrameSet.htm
45. Key Topics in Education, Volume 1: Financial support for students in higher education In Europe - Trends and debates. http://www.eurydice.org/Publication_List/En/FrameSet.htm
46. Key Topics in education in Europe, Volume 2: Financing and Management of Resources in Compulsory Education – Trends in national policies. http://www.eurydice.org/Publication_List/En/FrameSet.htm
47. School Enterprises: Combining Vocational Learning with Production (UNEVOC, 1998, 64 lpp.) <http://www.chinaacc.edu.cn/wenyuan/unesco/08/>
48. Advisory Forum Meeting, 10-12 June 1996 Subgroup A.: Financing Vocational Education and Training. A Report commissioned by the European Training Foundation By Vladimir

- Gasskov (ILO) April 1996. <http://www.chinaacc.edu.cn/wenyuan/unesco/08/h0529e.htm>
49. <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=FR&language=EN>
 50. Adult learning in Denmark, Published by the Danish Ministry of Education 1997, 51 pp.
Internet: <http://www.uvm.dk/eng/publications/13adult/adult.pdf>
 51. <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=NO&language=EN>
 52. <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=FI&language=EN>

Pielikumi

Shēmās izmantotie apzīmējumi:

	Resursu transfertā iesaistītā centrālā līmeņa pārvaldes institūcija
	Resursu transfertā iesaistītā reģionālā vai vietējā līmeņa pārvaldes institūcija
	Resursu transfertā iesaistītā skolas institūcija
	Resursu transfers skaidrā naudā no resursu piegādātājas institūcijas līdz institūcijai, kas tos izlieto
	Resursu transfers preču vai pakalpojumu veidā no resursu piegādātājas institūcijas līdz institūcijai, kas tos izlieto
	Transferti no nevalstisko avotu finansējuma skaidrā naudā organizācijai, kas tos sadala vai pārvērš preču vai pakalpojumu veidā, iegūstot preces un pakalpojumus vai apmaksājot personālu
	Organizācijas budžets, kas iesaistīta finansu transfertā, un kas pietuvināta valsts finansēšanas avotiem, kuri var būt papildināti no nevalstisko avotu finansēm
	Resursu transfera nosaukums (skaidrā naudā vai preču pakalpojumu veidā)
	Nevalstisko avotu finansēšanas veids, pie kuriem skola var pievērsties
	Skolai piešķirto resursu kategorija